

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σωτήριος Κόλλιας

Δημήτριος Σπυρόπουλος

Ευλαμπία Τσιρέλη

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Στο παγκόσμιο μαθητικό συνέδριο

Στ' Δημοτικού

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής/τρια / Αξιολογητής/τρια

Μαρία Ράντζου

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογητής/τρια

Δήμητρα Μόσχου

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογητής/τρια

Ιωάννης Δουλάμης

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Δημήτριος Τσορτανίδης

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Άννα Στεφανία Βαποράκη

Πτυχιούχος τεχνολογίας γραφικών τεχνών

Υπεύθυνος/η του μαθήματος/
γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο
της Πράξης

Αθανάσιος Γιαννίκας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, μέλος της Επιστημονικής
Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σωτήριος Κόλλιας

Δημήτριος Σπυρόπουλος

Ευλαμπία Τσιρέλη

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Στο παγκόσμιο μαθητικό συνέδριο

Στ' Δημοτικού

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΡΦΥΡΑ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Επιστημονικός Υπεύθυνος

Δημήτριος Μόσχος, Καθηγητής Γενικής Εκκλησιαστικής Ιστορίας, Τμήμα Θεολογίας, ΕΚΠΑ

Συγγραφείς

Σωτήριος Κόλλιας

Δρ Θεολογίας, Θεολόγος στο Πρότυπο ΓΕΛ της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης

Δημήτριος Σπυρόπουλος

Εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (δάσκαλος), πτυχιούχος Θεολογίας, ΜΔΕ στη θρησκευτική εκπαίδευση

Ευλαμπία Τσιρέλη

Δρ Θεολογίας, Θεολόγος ιδιωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Συντονισμός ομάδας σχεδιασμού και ανάπτυξης

Ευλαμπία Τσιρέλη, Θεολόγος ιδιωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συγγραφέας

Πρωτότυπα κείμενα

Ευλαμπία Τσιρέλη, Θεολόγος ιδιωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συγγραφέας

Σύμβουλος παρακολούθησης σε παιδαγωγικά θέματα

Δρ Εμμανουήλ Σκορδιαλός, εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (δάσκαλος), Θεολόγος

Γλωσσική και Φιλολογική επιμέλεια

Δρ Παναγιώτα Παπαδημητρίου, Φιλολόγος

Διόρθωση δοκιμίων

Ευλαμπία Τσιρέλη, Ευγενία Χαρακλιά

Εικονογράφος

Τριανταφυλλιά Βάσσου

Σελιδοποίηση και σχεδιασμός εξωφύλλου

Εμμανουήλ Πάλλας

Δημιουργία ψηφιακών μαθησιακών αντικειμένων

Σωτήριος Κόλλιας

Υλοποίηση ψηφιακών μαθησιακών αντικειμένων

Ιωάννης Κολλητήρης, Επιστήμονας Πληροφορικός (winux)

Μαρία-Αλίσια Σαρτζή, Επιστήμονας Πληροφορικός (winux)

Συντονισμός και επιμέλεια έκδοσης

Δρ Γεώργιος Δ. Μπίκος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Α΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΕΚΚΛΗΣΙΑ - ΛΑΤΡΕΙΑ - ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ	
1. Η Αγία Γραφή και η σημασία της για τον άνθρωπο	9
2. Η γενέθλιος ημέρα της Εκκλησίας και το Άγιο Πνεύμα	12
3. Η ζωή των πρώτων Χριστιανών	15
4. Ο Χριστιανισμός εξαπλώνεται, η Εκκλησία μεγαλώνει	18
5. Οιδιωγμοί των Χριστιανών και οι Μάρτυρες	22
6. Η πορεία προς την ανεξιθρησκία και τη θρησκευτική ελευθερία	25
7. Οι Οικουμενικές Σύνοδοι και η καταπολέμηση των αιρέσεων	28
8. Εικονομαχία: Μια μεγάλη σύγκρουση για την προσκύνηση των εικόνων	31
9. Το σχίσμα Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας	34
10. Κύριλλος και Μεθόδιος. Ο Χριστιανισμός εξαπλώνεται στις σλαβικές περιοχές	37
11. Η παρουσία του θεσμού του Πατριαρχείου στον σύγχρονο κόσμο	40
12. Η Ορθόδοξη Εκκλησία σε δύσκολους καιρούς. Οι Νεομάρτυρες και η δύναμη της Πίστης ...	43
13. Μοναστήρια: κοινότητες ακτημοσύνης, ενότητας και προσφοράς	46
14. Ιερός ναός: Ο ουρανός στη γη	48
15. Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: Οι εικόνες, έκφραση πίστης	52
16. Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: Έκφραση της λατρείας μέσω της μουσικής	55
17. Η Θεία Λειτουργία, το κέντρο της ορθόδοξης λατρείας	58
18. Οι μεγάλες γιορτές της Ορθοδοξίας	60
Β΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ	
19. Τα θαύματα του Χριστού, εικόνες της Βασιλείας του Θεού	65
20. Οι Παραβολές: Η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού	67
21. Μακαρισμοί, ο αιώνιος νόμος της Αγάπης	69
22. Η Μεταμόρφωση του Χριστού - Η αληθινή μορφή Του	71
23. Η Ανάσταση του Χριστού: Το χαρμόσυνο μήνυμα	73
24. Άγγελοι: Οι ουράνιες υπάρξεις κοντά στον Θεό	76
25. Τα Μυστήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας: Η είσοδος στη Βασιλεία του Θεού	79
Γ΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΖΩΗ	
26. Η συμμετοχή των πιστών στα Μυστήρια της Εκκλησίας	83
27. Μέτρο πάντων η Αγάπη	86
28. Η προσευχή και η νηστεία	88
29. Αλλάζω τον νοου μου και μετανιώ εμπράκτως: Συγχωρώ πραγματικά	90
30. Ζω με τους άλλους, ζω για τους άλλους, χωρίς διακρίσεις	92
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	97
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ - ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ	99

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Αγαπημένοι/-ες μας μαθητές/-τριες,

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε με σκοπό να κάνει το μάθημα των Θρησκευτικών μια εμπειρία χαράς και ευχαρίστησης. Χωρίζεται σε τρία μέρη: α) Εκκλησία - Λατρεία - Αγία Γραφή, β) Βασιλεία του Θεού, γ) Χριστιανική ζωή. Στις ενότητες αυτές θα συμπορευτείτε με την ιστορία και την πορεία της Εκκλησίας, τη λατρευτική ζωή και τα Μυστήρια της Εκκλησίας, τις χριστιανικές γιορτές και τα μεγάλα ιστορικά γεγονότα της εκκλησιαστικής ιστορίας. Σε αυτήν την περιπλάνησή σας στον κόσμο της χριστιανικής πίστης, θα παρακολουθήσετε ένα διαδικτυακό Παγκόσμιο Μαθητικό Συνέδριο για τις θρησκείες, στο οποίο συμμετέχουν μαθητές και μαθήτριες της Στ' Δημοτικού από όλο τον κόσμο. Εξηγούν, διηγούνται και συζητούν για τις θρησκείες τους. Είναι η σειρά των Ελλήνων Ορθόδοξων Χριστιανών να απαντήσουν στις ερωτήσεις των υπόλοιπων παιδιών. Όλοι βρίσκονται στις οθόνες τους. Αγαπητές και αγαπητοί σύνεδροι, στις θέσεις σας. Το Παγκόσμιο Μαθητικό Συνέδριο αρχίζει!

Αγαπητοί/-ές εκπαιδευτικοί,

Το σχολικό αυτό εγχειρίδιο αποτελεί μια πρόταση εκσυγχρονισμού του μαθήματος των Θρησκευτικών και δημιουργήθηκε με βάση τις ανάγκες της εποχής μας. Προκειμένου να γίνει το μάθημα μια ευχάριστη ώρα περιπλάνησης και αναζήτησης σε τόπους χαράς και γόνιμου προβληματισμού, περιέχει πληθώρα δράσεων και δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες υποστηρίζουν το βασικό κείμενο και μπορούν να αξιοποιηθούν διδακτικά είτε στο σύνολό τους είτε με επιλογή από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα. Αναλυτικά τις δραστηριότητες, τις τεχνικές και το πώς αυτές εφαρμόζονται πρακτικά, καθώς και πολλά διδακτικά σενάρια, μπορείτε να τα βρείτε στον Οδηγό του/της Εκπαιδευτικού που έχει ετοιμάσει το ΙΕΠ.

Στην αρχή κάθε διδακτικής ενότητας υπάρχει, σε μορφή ερωτήσεων, ένας «προοργανωτής» που ορίζει τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, πάνω στα οποία είναι βασισμένες οι δραστηριότητες. Στη συνέχεια, το βιβλίο παρέχει πλήθος διδακτικών εργαλείων, κατάλληλων να χρησιμοποιηθούν αυτούσια ή με ελαφρές τροποποιήσεις από τους/τις εκπαιδευτικούς. Όσο για τα κείμενά του, είναι εμπλουτισμένα με πολλά ψηφιακά εργαλεία, τα οποία μπορούν -μέσω των qr codes- να αξιοποιηθούν στην τάξη (σε διαδραστικό πίνακα ή υπολογιστή), αλλά και να αποτελέσουν εργασίες των μαθητών στο σπίτι.

Τέλος, επισημαίνουμε ότι το παρόν σχολικό εγχειρίδιο έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Νέου Προγράμματος Σπουδών για το Μάθημα των Θρησκευτικών, το οποίο αποτελεί μάθημα ευρωπαϊκής παιδείας και πολιτισμού. Απευθύνεται στους Ευρωπαίους πολίτες, προάγοντας τις διαχρονικές χριστιανικές αξίες, που αποτέλεσαν τα θεμέλια του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Ευχαριστούμε θερμά τους αγιογράφους Νότα Κόλλια, Παναγιώτη Κόλλια, Γιώργο Κόρδη, Μπάμπη Πυλαρινό και Βλάσιο Τσοτσώνη για την παραχώρηση των έργων τους, καθώς και τον φωτογράφο Γιώργο Κουντούρη για τη διάθεση των φωτογραφιών του.

Σας ευχόμαστε καλή συνοδοιπορία!

Οι συγγραφείς

Α΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΕΚΚΛΗΣΙΑ - ΛΑΤΡΕΙΑ - ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

1. Η Αγία Γραφή και η σημασία της για τον άνθρωπο
2. Η γενέθλιος ημέρα της Εκκλησίας και το Άγιο Πνεύμα
3. Η ζωή των πρώτων Χριστιανών
4. Ο Χριστιανισμός εξαπλώνεται, η Εκκλησία μεγαλώνει
5. Οι διωγμοί των Χριστιανών και οι Μάρτυρες
6. Η πορεία προς την ανεξιθρησκία και τη θρησκευτική ελευθερία
7. Οι Οικουμενικές Σύνοδοι και η καταπολέμηση των αιρέσεων
8. Εικονομαχία: Μια μεγάλη σύγκρουση για την προσκύνηση των εικόνων
9. Το σχίσμα Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας
10. Κύριλλος και Μεθόδιος. Ο Χριστιανισμός εξαπλώνεται στις σλαβικές περιοχές
11. Η παρουσία του θεσμού του Πατριαρχείου στον σύγχρονο κόσμο
12. Η Ορθόδοξη Εκκλησία σε δύσκολους καιρούς. Οι Νεομάρτυρες και η δύναμη της Πίστης
13. Μοναστήρια: κοινότητες ακτημοσύνης, ενότητας και προσφοράς
14. Ιερός ναός: Ο ουρανός στη γη
15. Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: Οι εικόνες, έκφραση πίστης
16. Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: Έκφραση της λατρείας μέσω της μουσικής
17. Η Θεία Λειτουργία, το κέντρο της ορθόδοξης λατρείας
18. Οι μεγάλες γιορτές της Ορθοδοξίας

Στο διαδικτυακό Παγκόσμιο Μαθητικό Συνέδριο για τις θρησκείες συμμετέχουν μαθητές και μαθήτριες της Στ΄ Δημοτικού από όλο τον κόσμο. Συζητούν, εξηγούν και διηγούνται για τις θρησκείες τους.

Είναι η σειρά των Ελλήνων Ορθόδοξων Χριστιανών μαθητών/-τριών να απαντήσουν στις ερωτήσεις των υπόλοιπων παιδιών. Όλοι βρίσκονται στις οθόνες τους.

Αγαπητές και αγαπητοί σύνεδροι, στις θέσεις σας. Το Παγκόσμιο Μαθητικό Συνέδριο αρχίζει!

1. Η Αγία Γραφή και η σημασία της για τον άνθρωπο

Τι είναι η Αγία Γραφή και γιατί είναι τόσο σημαντική για τους Χριστιανούς;

Γιατί χρησιμοποιούνται τα κείμενά της μέσα στη λατρεία;

Βίβλος, ιερά παράδοση, Ευαγγέλιο

Οι σύνοδοι μαθητές/-τριες από την Ινδία, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι ινδουιστές, δηλαδή πιστοί μιας πολυθεϊστικής πολύ αρχαίας θρησκείας, είναι οι πρώτοι/-ες που θα απευθύνουν ερωτήσεις στους Έλληνες Χριστιανούς για την Αγία Γραφή.

Καλησπέρα, φίλοι από την Ελλάδα! Σήμερα θέλουμε να ξεκινήσουμε από τα βασικά για τη χριστιανική θρησκεία. Ποιο είναι το ιερό βιβλίο του Χριστιανισμού;

Καλημέρα σε όλους! Χαιρόμαστε που μας δίνεται η ευκαιρία να πούμε λίγα πράγματα για τον Χριστιανισμό σε αυτό το συνέδριο, και σας ευχαριστούμε. Λοιπόν, τα ιερά κείμενα του Χριστιανισμού περιέχονται στην **Αγία Γραφή**. Η Αγία Γραφή ονομάζεται και **Βίβλος**, από την πόλη **Βύβλο** της Μεσοποταμίας, η οποία έκανε εξαγωγές παπύρου*. Σε εκείνους τους χρόνους, βλέπετε, τα βιβλία ήταν φύλλα **παπύρου** τυλιγμένα σε ρολό.

Πότε και από ποιον γράφτηκε η Αγία Γραφή και τι περιλαμβάνει;

Η Βίβλος αποτελείται από την **Παλαιά*** και την **Καινή* Διαθήκη**. Η Παλαιά Διαθήκη περιγράφει τη σχέση με τον Θεό σε διαφορετικές εποχές, από τις εμπειρίες πολλών και διαφορετικών ανθρώπων. «Παλαιά Διαθήκη» σημαίνει **παλιά συμφωνία** του λαού του Ισραήλ με τον Θεό. «Καινή Διαθήκη» είναι η **νέα συμφωνία** του Θεού με την ανθρωπότητα, μέσω του Μεσσία Χριστού που ήρθε για να σώσει τον κόσμο από την αμαρτία και τον θάνατο. Υπάρχουν 49 βιβλία στην Παλαιά Διαθήκη και 27 στην Καινή. Το πρώτο βιβλίο της Αγίας Γραφής βρίσκεται στην Παλαιά Διαθήκη· είναι η **Γένεση** όπου περιγράφεται η δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου με μια όμορφη, συμβολική γλώσσα. Το τελευταίο είναι η **Αποκάλυψη του Ιωάννη**, που βρίσκεται στην Καινή Διαθήκη. Οι συγγραφείς είναι διάφοροι, όπως ο βασιλιάς Σολομώντας και οι Προφήτες στην Παλαιά Διαθήκη καθώς και οι Απόστολοι και οι Ευαγγελιστές

στην Καινή. Ο χρόνος συγγραφής ποικίλλει. Η **Παλαιά Διαθήκη** γράφτηκε σε ένα διάστημα πολλών αιώνων πριν τον Χριστό. Γράφτηκε στα **εβραϊκά** και μεταφράστηκε στα ελληνικά τον 6ο αιώνα π.Χ. Η **Καινή Διαθήκη** γράφτηκε μετά τη γέννηση του Χριστού στην **κοινή ελληνιστική*** γλώσσα της εποχής.

Και πώς ήξεραν οι άνθρωποι τότε τι να γράψουν; Τι είδους βιβλία περιέχει η Αγία Γραφή; ρωτούν οι Ινδοί σύνεδροι.

Τα παλιά χρόνια οι άνθρωποι συνομιλούσαν πολύ, διηγούνταν ιστορίες και κατέγραφαν σε κείμενα ό,τι ξεχωριστό και μοναδικό τούς είχε συμβεί, για να το διαβάσουν και άλλοι άνθρωποι και να μάθουν τις εμπειρίες τους αυτές. Ζούσαν κοντά στη φύση και συχνά χρησιμοποιούσαν συμβολική γλώσσα. Μάλιστα, υπήρχαν άνθρωποι που μιλούσαν με τον Θεό και πολλές φορές ένιωθαν την παρουσία του σε ό,τι έκαναν. Όλα αυτά που ζούσαν ήθελαν να τα μοιραστούν με τους άλλους ανθρώπους.

Στην Παλαιά Διαθήκη διαβάζουμε τα λόγια των **Προφητών** που μίλησαν για τον **ερχομό του Μεσσία**, όταν ο Θεός ετοίμαζε τον κόσμο για τη **Γέννηση** του Υιού Του.

Η Καινή Διαθήκη είναι οι **εμπειρίες** και οι **γραπτές μαρτυρίες των Αποστόλων**, από την επικοινωνία με τον Χριστό. Οι μαθητές Του κατέγραψαν ό,τι έζησαν μαζί Του, για να τα μάθουν και οι άνθρωποι που δεν ήταν παρόντες εκείνη την περίοδο. Τα βιβλία της Καινής Διαθήκης χωρίζονται:

α) στα **Ευαγγέλια**, δηλαδή στα κείμενα των πρώτων μαθητών του Χριστού, οι οποίοι κατέγραψαν όσα έζησαν μαζί Του

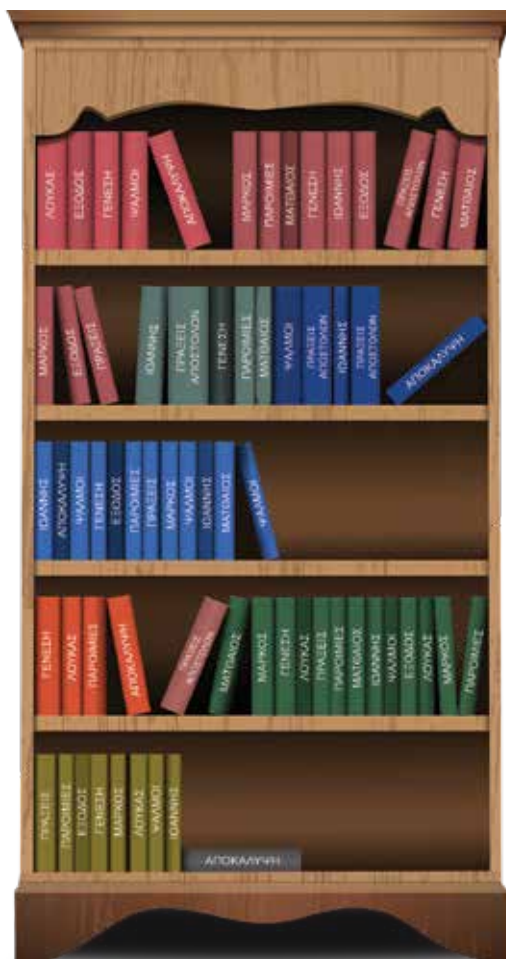
β) στις **Πράξεις** των Αποστόλων, δηλαδή σε όσα έκαναν οι μαθητές και οι πιστοί του Χριστού που αποφάσισαν να κηρύξουν τα όσα έζησαν και είπε ο Χριστός

γ) στις **Επιστολές**, δηλαδή γράμματα που γράφθηκαν από τους Αποστόλους, είτε προς Εκκλησίες είτε προς διάφορα πρόσωπα, και

δ) την **Αποκάλυψη**, το κείμενο το οποίο γράφτηκε από τον μαθητή του Χριστού, τον Ιωάννη.

Και όλα αυτά τα ιερά κείμενα - τα Ευαγγέλια, τις Επιστολές, κτλ. - πώς τα μαθαίνει κανείς; Πού διαβάζονται;

Τα κείμενα της Αγίας Γραφής είναι πολύ σημαντικά, διότι αποτελούν τη **γραπτή Παράδοση**, τις αποδείξεις των ανθρώπων του παρελθόντος για τους ανθρώπους των επόμενων χρόνων. Πολλά και σημαντικά αποσπάσματα από την Αγία Γραφή χρησιμοποιούνται στη λατρεία και στα Μυστήρια* της Εκκλησίας και ονομάζονται **Ιερές Ακολουθίες**.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΣΥΝΝΕΦΟΛΕΞΟ

Ποιες λέξεις σας έρχονται στο μυαλό όταν ακούτε για την «Αγία Γραφή»; Συμπληρώστε το συννεφέλεξο.

2 ΒΡΕΣ ΤΟ ΣΩΣΤΟ

Σημειώστε Σ στις Σωστές και Λ στις λανθασμένες προτάσεις.

Η Αγία Γραφή λέγεται και Βίβλος.

Όλα τα βιβλία της Αγίας Γραφής γράφτηκαν στα ελληνικά.

Η Παλαιά Διαθήκη γράφτηκε μετά τη γέννηση του Χριστού.

Οι Απόστολοι έγραψαν τις εμπειρίες τους από τη ζωή με τον Χριστό.

3 ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Να καταγράψετε σύντομα τι είναι η Αγία Γραφή στη ζωή των Χριστιανών και της Εκκλησίας. Να αναφέρετε, ενδεικτικά, βιβλία της Αγίας Γραφής.

.....
.....
.....

ΕΙΚΟΝΑ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΙΕΡΕΑ ΠΟΥ ΔΙΑΒΑΖΕΙ
ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΜΕ ΘΕΜΑ
ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

2. Η γενέθλιος ημέρα της Εκκλησίας και το Άγιο Πνεύμα

Γιατί η Πεντηκοστή είναι η μέρα των γενεθλίων της Εκκλησίας;

Πώς περιγράφεται στα κείμενα της Αγίας Γραφής η παρουσία του Αγίου Πνεύματος;

Πώς απεικονίζεται η μέρα αυτή στην Τέχνη;

επιφοίτηση, Απόστολοι, κοινή πίστη

Οι Ινδοί σύνοδοι συνεχίζουν τις ερωτήσεις και σε αυτόν τον κύκλο.

Ποιος είναι ο χώρος λατρείας για τους Χριστιανούς; Πού συγκεντρώνονται οι πιστοί;

Ο **χριστιανικός ναός** είναι ένα κτίριο όπου οι Χριστιανοί πιστοί μαζεύονται για τη λατρεία του Κυρίου. Έχει την είσοδό του πάντα στη δύση και το **ιερό** στην ανατολή. Λέγεται και **Εκκλησία**.

Πότε ξεκίνησε ο θεσμός της Εκκλησίας και τι σημαίνει αυτή η λέξη;

«Εκκλησία» δε σημαίνει μόνο το κτίριο του χριστιανικού ναού, αλλά και το **σύνολο των Χριστιανών** που μοιράζονται την **κοινή πίστη**. Μάλιστα, η λέξη «Εκκλησία» προέρχεται από το ρήμα της «**εκ-καλώ**» που σημαίνει **συνέλευση του λαού**. Ως χριστιανικός θεσμός είναι η **συνέχεια** της πορείας όσων πίστεψαν στον Χριστό και θέλησαν να μεταφέρουν τα λόγια και τη διδασκαλία του και στους άλλους. Ο Χριστός είχε μαζί του **μαθητές και μαθήτριες**, που Τον ακολουθούσαν πιστά. Αυτοί οι άνθρωποι, άντρες και γυναίκες, από μαθητές έγιναν Απόστολοι, δηλαδή ξεκίνησαν μια **αποστολή** να μεταφέρουν το μήνυμα του Χριστού και σε όσους δεν το είχαν ακούσει ή δεν το είχαν μάθει.

Αυτή η Αποστολή ξεκίνησε την **ημέρα της Πεντηκοστής**, πενήντα μέρες δηλαδή μετά την Ανάσταση του Χριστού. Στα **Ιεροσόλυμα**, οι δώδεκα μαθητές του Χριστού, δέχτηκαν την **επιφοίτηση*** του Αγίου Πνεύματος, με αποτέλεσμα να καταστούν ικανοί να μιλούν σε διαφορετικές γλώσσες (**γλωσσολαλία**). Έτσι άρχισαν να κηρύττουν τα θαυμαστά έργα του Θεού. Μάλιστα, μετά το κήρυγμα του **Πέτρου**, ενός Αποστόλου του Χριστού, 3.000 άνθρωποι βαπτίστηκαν και έγιναν τα νέα **μέλη της Εκκλησίας**.

Το λευκό περιστέρι που συμβολίζει το Άγιο Πνεύμα

Από εκείνη τη μέρα, η Εκκλησία ανοίχθηκε στον κόσμο και σε όλα τα έθνη. Η ημέρα της Πεντηκοστής, λοιπόν, είναι η μέρα των **γενεθλίων** της Εκκλησίας.

Δηλαδή, σήμερα η Εκκλησία είναι... παραπάνω από 2.000 ετών!

Εντυπωσιακό! σχολιάζουν οι Ινδοί σύνοδοι.

Τι είναι, όμως, το Άγιο Πνεύμα; Πώς μπορούμε να καταλάβουμε την παρουσία του και αυτά που προσφέρει;

Το Άγιο Πνεύμα είναι το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος. Είναι αυτό που δίνει την καινούργια ζωή στην ανθρωπότητα. «Ο καρπός του Πνεύματός εστιν αγάπη, χαρά, ειρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, αγαθωσύνη, πίστις, πραότης, εγκράτεια», λέει ο Απ. Παύλος στην Προς Γαλάτας επιστολή του (5, 22). Αυτή η καινούργια ζωή, δηλαδή, χαρακτηρίζεται από την αγάπη, την ειρήνη, τη χαρά, τη μακροθυμία (ανεκτικότητα, επιείκεια) στις αδυναμίες του συνανθρώπου μας, την αγαθωσύνη, την πίστη στο λυτρωτικό έργο του Χριστού, την πραότητα και την εγκράτεια, ώστε ο Χριστιανός να ζει μέσα στα Μυστήρια της Εκκλησίας.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

ΑΣ ΔΙΑΒΑΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μελετήστε προσεκτικά το απόσπασμα από τις Πράξεις των Αποστόλων (2:1-13) παρακάτω, που αναδεικνύει την Πεντηκοστή ως τη γενέθλια ημέρα της Εκκλησίας. Στη συνέχεια, διαβάστε τις παρακάτω ερωτήσεις και απαντήστε:

Τι συναισθήματα προκάλεσε το γεγονός της επιφοίτησης στους ανθρώπους;

Πώς ξεκίνησε η επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος;

Πώς αντέδρασαν οι Ιουδαίοι; Ποιοι λαοί βρίσκονταν εκείνη την ημέρα εκεί;

Πώς η ικανότητα των Αποστόλων να γίνονται κατανοητοί από ανθρώπους που μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες τους βοήθησε στο έργο τους;

Αντιμετώπισαν όλοι με θαυμασμό αυτό το φαινόμενο;
Εντοπίστε τα σημεία που δικαιολογούν την απάντησή σας.

Η δωρεά του Αγίου Πνεύματος (Πράξεις των Αποστόλων 2: 1-13)

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ 2:1-13

Όταν έφτασε η ημέρα της Πεντηκοστής, ήταν όλοι μαζί συγκεντρωμένοι με ομοψυχία στο ίδιο μέρος. Ξαφνικά, ήρθε από τον ουρανό μια βουή σαν να φυσούσε δυνατός άνεμος, και γέμισε όλο το σπίτι όπου έμεναν. Επίσης, τους παρουσιάστηκαν γλώσσες σαν φλόγες φωτιάς, που μοιράστηκαν και κάθισαν από μία στον καθένα απ' αυτούς. Όλοι τότε πλημμύρισαν από Πνεύμα Αγιο και άρχισαν να μιλούν σε άλλες γλώσσες, ανάλογα με την ικανότητα που τους έδινε το Πνεύμα. Στην Ιερουσαλήμ βρίσκονταν τότε ευσεβείς Ιουδαίοι από όλα τα μέρη του κόσμου. Όταν ακούστηκε αυτή η βουή, συγκεντρώθηκε πλήθος απ' αυτούς τους Ιουδαίους και έμειναν κατάπληκτοι, γιατί ο καθένας τους άκουγε τους

Αποστόλους να μιλάνε στη δική του γλώσσα. Είχαν μείνει όλοι εκστατικοί και με απορία έλεγαν μεταξύ τους: «Μα αυτοί όλοι που μιλάνε δεν είναι Γαλιλαίοι; Πώς, λοιπόν, εμείς τους ακούμε να μιλάνε στη δική μας μητρική γλώσσα; Πάρθοι, Μήδοι και Ελαμίτες, κάτοικοι της Μεσοποταμίας, της Ιουδαίας και της Καππαδοκίας, του Πόντου και της Ασίας, της Φρυγίας και της Παμφυλίας, της Αιγύπτου, και από τα μέρη της λιβυκής Κυρήνης, Ρωμαίοι που είναι εγκατεστημένοι εδώ, Κρητικοί και Άραβες, όλοι εμείς, είτε ιουδαϊκής καταγωγής είτε προσήλυτοι, τους ακούμε να μιλούν στις γλώσσες μας για τα θαυμαστά έργα του Θεού». Όλοι, λοιπόν, εκστατικοί κι απορημένοι έλεγαν ο ένας στον άλλο: «Τι να σημαίνει, άραγε, αυτό;» Άλλοι πάλι χλεύαζαν και έλεγαν: «Ετούτοι πρέπει να 'ναι πολύ μεθυσμένοι».

(μετάφραση Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας)

ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΙΚΟΝΩΝ
ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ

2

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

Φανταστείτε πως ζείτε στην εποχή που ο Απόστολος Πέτρος κατάφερε με το κήρυγμά του να βαπτιστούν Χριστιανοί 3.000 άνθρωποι. Περιγράψτε μια σκηνή από εκείνη την ημέρα και τα συναισθήματα που σας προκάλεσε.

3

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Παρατηρούμε την εικόνα της Πεντηκοστής.

α. Τι βλέπουμε;

.....
.....

β. Τι νομίζουμε ότι συμβαίνει;

.....
.....

γ. Τι αναρωτιόμαστε;

.....
.....

Θεοφάνης ο Κρης, 1546
Ιερά Μονή Σταυρονικήτα, Άγιο Όρος

4

ΑΝΑΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΙ

Προσπαθήστε να βρείτε τους αναγραμματισμούς με τη βοήθεια της ομάδας σας.

1. Η οήσεκτνΠη αείνι η αηέρμ συηίδσρ ηςτ Εσκακσλή του ρΧοσιύτ.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. τΣνη ηεντήτΠκοσ ήνατ νέονητ η ρασσιίπ ουτ υΑοίγ ύεναμΠτσο.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Θεωρείτε σημαντική την ίδρυση της Εκκλησίας του Χριστού για τον άνθρωπο; Μπορείτε να απαντήσετε στην ερώτηση επιλέγοντας "Ν" στο κατάλληλο κουτάκι.

Ναι Όχι Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

ΒΡΕΣ ΤΗ ΛΕΞΗ

3. Η ζωή των πρώτων Χριστιανών

Ποια ήταν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στη ζωή των πρώτων Χριστιανών;

Γιατί αυτός ο τρόπος ζωής είναι πρότυπο για τη ζωή των ανθρώπων στις μέρες μας;

αγάπες, κοινοκτημοσύνη, αλληλοβοήθεια

Μετά το διάλειμμα του συνεδρίου, οι μαθητές/-τριες συνέδρου επιστρέφουν στις οθόνες τους. Τώρα ρωτούν μαθητές και μαθήτριες από τη μακρινή Νέα Ζηλανδία που δε γνωρίζουν και πολλά για τον Χριστιανισμό.

Μπορείτε να μας δώσετε μερικές πληροφορίες για την πρώτη κοινότητα των Χριστιανών πριν από 2000 χρόνια; Πώς ζούσαν; Τι συνήθειες είχαν;

Οι Χριστιανοί των πρώτων χρόνων, την εποχή της ίδρυσης της πρώτης Εκκλησίας, ζούσαν σαν **ένα σώμα με μία ψυχή**. Βασικό χαρακτηριστικό της καθημερινής ζωής τους ήταν ότι κανείς δεν είχε κάτι στην ιδιοκτησία του. Υπήρχε **κοινοχρησία**, δηλαδή όλοι χρησιμοποιούσαν τα πάντα. Όλα ήταν κοινά. Υπήρχε κοινό ταμείο, κοινό φαγητό, κοινά αγαθά. **Μοιράζονταν τα πάντα**. Μάλιστα, όλα ανήκαν σε όλους. Αυτό το χαρακτηριστικό στοιχείο ονομάζεται «**κοινοκτημοσύνη**». Η κοινοχρησία και η κοινοκτημοσύνη εφαρμόζονται στις μέρες μας στα κοινόβια μοναστήρια, αλλά στην κοινωνική ζωή είναι πολύ δύσκολο να εφαρμοστούν.

Δηλαδή όλοι ήταν ίσοι; Και πώς βοηθούσαν κάποιον που δεν είχε όσα είχαν οι άλλοι; συνεχίζουν οι ερωτήσεις.

Η προσφορά βοήθειας προς τον συνάνθρωπο λεγόταν, και λέγεται ακόμα, «**διακονία**». Ήταν πολύ σημαντική και είναι ακόμα. Υπήρχε **ισότητα** και **αλληλοβοήθεια** ανάμεσα στα μέλη. Μάλιστα, ξεχωριστή σημασία είχαν οι «**αγάπες**», δηλαδή τα **κοινά δείπνα**. Σε αυτές τις συγκεντρώσεις μαγείρευαν μαζί ή μοιράζονταν τα φαγητά που έφερνε ο καθένας τους. Όλοι μαζί έψαλλαν και τελούσαν και τη Θεία Ευχαριστία.

Αμέσως αρχίζει μια συζήτηση μεταξύ συνέδρων από πολλές χώρες. **Μακάρι όλοι οι λαοί του κόσμου να ζούσαμε έτσι μέχρι και σήμερα**, γράφουν κάποιοι στο τσατ. **Σαν μια μεγάλη οικογένεια!** λένε άλλοι. **Οι άνθρωποι θα ήταν πιο ευτυχισμένοι, αν ο καθένας δε θεωρούσε τον πλανήτη δικό του. Αν καταλαβαίναμε ότι είναι το σπίτι όλων μας, που μας φιλοξενεί...** τονίζουν μερικοί.

Οι πρώτοι Χριστιανοί έτρωγαν όλοι μαζί σαν οικογένεια

Ακριβώς. Εκεί μοιράζονταν σκέψεις, συζητούσαν, στήριζαν ο ένας τον άλλον σε καθημερινά προβλήματα. **Θυμούνταν τη διδασκαλία**, τη ζωή, τα Πάθη και την Ανάσταση του Χριστού. Και αυτό που είχαν να κάνουν, ήταν να **Τον μιμηθούν**. Αλλιώς, ποιο είναι το νόημα να δοξάζεται το όνομά Του; Βέβαια, με τα χρόνια δεν μπορούσαν να βρίσκονται όλοι μαζί, λόγω του μεγάλου αριθμού των πιστών. Ωστόσο, κάποιες συνήθειες στη λατρεία διατηρούνται μέχρι σήμερα και τελούνται όταν οι Χριστιανοί συγκεντρώνονται στις κοντινές τους εκκλησίες, στις **ενορίες** τους. Ένα παράδειγμα είναι η **αρτοκλασία**, κατά την οποία ο ιερέας κόβει τον άρτο και τον μοιράζει στους πιστούς.

Ανεξαρτήτως θρησκείας, πάντως, η ενότητα των ανθρώπων και η κοινοκτημοσύνη, το «μαζί» και η αγάπη, θα έκαναν καλύτερο τον κόσμο μας, λένε, και κλείνουν τη συνεδρία για την πρώτη Εκκλησία και τους πρώτους Χριστιανούς.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΙΚΟΝΩΝ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Παλαιοχριστιανική τοιχογραφία κοινής τράπεζας στις χριστιανικές κατακόμβες της Αγίας Πρίσκιλλας στη Ρώμη

Αρτοκλασία

Η «κοινή τράπεζα» στα μοναστήρια

Από τα συσσίτια της Αρχιεπισκοπής Αθηνών

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΩΡΑ ΓΙΑ ΣΚΕΨΗ

Στην Επιστολή του Προς Φιλήμονα, ο Απόστολος Παύλος λέει: «Όλοι ίσοι, όλοι φίλοι». Σήμερα μπορούμε να το πούμε αυτό; Προσπαθήστε να δώσετε μερικά παραδείγματα από τη ζωή.

2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

Αναζητήστε, με τη βοήθεια του/της δασκάλου/-ας σας, στο διαδίκτυο εικόνες από το φιλανθρωπικό έργο της Εκκλησίας. Στη συνέχεια, προσπαθήστε να αναφερθείτε στο φιλανθρωπικό έργο της ενορίας σας. Τι συναισθήματα σας προκαλεί;

3 ΠΕΝΤΕ Π ΚΑΙ ΕΝΑ Γ

Οι πρώτοι Χριστιανοί προσφέρουν βοήθεια προς τους συνανθρώπους τους μέσα από τις αγάπες και την κοινοκτημοσύνη σε περίοδο έντονων διωγμών. Απαντήστε σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) Ποιοι ζούσαν σαν «ένα σώμα με μία ψυχή»;

.....

β) Πού συγκεντρώνονταν οι πρώτοι Χριστιανοί για να θυμηθούν τον Χριστό και να στηρίξουν ο ένας τον άλλο;

.....

γ) Πότε άρχισαν να μην μπορούν να βρίσκονται όλοι μαζί;

.....

δ) Ποιο είναι το βασικό χαρακτηριστικό της κοινοκτημοσύνης;

.....

ε) Πώς βοηθούσαν οι πρώτοι Χριστιανοί όποιον είχε ανάγκη;

.....

στ) Γιατί ευχόμαστε να ζούσαν όλοι οι λαοί έτσι και σήμερα;

.....

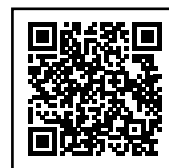
4 ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΓΥΑΛΑΣ

Στις Πράξεις των Αποστόλων (2:42-47) αναφέρεται πως «όλοι οι πιστοί ζούσαν σε έναν τόπο και είχαν τα πάντα κοινά` πουλούσαν ακόμα και τα κτήματα και τα υπάρχοντά τους και μοίραζαν τα χρήματα σε όλους, ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός». Μπορεί, άραγε, ο τρόπος ζωής των πρώτων Χριστιανών να εφαρμοστεί και σήμερα; Αν όχι, ποιος πιστεύετε πως είναι ο λόγος;

ΒΡΕΣ ΤΗ ΛΕΞΗ

ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

4. Ο Χριστιανισμός εξαπλώνεται, η Εκκλησία μεγαλώνει

Πώς διέδωσαν οι Απόστολοι το μήνυμα της Ανάστασης σε όλα τα έθνη;

Ποιος ήταν ο Απόστολος Παύλος και πώς βοήθησε στην εξάπλωση της Εκκλησίας;

περιοδείες, ιεραποστολή, κατήχηση

Σήμερα οι εργασίες του συνεδρίου ξεκινούν νωρίς το πρωί. Ερωτήσεις θέτουν οι μαθητές/-τριες από την Αίγυπτο.

Καλημέρα σε όλους, αγαπητοί συμμαθητές/-τριες του κόσμου. Σήμερα θα ρωτήσουμε πάλι τους φίλους Έλληνες. Η πρώτη μας ερώτηση είναι η εξής: Ξέρουμε πως ο Χριστιανισμός είναι μια από τις μεγαλύτερες θρησκείες του κόσμου σήμερα. Πώς εξαπλώθηκε παντού και διαδόθηκε από μια μικρή ομάδα, όπως μας είπατε;

*Καλημέρα σε όλους! Η ιστορία αυτή είναι πολύ όμορφη. Χαιρόμαστε που μας κάνετε αυτήν την ερώτηση. Όπως είπαμε, η πολύ δεμένη αυτή ομάδα των Χριστιανών, που ζούσαν με **ομοθυμία** και **κοινοκτημοσύνη**, κάποια στιγμή μεγάλωσε πολύ. Κι αυτό, γιατί έγιναν **παράδειγμα** για τους άλλους ανθρώπους. Όλο και περισσότεροι ήθελαν να ζουν σύμφωνα με τη διδασκαλία του Χριστού.*

*Θυμάστε που σας είπαμε για την **Πεντηκοστή** και τους **Αποστόλους** που έλαβαν την αποστολή να διαδώσουν το μήνυμα του Χριστού σε όλη την **οικουμένη**, δηλαδή σε όλο τον κόσμο; Οι Απόστολοι δεν ήταν μόνο μαθητές του Χριστού αλλά και άλλοι άνθρωποι που πίστευαν σε Αυτόν αργότερα. Έτσι, διέδιδαν τη διδασκαλία του και οι Χριστιανοί πολλαπλασιάζονταν.*

Μπορείτε να μας μιλήσετε για κάποιον τέτοιο Απόστολο; Τι έκανε και πώς βοήθησε στη διάδοση του Χριστιανισμού; ρωτούν οι Αιγύπτιοι σύνεδροι.

Θα σας μιλήσουμε για μια ιδιαίτερη περίπτωση Αποστόλου. Πρόκειται για κάποιον που δεν υπήρξε μαθητής του Ιησού, αλλά **φανατικός διώκτης των Χριστιανών**. Ο Σαούλ, ή Σαύλος, ή **Παύλος** γεννήθηκε το 15 μ.Χ. στην Ταρσό της Κιλικίας. Ήταν μορφωμένος και είχε υψηλή κοινωνική θέση. Καταδίωκε με μανία τους Χριστιανούς, γιατί πίστευε ότι απειλούν την εθνική θρησκεία και την αυτοκρατορία. Ήταν, μάλιστα, αυτός που κρατούσε τα ρούχα εκείνων που λιθοβολούσαν τον **Στέφανο**, τον άνθρωπο που μαρτύρησε πρώτος, που τον σκότωσαν δηλαδή, επειδή ήταν Χριστιανός (Πράξεις των Αποστόλων 7:54).

Μια μέρα, ο Σαούλ ξεκίνησε για τη Δαμασκό, με σκοπό να συλλάβει Ιουδαίους που είχαν γίνει Χριστιανοί (Πράξεις των Αποστόλων 9:1). Καθώς προχωρούσε, άκουσε μια φωνή μέσα από ένα εκτυφλωτικό φως να του λέει: **«Σαούλ, Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις;»** «Ποιος είσαι, Κύριε;» ρώτησε έντρομος. **«Εγώ είμαι ο Ιησούς, τον οποίο εσύ διώκεις»** απάντησε η φωνή (Πράξεις των Αποστόλων 9:4-6). Ο Παύλος **έχασε το φως του**, και για τρεις μέρες γύριζε σαν χαμένος, μέχρι που τον συνάντησε ο Ανανίας. Ο Ανανίας τον θεράπευσε και ο Παύλος **ξαναβρήκε το φως του, και, στη συνέχεια, βαπτίστηκε Χριστιανός**. Μάλιστα κατηχήθηκε, γνώρισε δηλαδή τα διδάγματα και την ουσία της χριστιανικής πίστης. Ο Παύλος, λοιπόν, άλλαξε ριζικά και από φανατικός διώκτης των Χριστιανών έγινε ο «Απόστολος των Εθνών». Έτσι ονομάστηκε. Δίδαξε τον Χριστιανισμό στα άλλα έθνη με **τρεις μεγάλες ιεραποστολικές περιοδείες**.

Μπορείτε να μας μιλήσετε λίγο παραπάνω για την ιεραποστολή; Τι ακριβώς έκανε; Ακούμε συχνά αυτήν τη λέξη μέχρι και σήμερα.

Ναι, η **ιεραποστολή** συνεχίζεται και στις μέρες μας. Άνθρωποι **όλων των εθνικοτήτων** βαπτίζονται Χριστιανοί σε όλο τον σύγχρονο κόσμο. «**Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη**» (Ευαγγέλιο Ματθαίου 28:19-20) είχε πει ο Χριστός στους μαθητές, δηλαδή «Πηγαίνετε να διδάξετε σε όλα τα έθνη». Ιεραπόστολοι υπάρχουν ακόμα και σήμερα, είναι Χριστιανοί που διδάσκουν τον Χριστιανισμό σε λαούς που δεν τον γνωρίζουν. Έτσι, με βάση αυτήν την εντολή, ο Απόστολος Παύλος ταξίδεψε με τα πόδια και με πλοία, από πόλη σε πόλη, και κήρυξε για τον Χριστό. Πρώτα πήγε στην Ελλάδα! **Η πρώτη Ελληνίδα, και Ευρωπαϊά, Χριστιανή** ήταν η **Λυδία**, από τους Φιλίππους, τη σημερινή Καβάλα. Επίσης, ο Απόστολος Παύλος επισκέφθηκε τη Βέροια και μετά τη Θεσσαλονίκη κατά τη δεύτερη αποστολική του περιοδεία, όπου έκανε πολύ σημαντικά κηρύγματα. Διάσημος είναι ο λόγος του Αποστόλου Παύλου στον Άρειο Πάγο, στην Αθήνα, όπου μίλησε για την επιγραφή στον «**Άγνωστο Θεό**» πάνω σε έναν βωμό που ήταν αφιερωμένος σε έναν θεό που έψαχναν και δε γνώριζαν. Ο κόσμος ζητούσε να μάθει και είχε ανάγκη από μια πίστη. Εκεί, στην Αθήνα, πρώτοι πίστεψαν και έγιναν Χριστιανοί **ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης και η Δάμαρις**.

Θα πρέπει να ήταν πολύ αγαπητός ο Παύλος!, παρατηρούν οι Αιγύπτιοι μαθητές/-τριες.

Ναι, αλλά -όπως συμβαίνει συχνά- τους ανθρώπους που φέρνουν μεγάλες αλλαγές, κάποιους τους θαυμάζουν και κάποιους τους πολεμούν. Δυστυχώς, τον βασάνισαν και τον φυλάκισαν στη Ρώμη. Παρ' όλα αυτά, συνέχισε με πάθος να μιλά για τον Χριστό. Δεν αναφέρεται στις Πράξεις των Αποστόλων, ωστόσο, από κάποιες επιστολές του συμπεραίνουμε πως, μετά την αποφυλάκισή του, πιθανότατα ξεκίνησε μια τέταρτη περιοδεία. Τελικά, συνελήφθη ξανά και μεταφέρθηκε πάλι στη Ρώμη. Το πολιτικό πλαίσιο της εποχής ήταν επικίνδυνο και ένας ξένος που μιλούσε για ελευθερία, αγάπη και βασιλεία του Θεού φαινόταν να απειλεί την απόλυτη εξουσία του αυτοκράτορα. Έτσι, περίπου το **64-65 μ.Χ.**, στους διωγμούς του Νέρωνα, ο Παύλος **μαρτύρησε στη Ρώμη**. Με αυτόν τον τρόπο επισφραγίστηκε το τεράστιο ιεραποστολικό έργο του. Μετά από αυτόν, το έργο συνέχισαν άλλοι, και μέχρι σήμερα η ιεραποστολή συνεχίζεται!

Πολύ ενδιαφέρουσα η ιστορία του Παύλου. Γνωρίζαμε λίγα για την ορθόδοξη ιεραποστολή στη χώρα μας, έχουμε δει πολλούς Χριστιανούς να βοηθούν και να κηρύττουν τον Χριστιανισμό. Δε γνωρίζαμε, όμως, πώς ξεκίνησαν όλα. Σας ευχαριστούμε για τις πληροφορίες, λένε οι Αιγύπτιοι μαθητές/-τριες, χειροκροτώντας, όπως και όλοι/-ες οι σύνεδροι.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1

ΧΑΡΤΗΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

Με κεντρική έννοια τους «Αποστόλους», να αναδείξετε τη διάδοση του μηνύματος του Χριστιανισμού.

2

ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΓΙΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑ!

Χωριζόμαστε σε ομάδες, επιλέγουμε να προβάσουμε τη συμπεριφορά του Παύλου, πριν γίνει και αφού έγινε Χριστιανός. Τι σκεφτόταν για τους Χριστιανούς, πριν του αποκαλυφθεί ο Κύριος, και τι σκεφτόταν μετά;

3

ΡΟΛΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟ

Φανταστείτε πως είστε ο Απόστολος Παύλος. Στον τοίχο της τάξης σας να γράψετε σε χρωματιστά χαρτάκια τις σκέψεις και τα συναισθήματά του τη στιγμή που κηρύττει στον Άρειο Πάγο στην Αθήνα.

4

Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Να συμπληρώσετε την ακροστιχίδα με κεφαλαία γράμματα.

- Α _____ - Ο Παύλος έχασε το φως του, μέχρι που τον συνάντησε ο...
- Π _____ - «...μαθητεύσατε πάντα τα έθνη», βασική αρχή της ιεραποστολής.
- Ο _____ - Όλοι οι Χριστιανοί ζούσαν με... και κοινοκτημοσύνη.
- Σ _____ - ...αλλιώς ο Παύλος.
- Τ _____ - ...μέρες τριγύριζε ο Παύλος χωρίς φως.
- Ο _____ - Οι Απόστολοι ανέλαβαν να διαδώσουν το μήνυμα του Χριστιανισμού σε όλο τον κόσμο.
- Λ _____ - Διάσημος ήταν ο... του Παύλου στον Άρειο Πάγο.
- Ο _____ - Μέσω της Εγνατίας... ο Παύλος μετακινήθηκε σε όλη τη Βόρεια Ελλάδα.
- Ι _____ - Στην Αφρική, η Ορθόδοξη... βοηθάει τους ανθρώπους και κηρύττει τον Χριστιανισμό.

Ο Απόστολος Παύλος
στη δυτική τέχνη
(συλλογή εικόνων).

Ο Απόστολος Παύλος
στην ανατολική τέχνη
(συλλογή εικόνων).

Τοποθεσίες που
επισκέφθηκε
ο Απόστολος Παύλος
(συλλογή φωτογραφιών).

Απόστολος Παύλος, Έργο: Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, Μουσείο Prado, 1610

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΜΕ ΤΟ
ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ο Επίσκοπος Κεντρικής Τανζανίας κ. Αγαθόνικος σε βάπτισμα στο Κινταμάλι

Χειροτονία ορθόδοξου ιερέα από τη φυλή Μασάι της Αφρικής.

5

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Παρατηρώντας τις δύο παραπάνω φωτογραφίες, γράψτε την άποψή σας για το πώς εξαπλώνεται ο Χριστιανισμός και τι σημασία έχει αυτό;

6

Ας παρατηρήσουμε τα μέρη, όπου δίδαξε ο Απόστολος Παύλος στις περιοδείες του. Τι μας κάνει εντύπωση; Ας συζητήσουμε.

Πρώτη αποστολική περιοδεία:

Αντιόχεια, Σελεύκεια, Κύπρος, Πέργη Παμφυλίας, Αντιόχεια Πισιδίας, Ικόνιο, Λύστρα, Δέρβη, Λυκαονίας, Λύστρα, Ικόνιο, Αντιόχεια Πισιδίας, Πέργη Παμφυλίας, Αττάλεια, Αντιόχεια Συρίας

Δεύτερη αποστολική περιοδεία:

Αντιόχεια, περιοχές Συρίας και Κιλικίας, Δέρβη, Λύστρα, Φρυγία, Γαλατία, Μυσία, Τρωάδα, Σαμοθράκη, Νεάπολη, Φίλιπποι (Καβάλα), Αμφίπολη, Απολλωνία, Θεσσαλονίκη, Βέροια, Αθήνα, Κόρινθος, Έφεσος, Καισάρεια, Ιεροσόλυμα, Αντιόχεια

Τρίτη αποστολική περιοδεία:

Αντιόχεια, Γαλατία, δυτική Βιθυνία, Φρυγία, Έφεσος, Τρωάδα, Μακεδονία, Δαλματία, Κόρινθος, Φίλιπποι (Καβάλα), Τρωάδα, Άσσοι, Μυτιλήνη, Σάμος, Μίλητος, Κως, Ρόδος, Πάταρα, Τύρος, Πτολεμαίδα, Καισάρεια, Ιεροσόλυμα

Τέταρτη αποστολική περιοδεία:

Ρώμη, Ν. Γαλλία, Ισπανία, Ρώμη, Κρήτη, Έφεσος, Μακεδονία (Φιλίππους), Νικόπολη, Δαλματία, Μακεδονία (Φιλίππους), Τρωάδα.

5. Οι διωγμοί των Χριστιανών και οι Μάρτυρες

Γιατί διώκονταν οι Χριστιανοί;

Τι ήταν οι μάρτυρες που έγιναν άγιοι;

κατακόμβες, πίστη, λατρεία

Οι Αιγύπτιοι/-ες μαθητές/-τριες έχουν κι άλλες πολύ ενδιαφέρουσες ερωτήσεις.

Όλα αυτά που μας είπατε για την Εκκλησία είναι υπέροχα και εντυπωσιακά. Όμως, αναρωτιόμαστε, δεν υπήρχαν προβλήματα; Οι Χριστιανοί ήταν αποδεκτοί από όλους/-ες εκείνη την εποχή; ρωτούν.

Σίγουρα όχι, απαντούν οι Έλληνες/-ίδες σύγχρονοι. Ήταν μια νέα και επαναστατική θρησκεία τότε. Οι **Ρωμαίοι αυτοκράτορες** -όπως ο Νέρωνας, ο Δομιτιανός, ο Τραϊανός, ο Μάρκος Αυρήλιος, ο Σεπτίμιος Σεβήρος, ο Δέκιος, ο Διοκλητιανός και ο Γαλέριος- προσπαθούσαν, με βίαιο τρόπο, να κάνουν τους Χριστιανούς να αλλάξουν την **πίστη** τους και να αρνηθούν τον Χριστό. Φοβούνταν, βλέπετε, για την πολιτική τους θέση, διότι οι Χριστιανοί γίνονταν όλο και πιο πολλοί και δέχονταν ως μοναδικό τους Κύριο τον Χριστό.

Εδώ έχουμε, δηλαδή, ένα έντονο παράδειγμα καταπάτησης της θρησκευτικής ελευθερίας των ανθρώπων. Κάτι που συμβαίνει ακόμα και σήμερα σε πολλά μέρη του πλανήτη! υπογραμμίζουν οι Αιγύπτιοι/-ες σύγχρονοι.

Ακριβώς, αγαπητοί/-ες συνάδελφοι! Αρχισαν λοιπόν οι διωγμοί των Χριστιανών κατά τους πρώτους μ.Χ. αιώνες, από τον 1ο έως τον 4ο, στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Άντρες, γυναίκες και παιδιά δεν μπορούσαν να λατρεύουν ελεύθερα τον Χριστό. Κυνηγήθηκαν, διώχθηκαν, βασανίστηκαν και μαρτύρησαν, δηλαδή έχασαν τη ζωή τους για την πίστη τους. Αυτοί/-ες που κυνηγήθηκαν και τελικά θανατώθηκαν για την πίστη τους ονομάστηκαν «**μάρτυρες**».

Ελπίζουμε να σώθηκαν κάποιοι/-ες... Πώς το κατάφεραν;

Οι Χριστιανοί, κατά τη διάρκεια των διωγμών, βρήκαν τρόπους να λατρεύουν τον Χριστό κρυφά. Κατέφευγαν στις **κατακόμβες**, όπου τελούσαν τη **Θεία Ευχαριστία**. Εκεί, κάτω από το έδαφος, κρύβονταν σε τούνελ που οδηγούσαν σε μικρές αίθουσες και προσεύχονταν με ασφάλεια, μακριά από τη μανία των διωκτών τους.

Ξέρουμε πως η χριστιανική θρησκεία τιμά κάποιους αγίους που μαρτύρησαν για τον Χριστό. Αυτοί που διώχθηκαν αυτήν την περίοδο δεν έγιναν άγιοι/-ες;

Φυσικά! Οι περισσότεροι άγιοι και αγίες της Εκκλησίας **μαρτύρησαν** στους διωγμούς κατά των Χριστιανών. Και, μάλιστα, ήταν πολύ σημαντικά πρόσωπα και απόστολοι, όπως ο Πέτρος, ο Παύλος, ο Διονύσιος, ο Τιμόθεος, ο Ιγνάτιος, η Παρασκευή, ο Ιουστίνος, η Περγέτουσα, η Μαρκέλλα, ο Γεώργιος, ο Δημήτριος, η Κυριακή, η Ευφημία, ο Προκόπιος, η Αικατερίνη, ο Παντελεήμων, η Αναστασία η Ρωμαία, και πολλοί άλλοι.

Σας ευχαριστούμε για τη δυσάρεστη, βεβαίως, αλλά πολύ ενδιαφέρουσα ιστορία των διωγμών. Είναι πραγματικά αξιοθαύμαστο πώς τόσοι άνθρωποι αντιστάθηκαν και μαρτύρησαν για την πίστη τους. Γνωρίζουμε για τις κατακόμβες των πρώτων Χριστιανών, μάλιστα έχουμε και στην Αίγυπτο. Ας ελπίσουμε κανένας στον κόσμο να μην αναγκάζεται να αντιμετωπίζει κάτι τέτοιο και να μη διώκεται για τη θρησκευτική του πίστη.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΙΔΕΟΘΥΕΛΛΑ

Μετά το κείμενο που διαβάσατε, τι σημαίνει για εσάς η λέξη «μάρτυρας»;

2 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ: ΠΕΝΤΕ Π ΚΑΙ ΕΝΑ Γ

Από το μάθημα διδαχθήκαμε πως οι Χριστιανοί από την πρώτη στιγμή αντιμετώπισαν δυσκολίες και διωγμούς σε μια κοινωνία όπου επικρατούσε η ειδωλολατρία:

α) Ποιο είναι το πρόβλημα;

β) Πού συμβαίνει;

γ) Πότε συνέβη αυτό;

δ) Ποιος/-οι εμπλέκεται/-ονται στο πρόβλημα;

ε) Γιατί συμβαίνει;

στ) Πώς μπορεί να ξεπεραστεί;

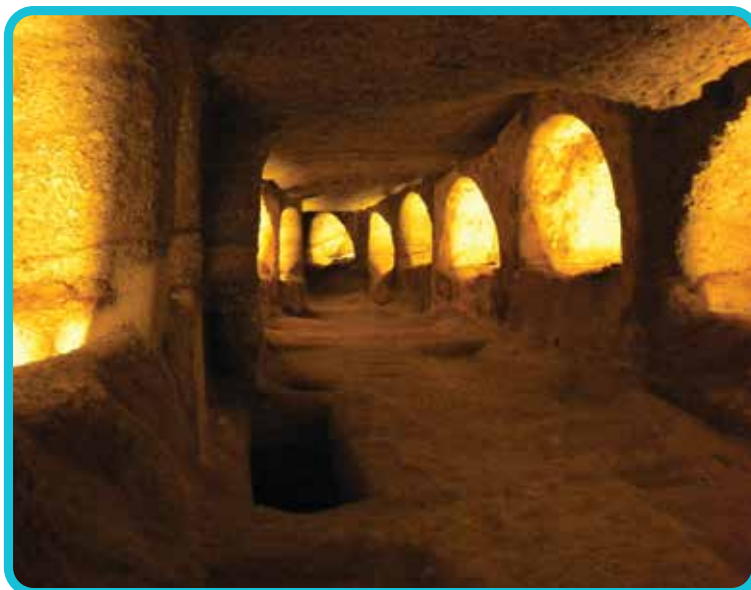
3 ΧΑΡΤΗΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

Δημιουργήστε έναν εννοιολογικό χάρτη που να περιλαμβάνει «διωγμοί», «μάρτυρες», «κατακόμβες». Στη συνέχεια, συζητήστε το εξής: Υφίστανται σήμερα οι Χριστιανοί διωγμούς σε διάφορα μέρη του κόσμου;

Κατακόμβες σε διάφορες χώρες:

Κατακόμβες της Μήλου

Άγιοι κατά την περίοδο των διωγμών
(συλλογή εικόνων):

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΜΝΗΜΗΣ
ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΥΣ ΔΙΩΓΜΟΥΣ
ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Εικ.1: Αγία Αικατερίνη, έργο Νότας Κόλλια, Ι. Ν. Αγίου Νικολάου Θηβών (2016)

Εικ.2: Αγία Παρασκευή, έργο Νότας Κόλλια, Ι. Ν. Αγίου Νικολάου Θηβών (2016)

Εικ.3: Άγιος Δημήτριος, έργο Παναγιώτη Κόλλια (2018)

ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

6. Η πορεία προς την ανεξιθρησκία και τη θρησκευτική ελευθερία

Ποιος ήταν ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος που έγινε «Μέγας» για τον Χριστιανισμό;

Ποια σημασία είχε το όραμά του και πώς συνέβαλε στο τέλος των διωγμών;

Πώς άνοιξε ο δρόμος για την ανεξιθρησκία και τη θρησκευτική ελευθερία;

Διάταγμα Μεδιολάνων, δικαιώματα, ελεύθερη επιλογή

Η επόμενη μέρα του συνεδρίου είναι μέρα αφιερωμένη στα **ανθρώπινα δικαιώματα**. Τον λόγο στις ερωτήσεις έχουν οι Ιταλοί/-ίδες μαθητές/-τριες από το Μιλάνο. Οι Ιταλοί γνωρίζουν αρκετά πράγματα γιατί είναι και αυτοί Χριστιανοί, όμως θέτουν σημαντικές ερωτήσεις ώστε να μάθουν όλοι.

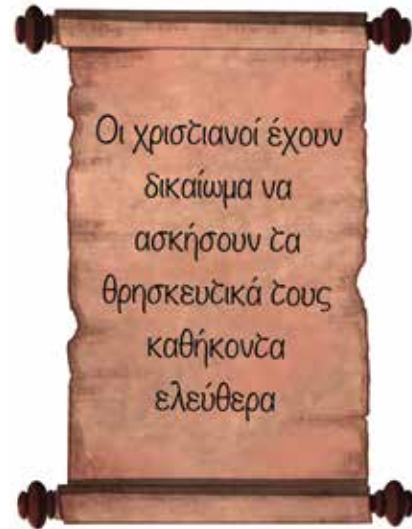
Αγαπητοί/-ες Έλληνες/ίδες σύνεδροι, γνωρίζουμε πως εκείνα τα πρώτα χρόνια ο Χριστιανισμός διώχθηκε από τους Ρωμαίους. Τους προγόνους μας. Το καταδικάζουμε, φυσικά, και θέλουμε να μάθουμε περισσότερες πληροφορίες.

Ξέρουμε πως το 303-304 μ.Χ. ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Διοκλητιανός εξαπέλυσε διωγμό κατά των Χριστιανών. Αυτό οδήγησε σε καταστροφές ναών και ιερών βιβλίων, συλλήψεις κληρικών και θανατικές καταδίκες. Οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες, όμως, που τον διαδέχτηκαν, άρχισαν να συνειδητοποιούν ότι δε γινόταν να διώκουν άλλο τους Χριστιανούς και να διαταράσσεται συνεχώς η γαλήνη του κράτους. Βλέπετε, παρά τους διωγμούς, οι Χριστιανοί συνέχισαν να αυξάνονται.

Σωστά, σχολιάζουν οι Ιταλοί/-ίδες. Μέσα σε μια χώρα, αν συμβαίνουν τέτοια γεγονότα, αυτό είναι κάτι που βλάπτει τόσο αυτούς/-ές που διώκονται όσο και αυτούς/-ές που διώκουν. Κανείς δεν κερδίζει από τις αντιπαραθέσεις και τους διωγμούς.

Αυτό λοιπόν κατάλαβε πρώτος ο αυτοκράτορας Γαλέριος το 311 μ.Χ. Έτσι εξέδωσε αυτός πρώτος ένα διάταγμα -μια εντολή δηλαδή- με το οποίο απαγόρευε τους διωγμούς και νομιμοποιούσε την χριστιανική Εκκλησία.

Ευτυχώς, που έκανε την αρχή ο Γαλέριος. Μα ξέρουμε ότι δεν έπαυσαν τελείως οι διωγμοί με αυτό. Θέλετε να μας πείτε ποιοι σταμάτησαν τελικά τους διωγμούς και με ποιο τρόπο; Εμείς,

είναι η αλήθεια, ξέρουμε, γιατί είμαστε από το Μιλάνο και είμαστε υπερήφανοι για αυτό.

*Φυσικά. Ο Μέγας Κωνσταντίνος οραματίστηκε την ένωση του τότε γνωστού κόσμου. Η κοινή πίστη και το τέλος των διωγμών ήρθαν με το **διάταγμα των Μεδιολάνων**. Ένα πολύ σημαντικό διάταγμα, που υπογράφηκε στα Μεδιόλανα, δηλαδή στο σημερινό Μιλάνο! Το διάταγμα υπέγραψαν ο Μέγας Κωνσταντίνος και ο Αύγουστος Λικίνιος. Μέχρι και σήμερα αυτό το κείμενο διδάσκει πολλά, όπως τον **σεβασμό στη διαφορετικότητα** και στο **δικαίωμα να επιλέγει κανείς όποια θρησκεία επιθυμεί**.*

Και τι έλεγε αυτό το διάταγμα;

*Αυτή η αυτοκρατορική εντολή στάλθηκε προς όλους τους διοικητές των ρωμαϊκών επαρχιών, των περιοχών δηλαδή που διοικούνταν από Ρωμαίους τότε. Με λίγα λόγια, έλεγε ότι είναι προτεραιότητα της αυτοκρατορίας ο **σεβασμός προς το θείο** και ότι οι Χριστιανοί είχαν δικαίωμα να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα **ελεύθερα**, χωρίς κανένας να τους καταδιώκει. Έτσι, απαγορεύθηκαν οι διωγμοί και η εκμετάλλευση των Χριστιανών.*

Πολύ χαιρόμαστε για αυτό, λένε οι Ιταλοί/-ίδες σύνεδροι. Φυσικά και εδώ, τώρα, η πλειοψηφία των ανθρώπων της χώρας μας είναι Χριστιανοί Καθολικοί. Καταλαβαίνουμε, τελικά, πόσο εξαπλώθηκε αυτή η θρησκεία της αγάπης. Βέβαια, σεβόμαστε και κάθε άλλη θρησκεία. Μάλιστα, εδώ στο Μιλάνο, υπάρχει μια αναμνηστική πλάκα στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, στη θέση του παλατιού όπου το 313 υπογράφηκε το Διάταγμα των Μεδιολάνων. Όλοι μπορούν να την επισκεφτούν. Σας προσκαλούμε επίσημα σε μια εκδρομή, να γιορτάσουμε όλοι μαζί το ανθρώπινο δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής θρησκείας και άσκησης των θρησκευτικών καθηκόντων!

Λεπτομέρεια από βυζαντινό χειρόγραφο του 9ου αιώνα, στο οποίο απεικονίζεται η νίκη του Μ. Κωνσταντίνου επί του Μαξεντίου στη Μιλβία

Μέγας Κωνσταντίνος, Ψηφιδωτό στην Αγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως

Το Όραμα του Εν τούτω Νίκα του Μ. Κωνσταντίνου
Λεπτομέρεια από τοιχογραφία του Ραφαήλ στο Βατικανό

Αναμνηστική πλάκα στην εκκλησία που βρίσκεται στη θέση του παλατιού, όπου το 313 υπογράφηκε το Διάταγμα των Μεδιολάνων.

**ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ
ΤΟΥ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Το Διάταγμα των Μεδιολάνων

1 ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΩ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αφού διαβάσουμε το παρακάτω απόσπασμα από το Διάταγμα των Μεδιολάνων, ας εντοπίσουμε τα κύρια στοιχεία που φανερώνουν πώς οι Χριστιανοί αποκτούν θρησκευτική ελευθερία.

Εγώ, ο Αύγουστος Κωνσταντίνος, και εγώ, ο Αύγουστος Λικίνιος, όταν ευτυχήσαμε να συναντηθούμε στο Μεδιόλανο και να συζητήσουμε όλα τα θέματα που αφορούν το κοινό συμφέρον, αποφασίσαμε ότι... έπρεπε πρώτα απ' όλα να τακτοποιήσουμε όσα έχουν σχέση με την ευλάβεια και τον σεβασμό προς το θείο, δηλαδή να δώσουμε και στους Χριστιανούς και σ' όλους τους άλλους την ελευθερία να επιλέγουν τη θρησκεία που θέλουν, ώστε οποιαδήποτε θεότητα και οποιαδήποτε ουράνια δύναμη υπάρχει να είναι ευνοϊκή προς εμάς και σε όλους όσους είναι κάτω από την εξουσία μας (Ευσέβιος, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, Χ, V, 4-5).

2 ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΣΤΕ ΤΙΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΜΑΣ

Ο Μ. Κωνσταντίνος συνέβαλε στον τερματισμό των διωγμών κατά των Χριστιανών και στην εξάπλωση του Χριστιανισμού (Διάταγμα των Μεδιολάνων, 313 μ. Χ.). Προσπαθήστε να σκεφτείτε πώς το όραμά του άλλαξε την πορεία του Χριστιανισμού. Τι θα συνέβαινε, αν συνέχιζε και αυτός να είναι διώκτης των Χριστιανών;

3 ΚΟΛΛΑΖ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Χωριστείτε σε ομάδες. Σε χρωματιστά φύλλα, διαφορετικά για κάθε ομάδα, να εκφράσετε τα συναισθήματα και τις σκέψεις σας (με λέξεις ή σχήματα/σκίτσα) που σχετίζονται με τους όρους ΔΙΩΓΜΟΙ και ΑΝΕΞΙΘΡΗΣΚΙΑ.

4 Ας διαβάσουμε το άρθρο 13 από το Σύνταγμα της Ελλάδας. Έπειτα, ας συζητήσουμε ό,τι μας κάνει εντύπωση.

Άρθρο 13: Θρησκευτική Ελευθερία

1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός.
2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται.
3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας.
4. Κανένας δεν μπορεί, εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το Κράτος ή να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς τους νόμους.
5. Κανένας όρκος δεν επιβάλλεται χωρίς νόμο, που ορίζει και τον τύπο του.

Πηγή: Σύνταγμα της Ελλάδας (1975)

7. Οι Οικουμενικές Σύνοδοι και η καταπολέμηση των αιρέσεων

Τι ρόλο έπαιξαν οι Οικουμενικές Σύνοδοι στην καταπολέμηση των αιρέσεων στην Εκκλησία;

Τι είναι το Σύμβολο της Πίστεως και πώς εκφράζεται η πίστη των Ορθοδόξων μέσα από αυτό;

Δόγμα, ομολογία πίστεως, τυπικό

Έχουμε μια δύσκολη ερώτηση τώρα, συνεχίζουν οι Ιταλοί/-ίδες. Οι εξωτερικοί κίνδυνοι ξεπεράστηκαν, όπως έπρεπε. Αναρωτιόμαστε, όμως, αν η Εκκλησία είχε να αντιμετωπίσει μονάχα εξωτερικούς κινδύνους. Δεν υπήρχαν προβλήματα οργάνωσης ή διαμαρτυρίες μέσα στην ίδια την Εκκλησία;

Σαφώς και υπήρξαν προβλήματα, όπως υπάρχουν σε κάθε ομάδα που μεγαλώνει και χρειάζεται τάξη, ρόλους και ιεραρχία. Ο Χριστιανισμός άρχισε να αποκτά πολλούς πιστούς/-ές. Σε πάρα πολλές περιοχές είχαν ιδρυθεί κοινότητες εκκλησιών. Έπρεπε, λοιπόν, όλες αυτές οι κοινότητες να λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο και να λένε τις ίδιες προσευχές και ύμνους. Με άλλα λόγια, έπρεπε να καθοριστεί σιγά σιγά και το **τυπικό της λατρείας**, δηλαδή πώς θα γίνεται η **Θεία Λειτουργία**, πώς θα γιορτάζονται οι γιορτές κ.λπ. Χρειαζόταν επομένως, ένα **συμβούλιο** που θα αποφάσιζε για όλα αυτά και στο οποίο θα μετείχαν **εκπρόσωποι** όλων των χριστιανικών κοινοτήτων.

Ένα συνέδριο δηλαδή, σαν το δικό μας!

Ναι, κάπως έτσι! Γι' αυτό συκλήθηκαν οι **Οικουμενικές Σύνοδοι**, δηλαδή οι συγκεντρώσεις όλων των **Ιεραρχών** και **Πατέρων της Εκκλησίας** για τη λήψη αποφάσεων, κυρίως για θέματα πίστης. Οι αποφάσεις της Οικουμενικής Συνόδου ήταν θεόπνευστες, δηλαδή πάρθηκαν μετά από πολλή συζήτηση, αλλά και με τη συνεργασία του Αγίου Πνεύματος.

Και γιατί ήταν απαραίτητο κάτι τέτοιο;

Επειδή ο Χριστιανισμός έπρεπε να έχει κάποια κοινά, κάποια σταθερά σημεία, αυτά που ονομάζουμε **δόγματα**, δηλαδή αυθεντικές αποφάσεις που σχετίζονται με την πίστη και συνδέονται με την παρουσία και έμπνευση του Αγίου Πνεύματος. Έτσι, δε θα μπορούσε ο/η καθένας/-μία να αλλάζει, για παράδειγμα, τα λόγια του Χριστού ή να λέει ότι δεν ήταν Θεάνθρωπος αλλά μόνο Θεός. Οι διαφοροποιήσεις από το σωστό δόγμα του Χριστιανισμού ονομάστηκαν **αιρέσεις**.

Ο Μέγας Κωνσταντίνος με τους επισκόπους της Α' Οικουμενικής Συνόδου της Νίκαιας (325), κρατώντας το Σύμβολο της Πίστεως

Μπορείτε να μας δώσετε ένα παράδειγμα μιας τέτοιας απόφασης;

Φυσικά. Ίσως το πιο χαρακτηριστικό. Την Α' Οικουμενική Σύνοδο που όρισε το **Σύμβολο της Πίστεως**. Το Σύμβολο περιλαμβάνει κάποιους κανόνες που λέγονται ως ομολογία και ως προσευχή.

Οι Έλληνες/-ίδες μαθητές/-τριές λένε όλοι/-ες μαζί:

Πιστεύω εις ένα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητήν ουρανού και γης, ορατών τε πάντων και αοράτων.

Και εις ένα Κύριον Ιησούν Χριστόν, τον Υιόν του Θεού τον μονογενή, τον εκ του Πατρός γεννηθέντα προ πάντων των αιώνων.

Φως εκ φωτός, Θεόν αληθινόν εκ Θεού αληθινού γεννηθέντα, ου ποιηθέντα, ομοούσιον τω Πατρί, δι' ου τα πάντα εγένετο.

Τον δι' ημάς τους ανθρώπους και διά την ημετέραν σωτηρίαν κατελθόντα εκ των ουρανών, και σαρκωθέντα εκ Πνεύματος Αγίου, και Μαρίας της Παρθένου, και ενανθρωπήσαντα.

Σταυρωθέντα τε υπέρ ημών επί Ποντίου Πιλάτου, και παθόντα, και ταφέντα. Και αναστάντα την τρίτη ημέρα κατά τας Γραφάς.

Και ανελθόντα εις τους ουραμούς, και καθεζόμενον εκ δεξιών του Πατρός.

Και πάλιν ερχόμενον μετά δόξης κρίναι ζώντας και νεκρούς, Ου της Βασιλείας ουκ έσται τέλος.

Και εις το Πνεύμα το Αγιον, το Κύριον, το Ζωοποιόν, το εκ του Πατρός εκπορευόμενον, το συν Πατρί και Υιώ συμπροσκυνούμενον και συνδοξαζόμενον, το λαλήσαν διά των Προφητών.

Εις Μίαν, Αγία, Καθολικήν, και Αποστολικήν Εκκλησίαν.

Ομολογώ έν Βάπτισμα εις άφεσιν αμαρτιών.

Προσδοκώ Ανάστασιν νεκρών.

Και ζωήν του μέλλοντος αιώνος.

Αμήν.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΛΕΞΕΙΣ, ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ

Ολοκληρώνοντας τη μελέτη του κειμένου που διδαχθήκατε, να διατυπώσετε σε ένα χαρτί τη σκέψη, τη γνώμη ή μια ευχή σας σχετικά με το σπουδαίο ζήτημα των αιρέσεων που ταλαιπώρησαν την Εκκλησία. Στη συνέχεια, στερεώστε τα χαρτάκια σας με μανταλάκι σε ένα κορδόνι ή σχοινί που έχει κρεμαστεί στην τάξη σας. Εκπρόσωποι των ομάδων αναλαμβάνουν να τα διαβάσουν στην τάξη.

2 ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΤΑ ΚΕΝΑ

Τα ..... της Εκκλησίας είναι αυθεντικές αποφάσεις που σχετίζονται με την πίστη και συνδέονται με την παρουσία και έμπνευση του Αγίου Πνεύματος. Έτσι, δε θα μπορούσε ο/η καθένας/-μία να αλλάζει, για παράδειγμα, τα λόγια του ..... ή να λέει ότι δεν ήταν .....αλλά μόνο Θεός. Οι διαφοροποιήσεις από το σωστό δόγμα του Χριστιανισμού ονομάστηκαν .....

3 ΛΕΞΕΙΣ - ΓΡΙΦΟΙ

Να βάλετε σε σωστή σειρά τις μπερδεμένες λέξεις από το Σύμβολο της Πίστεως. Όταν το καταφέρετε, θα μπορέσετε να διαβάσετε σωστά κάποιους κανόνες του.

Ποιητήν γης ορατών και αοράτων και Παντοκράτορα, Πιστεύω, ένα, εις, και τε πάντων, Πατέρα, Θεόν ουρανού.

.....

.....

τον μονογενή, προ των αιώνων πάντων, του εκ του Πατρός, τον Υιόν του Θεού, τον Κύριον Ιησούν Χριστόν Και εις ένα γεννηθέντα.

.....

.....

Το συν Πατρί συμπροσκυνούμενον Και εις το Άγιον, το Πνεύμα και συνδοξαζόμενον εκπορευόμενον, το εκ του Πατρός το συν Πατρί και Υιώ το Κύριον, και διά των προφητών το λαλήσαν το ζωοποιόν.

.....

.....

ΟΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΙ

	Οικουμενική Σύνοδος	Τόπος	Έτος	Αυτοκράτορας / Αυτοκράτειρα
1	Α΄ Σύνοδος	Νίκαια	325	Μέγας Κωνσταντίνος
2	Β΄ Σύνοδος	Κωνσταντινούπολη	381	Μέγας Θεοδόσιος Α΄
3	Γ΄ Σύνοδος	Έφεσος	431	Θεοδόσιος Β΄
4	Δ΄ Σύνοδος	Χαλκηδόνας (όρος)	451	Μαρκιανός
5	Ε΄ Σύνοδος	Κωνσταντινούπολη	553	Ιουστινιανός Α΄
6	ΣΤ΄ Σύνοδος	Α΄ εν Τρούλλω Κωνσταντινούπολη	680/681	Κωνσταντίνος Δ΄
7	Ζ΄ Σύνοδος	Β΄ εν Τρούλλω Νίκαια	787	Κωνσταντίνος ΣΤ΄ και Ειρήνη η Αθηναία
8	Πενθέκτη Σύνοδος	Κωνσταντινούπολη	691/692	Ιουστινιανός Β΄

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος
Τοιχογραφία του 18ου αιώνα
στον Ορθόδοξο Ναό Σταυρουπόλεως
στο Βουκουρέστι

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος:

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΒΡΕΣ ΤΗ ΛΕΞΗ

8. Εικονομαχία: Μια μεγάλη σύγκρουση για την προσκύνηση των εικόνων

Ποια γεγονότα οδήγησαν στην Εικονομαχία και ποιες ήταν οι επιπτώσεις της στην Εκκλησία;

Γιατί η προσκύνηση των εικόνων συνδέεται με την αυθεντική παράδοση της Εκκλησίας;

λατρεία εικόνων, Κυριακή της Ορθοδοξίας, αναστήλωση

Ο θρίαμβος της Ορθοδοξίας
Βυζαντινή αγιογραφία

Στη μέρα αυτή του συνεδρίου, οι Ισπανοί/-ίδες κάνουν τις ερωτήσεις στους/στις Έλληνες/-ίδες μαθητές/-τριες. Οι Ισπανοί/-ίδες έχουν μελετήσει και ξέρουν ότι μόλις έχει περάσει η Κυριακή της Ορθοδοξίας.

Καλημέρα, φίλοι/-ες μας! Σήμερα θέλουμε να σας ρωτήσουμε τι είναι αυτή η γιορτή που έχετε, η Κυριακή της Ορθοδοξίας. Τι το ιδιαίτερο έχει αυτή η μέρα για την Ορθοδοξία;

Καλημέρα και από εμάς! Α, είστε πολύ ενθουσιασμένοι/-ες! Λοιπόν, θα τα πούμε όσο πιο απλά μπορούμε, γιατί είναι μεγάλη ιστορία... Μια από τις πιο δύσκολες διαμάχες που είχε να αντιμετωπίσει η Εκκλησία ήταν η περίοδος της Εικονομαχίας που χωρίζεται σε δύο περιόδους: την πρώτη (726-787) και τη δεύτερη (814-842). Τότε ο λαός είχε χωριστεί σε δυο αντίπαλα μέρη. Χριστιανοί πολεμούσαν με Χριστιανούς για το θέμα των εικόνων. Από τη μια μεριά άρχισαν να **υπερβάλλουν** με τη λατρεία των εικόνων. Προσκυνούσαν το ξύλο και το χρώμα της εικόνας. Θεωρούσαν πως τα υλικά είναι θαυματουργά ή χρησιμεύουν ως φάρμακο, και άλλα παρόμοια. Η άλλη πλευρά πήγε στο άλλο άκρο. Δεν ήθελαν να υπάρχουν καθόλου εικόνες και **δε δέχονταν να απεικονίζονται με κανέναν τρόπο** τα ιερά πρόσωπα του Χριστού, της Παναγίας και των αγίων. Αυτοί, λοιπόν, άρχισαν να **καταστρέφουν** εικόνες, να τις καίνε, να βάζουν με ασβέστη τις μορφές και να κυνηγούν όσους λάτρευαν και προσκυνούσαν τις εικόνες. Αυτοί ήταν οι «**Εικονομάχοι-Εικονοκλάστες**» και οι άλλοι ήταν οι «**Εικονολάτρες**».

Χμ, δύο άκρα λοιπόν, σχολιάζουν οι Ισπανοί/-ίδες μαθητές/-τριες. Και, όμως, όλοι/-ες ξέρουμε πως «παν μέτρον άριστον», μια ελληνική φράση που έχει ταξιδέψει σε όλο τον κόσμο. Οι ακρότητες δεν κάνουν καλό... Ήταν έντονες οι συγκρούσεις; Έγινε κάποιος πόλεμος;

Οι αυτοκράτορες και στρατηγοί **Λέων Γ΄** και **Κωνσταντίνος Ε΄**, της δυναστείας των Ισαύρων, υπήρξαν οι κύριοι εκφραστές αυτής της έντασης. Εντωμεταξύ, το 726 εξεργάγη και το ηφαίστειο της Θήρας, της σημερινής Σαντορίνης. Ο Λέοντας υποστήριξε πως το ηφαίστειο ήταν η οργή του Θεού, επειδή δεν ήθελε οι άνθρωποι να λατρεύουν τις εικόνες. Πολλοί τότε το πίστεψαν, καθώς εκείνη την εποχή οι άνθρωποι ήταν πιο εύπιστοι. Αμέσως, οι εικονομάχοι επιτέθηκαν σε μοναστήρια, καταδίωξαν μοναχούς και κατέστρεψαν όποια εικόνα βρήκαν. Στη **Σύνοδο της Ιέρειας**, σε ένα από τα συνέδρια της Εκκλησίας δηλαδή, το 754, καταδικάστηκε η λατρεία των εικόνων. Το 787, όμως, με τη **Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο**, επί Κωνσταντίνου ΣΤ΄ και Ειρήνης της Αθηναίας, καταδικάστηκε η εικονομαχία. Ακολούθησε μια περίοδος με μεγάλες συγκρούσεις και απώλειες. Ωσπου η **Θεοδώρα**, η μητέρα του αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄, με τους συνεργάτες της, Βάρδα και Θεόκτιστο, αποφάσισε την τελική **αναστήλωση των εικόνων**.

Και τι σημαίνει αναστήλωση των εικόνων; Βρέθηκε κάποια λύση ή συμφωνία; ρωτούν οι Ισπανοί/-ίδες.

Ναι, ακριβώς. Αυτό γιορτάζουμε και την **Κυριακή της Ορθοδοξίας** -για να επιστρέψουμε στο αρχικό σας ερώτημα. Αποφασίστηκε επίσημα στη **Σύνοδο της Κωνσταντινούπολης**, το **843**, ότι οι εικόνες δε θα ήταν πια απαγορευμένες. Τελικά, όμως, ούτε οι εικονολάτρες είχαν δίκιο ούτε οι εικονομάχοι. Κάπου στη μέση βρίσκεται το σωστό. **Η λατρεία και η τιμή προς τις εικόνες έχει να κάνει με το πρωτότυπο πρόσωπο που εικονίζεται και όχι με το ξύλο, τα χρώματα κ.λπ.** Αυτά είναι απλά τα μέσα, με τα οποία μπορούμε να δούμε εμείς οι άνθρωποι τα ιερά πρόσωπα. Γιατί όλα ο άνθρωπος θέλει να τα βλέπει και να τα νιώθει κοντά του* έτσι και τα ιερά πρόσωπα και όλα τα υπερβατικά*.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΑΚΑΤΕΥΤΗΚΑΝ

Να βάλετε τις παρακάτω προτάσεις στη σωστή χρονική σειρά, βάζοντας τους αριθμούς 1 έως 5.

Η Αυτοκράτειρα Θεοδώρα αποφάσισε την τελική αναστήλωση των εικόνων.

Η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας θεωρήθηκε σημάδι της οργής του Θεού.

Με τη Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο, το 787, καταδικάστηκε η εικονομαχία.

Οι εικονομάχοι κατέστρεφαν εικόνες και κυνηγούσαν μοναχούς.

Στη Σύνοδο της Κωνσταντινούπολης, το 843, αποφασίστηκε επίσημα η αποκατάσταση των εικόνων.

2 Η ΙΕΡΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Να απαντήσετε σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις:

Πού οδήγησε η υπερβολική λατρεία των εικόνων και οι ακρότητες της λατρείας της ύλης;

.....
.....

Τι ακριβώς λατρεύουμε και τιμούμε, όταν προσκυνούμε μια εικόνα;

.....
.....

3 ΣΤΟ ΜΥΑΛΟ ΕΝΟΣ ΕΙΚΟΝΟΛΑΤΡΗ ΚΑΙ ΕΝΟΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΥ

Διαβάστε προσεκτικά και να απαντήσετε γράφοντας Σ (Σωστό) ή Λ (Λάθος).

Ανακεφαλαιώνοντας σύντομα την Εικονομαχία

Σ ή Λ

Η Εικονομαχία προκαλεί διχασμό στους πολίτες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, χωρίζοντάς τους σε δύο ομάδες: τους εικονομάχους και τους εικονολάτρες.

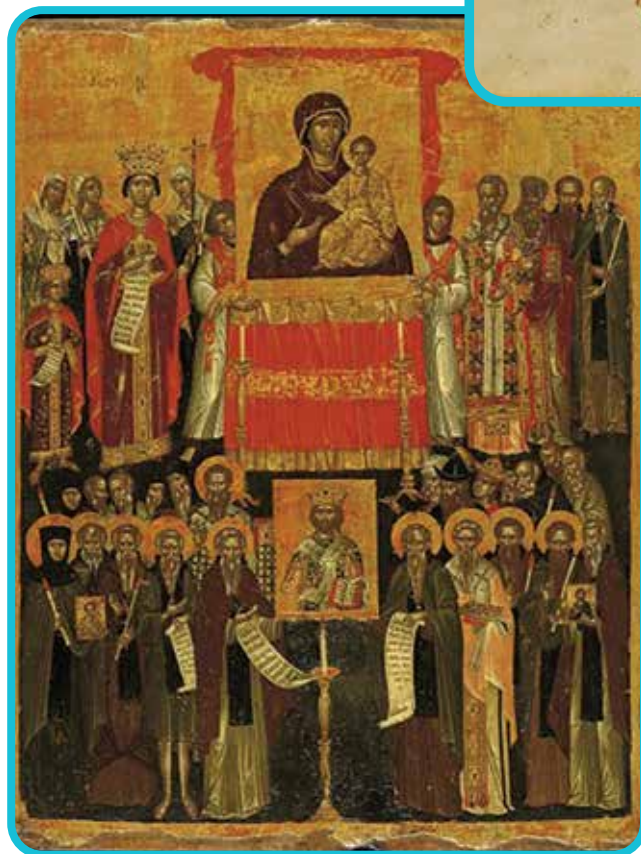
Οι εικονομάχοι δεν καταστρέφουν τις ιερές εικόνες.

Η Εικονομαχία, αρχικά, ήταν ένα αντιμοναστικό κίνημα. Σκοπός του ήταν να μειώσει τον αριθμό των μοναχών και να ελέγξει τη μοναστηριακή περιουσία.

Η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος (787) ακυρώνει τις αποφάσεις της Συνόδου της Ιέρειας (754) και αποφασίζει την αναστήλωση των εικόνων.

Οι εικονομάχοι, επηρεασμένοι κυρίως από αιρέσεις, δεν απαγορεύουν την απεικόνιση του Θεού ή αγίων.

Μικρογραφία με σκηνή εικονομαχίας
από το Ψαλτήρι του Χλουντώφ
(χειρόγραφο ψαλτήρι του 9ου αιώνα)
Ιστορικό μουσείο της Μόσχας, Ρωσία

Η Αναστήλωση των Εικόνων
Έργο της Κρητικής Σχολής
των μέσων του 16ου αι.
Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα

**ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ
Ζ' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ**

9. Το σχίσμα Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας

Τι ήταν το Σχίσμα των Εκκλησιών και ποια γεγονότα οδήγησαν σε αυτό;

Έχουν γίνει από τότε προσπάθειες να ενωθούν ξανά οι Εκκλησίες;

πατριάρχης, πάπας, συμφιλίωση

Οι Ισπανοί/-ίδες μαθητές/-τριες συνεχίζουν και σήμερα τις ερωτήσεις στους/στις Έλληνες/-ίδες μαθητές/-τριες.

Ξέρουμε πως η Εκκλησία αντιμετώπισε αρκετά προβλήματα. Θέλετε να μας μιλήσετε για το Σχίσμα και τι σήμαινε αυτό;

Δυστυχώς, ένα λυπηρό σημείο της ιστορίας της Εκκλησίας είναι το **Σχίσμα**. Για 1000 ολόκληρα χρόνια η Εκκλησία ήταν μία και αχώριστη και όλοι ακολουθούσαν την ίδια παράδοση των Αποστόλων, τη Θεία Ευχαριστία, τις Αγάπες κ.λπ. Όμως, το **1054** όλα άλλαξαν. Οι Χριστιανοί χωρίστηκαν σε δύο πλευρές. Οι Χριστιανοί της Ανατολής είχαν πνευματικό ηγέτη τον Πατριάρχη και οι Χριστιανοί της Δύσης τον Πάπα. Η βασική διαφωνία των ανατολικών με τους δυτικούς Χριστιανούς, όμως, ήταν η διαφορά στο **Σύμβολο της Πίστεως**, δηλαδή στον τρόπο διατύπωσης του δόγματος.

Οι πνευματικοί ηγέτες των δύο πλευρών δεν προσπάθησαν να κάνουν κάτι για αυτό; ρωτούν με λογική οι σύνεδροι από την Ισπανία.

Στην αρχή, όχι. Ήταν όλοι αμετακίνητοι. Ο **Πατριάρχης Μιχαήλ Κηρουάριος** καταδίκασε τις αποφάσεις της Δυτικής Εκκλησίας με επιστολή που έστειλε λίγο πριν από το 1054 στον **Πάπα Λέοντα Θ΄**. Ο Πάπας απάντησε αμφισβητώντας τον τίτλο του Οικουμενικού Πατριάρχη. Πολλούς αιώνες μετά, τον **20ό αιώνα** για την ακρίβεια, έγινε η σημαντικότερη προσπάθεια συμφιλίωσης Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας. Συγκεκριμένα, ο **Πατριάρχης Αθηναγόρας** και ο **Πάπας Παύλος ο ΣΤ΄**, τον **Δεκέμβριο του 1965, ακύρωσαν τους αφορισμούς*** του Πάπα Λέοντα Θ΄ και του Πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουάριου και έδωσαν τα χέρια. Στη συνέχεια, μάλιστα, το **2014**, ο **Πάπας Φραγκίσκος** επισκέφθηκε το Οικουμενικό Πατριαρχείο, όπου τον υποδέχθηκε ο Οικουμενικός **Πατριάρχης Βαρθολομαίος**.

Μπράβο, συγχαρητήρια, άξιοι ηγέτες της Εκκλησίας. Μακάρι να υπάρχει πνεύμα ενότητας. Όλοι αγαπάμε τον ίδιο Θεό κι Εκείνος σίγουρα δε θέλει να μας βλέπει μαλωμένους, σημειώνουν πολύ σωστά οι Ισπανοί/-ίδες.

Ενθρόνιση του Πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουάριου
Εθνική Βιβλιοθήκη της Ισπανίας, 13ος αι. μΧ.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

Χωρίζετε σε ομάδες. Ο δάσκαλος/η δασκάλα έχει γράψει καρτέλες που αναφέρονται στο Σχίσμα Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας και αφορούν άλλες γεγονότα και άλλες πρόσωπα. Ένας/μία εκπρόσωπος από κάθε ομάδα επιλέγει μια καρτέλα με γεγονότα και μια με πρόσωπα. Στη συνέχεια, συνεργάζεστε για να συνδέσετε τα γεγονότα με τα πρόσωπα.

2 ΓΡΑΦΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ...

Σε ένα φύλλο χαρτί γράφουμε τις σκέψεις μας για το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών. Στη συνέχεια, τις διαβάζουμε σε όλη την τάξη.

3 ΣΥΖΗΤΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ

Αφού ολοκληρώσετε τη μελέτη της ενότητας, να απαντήσετε ανά δύο στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Τι προκάλεσε το Σχίσμα;
- Ποιοι ήταν οι βασικοί πρωταγωνιστές;
- Θα μπορούσε να αποφευχθεί;
- Θα μπορούσαν οι δύο Εκκλησίες να ενωθούν σήμερα;

4 ΩΡΑ ΓΙΑ ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ

Στο κρυπτόλεξο που ακολουθεί, αναζητήστε 10 λέξεις (οριζόντια, κάθετα ή διαγώνια) που έχουν σχέση με το Σχίσμα Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας:

Φ	Γ	Σ	Σ	Ξ	Ε	Β	Φ	Δ	Θ	Ψ	Φ	Ρ
Δ	Φ	Υ	Υ	Χ	Ε	Υ	Ρ	Λ	Ω	Β	Χ	Σ
Ι	Σ	Μ	Μ	Ο	Ι	Ν	Ψ	Θ	Σ	Ρ	Δ	Γ
Α	Φ	Β	Φ	Η	Ο	Σ	Ο	Π	Ι	Κ	Τ	Φ
Φ	Θ	Ο	Ι	Ι	Μ	Δ	Μ	Τ	Κ	Ω	Σ	Θ
Ω	Ζ	Λ	Λ	Υ	Ο	Μ	Θ	Α	Η	Υ	Ι	Ο
Ν	Ξ	Ο	Ι	Ο	Ψ	Γ	Ζ	Η	Η	Τ	Ζ	Δ
Ι	Κ	Π	Ω	Ε	Υ	Α	Γ	Α	Π	Η	Α	Ο
Α	Ο	Ι	Σ	Ω	Χ	Ν	Κ	Ρ	Σ	Λ	Γ	Γ
Ε	Θ	Σ	Η	Ι	Ι	Λ	Χ	Ε	Ν	Ν	Σ	Μ
Π	Α	Τ	Ρ	Ι	Α	Ρ	Χ	Η	Σ	Μ	Χ	Α
Ο	Β	Η	Π	Α	Π	Α	Σ	Β	Κ	Β	Π	Ν
Π	Φ	Σ	Χ	Ι	Ψ	Δ	Κ	Ι	Ι	Β	Β	Τ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΠΑΣ

ΣΧΙΣΜΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ

ΟΜΟΨΥΧΙΑ

ΑΓΑΠΗ

ΔΟΓΜΑ

ΣΥΜΒΟΛΟ ΠΙΣΤΗΣ

ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ

ΔΙΑΦΩΝΙΑ

Ανάκληση ταυτόχρονα των αμοιβαίων αφορισμών που είχαν τεθεί σε ισχύ από το 1054 (1965).

Ο Πάπας Φραγκίσκος και ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος (2014)

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ

10. Κύριλλος και Μεθόδιος. Ο Χριστιανισμός εξαπλώνεται στις σλαβικές περιοχές

Ποιο ήταν το έργο των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου;

Πώς βοήθησαν στην ανάπτυξη του πολιτισμού των Σλάβων και πώς σεβάστηκαν τον πολιτισμό τους κατά την ιεραποστολική τους δράση;

κυριλλικό αλφάβητο, εκχριστιανισμός, μεταφράσεις

Θρησκευτικό χειρόγραφο κυριλλική γραφή
Ηρακλειανός Κώδικας 5787, Λεξιονάριο 152
(Gregory-Aland)

Σήμερα, στο παγκόσμιο μαθητικό συνέδριο, ρωτούν οι Σέρβοι/-ες μαθητές/-τριες τους/τις Έλληνες/-ίδες.

Αγαπητοί/-ες φίλοι/-ες Έλληνες/-ίδες, γνωρίζουμε τις απαντήσεις σε πολλές από τις ερωτήσεις που θα σας κάνουμε σήμερα. Ωστόσο, θα θέλαμε να μάθουν και οι υπόλοιποι για την προσφορά των αδελφών Κυρίλλου και Μεθοδίου στον Χριστιανισμό. Μπορείτε να μας πείτε γιατί υπάρχουν τόσες ομοιότητες ανάμεσα στο ελληνικό, το ρωσικό και το σλαβικό αλφάβητο που χρησιμοποιούμε εμείς; Οι χώρες μας είναι πολύ διαφορετικές και, όμως, γράφουμε παρόμοια γράμματα.

Αυτό οφείλεται σε δύο αδέρφια που κήρυξαν τον Χριστιανισμό στις περιοχές που κατοικούσαν σλαβικοί λαοί (όπως οι σημερινές Βουλγαρία, Τσεχία, Σλοβακία κ.ά.), και έφτιαξαν ένα αλφάβητο για να μεταφραστεί η Αγία Γραφή: το **κυριλλικό**. Ο Μιχαήλ και ο Κωνσταντίνος από τη Θεσσαλονίκη ήταν άνθρωποι που αγάπησαν πολύ τον Χριστό και θέλησαν να μεταδώσουν παντού το μήνυμά του. Όταν έγιναν μοναχοί, ονομάστηκαν **Κύριλλος και Μεθόδιος**. Το έργο τους ήταν τόσο σημαντικό, που πολύ συχνά θα ακούσετε να τους αποκαλούν **Ισαπόστολους, Αγίους** και **Αποστόλους των Σλάβων**. Από μοναχοί, λοιπόν, έγιναν **ιεραπόστολοι** και γρήγορα κατάλαβαν το πρόβλημα που υπήρχε λόγω της λατινικής γλώσσας. Μπορείτε να μας πείτε εσείς τι σήμαινε αυτό;

Ευχαρίστως! Ξέρουμε πως, εκτός από την ελληνική, η μόνη γλώσσα στην οποία είχε μεταφραστεί έως τότε η Αγία Γραφή ήταν τα λατινικά. Και οι σλαβικοί λαοί δεν είχαν τη δυνατότητα να

γνωρίζουν την Αγία Γραφή. Δεν μπορούσαν να διαβάσουν το Ευαγγέλιο. Σας ξαναδίνουμε σκυτάλη για να μας πείτε πώς έλυσαν αυτό το πρόβλημα τα δύο αδέρφια.

Τα δύο αδέρφια, λοιπόν, που σέβονταν τον πολιτισμό των σλαβικών λαών, επειδή ήθελαν να εξαπλωθεί ο Χριστιανισμός ως τις περιοχές που κατοικούσαν, σκέφτηκαν πως ο μόνος τρόπος για να γίνει αυτό ήταν ένα κοινό αλφάβητο. Ο Κύριλλος, συγκεκριμένα, εφήυρε το **κυριλλικό αλφάβητο** βασισμένο στις ρίζες της σλαβικής γλώσσας, μαζί με στοιχεία από το ελληνικό αλφάβητο. Οι Σλάβοι έμαθαν να διαβάζουν και να γράφουν σε αυτό και η Αγία Γραφή μεταφράστηκε. Έτσι, χάρη στο κυριλλικό αλφάβητο, συνέβη και **εκχριστιανισμός*** των λαών αυτών. Ποιοι λαοί, στην εποχή μας, κατάγονται από σλαβικά φύλα; Μπορείτε να μας βοηθήσετε; Θέλουμε να ανοίξετε τα μικρόφωνά σας όσοι/-ες εκπρόσωποι λαών κατάγεστε από σλαβικά φύλα.

Ένα μεγάλο μέρος των εκπροσώπων των χωρών ανοίγουν τα μικρόφωνά τους, για να δηλώσουν το «παρών». Είναι Ρώσοι, Πολωνοί, Ουκρανοί, Σέρβοι, Κροάτες, Σλοβένοι και Βούλγαροι.

Βλέπουμε, λοιπόν, πως το κυριλλικό αλφάβητο αποτέλεσε τη γέφυρα για τη **μετάδοση της ορθόδοξης χριστιανικής διδασκαλίας** στους λαούς αυτούς. Και σε όλες αυτές τις χώρες υπάρχουν πολλές ορθόδοξες Εκκλησίες!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Οι περιοχές όπου έδρασαν ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος

Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος (συλλογή εικόνων)

Αγάλματα των Αγίων Μεθοδίου και Κυρίλλου στο Radhošť (Τσεχία)

Κύριλλος και Μεθόδιος
Zahari Zograf (1848 μ.Χ.), Μοναστήρι Troyan, Βουλγαρία

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΗΝ
ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ
ΑΓΙΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ

Φανταστείτε ότι ακολουθείτε τον Κύριλλο και τον Μεθόδιο στην ιεραποστολή της Εκκλησίας στους Σλάβους. Να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις.

- Τι νιώθετε; .....
- Τι δυσκολίες συναντάτε; .....
- Πώς σας αντιμετωπίζουν οι Σλάβοι; .....

2 ΦΤΙΑΞΤΕ ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μελετώντας το προηγούμενο κείμενο, ήδη γνωρίζετε πώς αντιμετώπισαν οι Σλάβοι την ιεραποστολική δράση του Κύριλλου και του Μεθόδιου. Στον πίνακα της τάξης σας σημειώστε τα προβλήματα που θα προκαλούσε μια αρνητική στάση των Σλάβων απέναντι στο Βυζάντιο και τον Χριστιανισμό. Στη συνέχεια, φτιάξτε μια πρωτότυπη ιστορία με αυτό το θέμα.

3 ΛΕΞΕΙΣ ΠΟΥ... ΧΑΘΗΚΑΝ!

Συμπληρώστε τα κενά των προτάσεων με λέξεις από το μάθημα. Σας δίνεται το πρώτο γράμμα κάθε λέξης.

Οι Κύριλλος και Μεθόδιος κατάγονταν από τη Θ_____.

Το αλφάβητο που δημιούργησαν ονομάστηκε κ_____.

Η Αγία Γραφή είχε μεταφραστεί μόνο στα ε_____ και στα λ_____ πριν από αυτούς.

Οι Σλάβοι δεν μπορούσαν να δ_____ το Ευαγγέλιο.

Το κυριλλικό αλφάβητο βοήθησε στον ε_____ των σλαβικών λαών.

Ο Κύριλλος βασίστηκε στις ρίζες της σ_____ γλώσσας και στο ελληνικό αλφάβητο.

4 ΠΑΙΖΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟ ΚΥΡΙΛΛΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Πώς βρίσκετε την ιδέα να μεταφράσετε στη ρωσική ή τη βουλγαρική γλώσσα το παρακάτω απόσπασμα, χρησιμοποιώντας, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, το μεταφραστικό εργαλείο της Google;

«Βλέπουμε, λοιπόν, πως το κυριλλικό αλφάβητο ήταν η βάση πολλών γλωσσών με πιο διαδεδομένη τη ρωσική, η οποία χρησιμοποιείται από πάρα πολλούς ανθρώπους στην εποχή μας. Αποτέλεσε μάλιστα τη γέφυρα για τη μετάδοση της ορθόδοξης χριστιανικής διδασκαλίας στους λαούς αυτούς. Και σε όλες αυτές τις χώρες υπάρχουν πολλές ορθόδοξες Εκκλησίες». Στη συνέχεια, δοκιμάστε να το ακούσετε. Τι παρατηρείτε;

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΜΝΗΜΗΣ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ

11. Η παρουσία του θεσμού του Πατριαρχείου στον σύγχρονο κόσμο

Πού υπάρχουν Πατριαρχεία και ποιος είναι ο ρόλος τους;

Ποιος είναι ο πνευματικός ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη ζωή των πιστών σήμερα;

ορθόδοξα πατριαρχεία, διοίκηση Εκκλησίας, περιβάλλον

Σήμερα το πρόγραμμα ορίζει οι Έλληνες/-ίδες σύεδροι να απαντήσουν σε ερωτήσεις μαθητών/-τριών από το Κονγκό της Αφρικής, που έχουν κάνει μια έρευνα στο διαδίκτυο για τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως και έχουν βρει μια έκφραση: «Πράσινος Πατριάρχης». Αγαπούν πολύ το πράσινο εκεί, οπότε τους κέντρισε το ενδιαφέρον. Η ερώτησή τους είναι: **Τι σημαίνει η λέξη «πατριάρχης»; Και γιατί ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος ονομάζεται «πράσινος;»** Από ό,τι είδαμε, δε φοράει πράσινα ρούχα.

Να ξεκινήσουμε από την αρχή, λένε οι Έλληνες/-ίδες. Η λέξη «Πατριάρχης» βγαίνει από τις λέξεις **πατριά + άρχειν**, δηλαδή αυτός που είναι ο αρχηγός της πατριάς (οικογένειας). Είναι μια παράδοση που υπάρχει από τους χρόνους της Παλαιάς Διαθήκης. Άνδρες με ρόλο ηγετικό, ιδιαίτερως αξιολογούμενοι από τους υπόλοιπους.

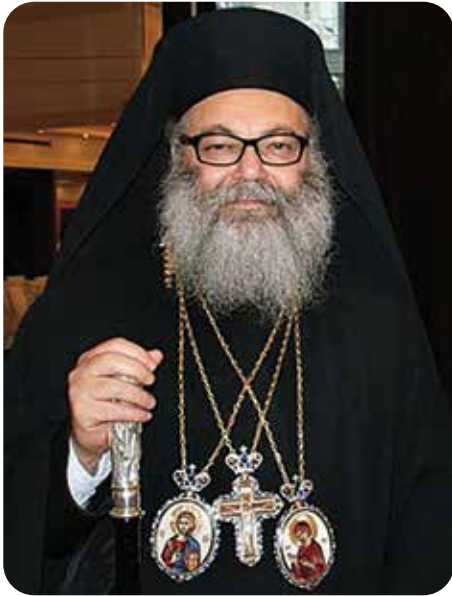
Οι τρεις πιο γνωστοί είναι ο Αβραάμ, ο Ισαάκ και ο Ιακώβ. Ιστορικά, όμως, ο θεσμός του Πατριάρχη ως **ηγέτη των κατά τόπους Εκκλησιών**, συναντάται κατά την πρώτη περίοδο της εξάπλωσης του Χριστιανισμού.

Είπατε «κατά τόπους Εκκλησιών». Δηλαδή υπάρχουν πολλές Εκκλησίες και πολλά Πατριαρχεία; Τι ρόλο παίζουν;

Ακριβώς. Στην εποχή μας είναι τα εξής: τα **πρεσβυγενή** Πατριαρχεία, τα Πατριαρχεία δηλαδή που ιστορικά είναι αρχαιότερα. Αυτά είναι το **Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως**, το **Πατριαρχείο Αλεξανδρείας**, το **Πατριαρχείο Αντιοχείας** και το **Πατριαρχείο Ιεροσολύμων**. Στα πρώτα Πατριαρχεία ανήκε και το Πατριαρχείο Ρώμης, αλλά μετά το σχίσμα δε συγκαταλέγεται στα Ορθόδοξα Πατριαρχεία. Τα **νεότερα** (ή νεοπαγή), που ιδρύθηκαν πιο πρόσφατα χρονικά, είναι τα Πατριαρχεία Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας και Γεωργίας.

Και τι γίνεται με τον «πράσινο» Πατριάρχη; Ξέρετε, μας άρεσε πολύ αυτός ο τίτλος, γιατί εδώ, όπου ζούμε εμείς, έχει πολύ πράσινο και αγαπάμε πολύ τη φύση, λένε οι Αφρικανοί/-ές σύεδροι, χαμογελώντας.

Φίλοι μας, πολύ σωστά αισθάνεστε, λένε οι Έλληνες/-ίδες μαθητές/-τριες. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος (δηλαδή ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως), το 1997 ονομάστηκε **«πράσινος» Πατριάρχης**, λόγω της ευαισθητοποίησής του σε οικολογικά και περιβαλλοντικά ζητήματα. Έχει μιλήσει για το «οικολογικό αμάρτημα», δηλαδή για το ότι δεν είναι αμαρτία μόνο η κακομεταχείριση ενός ανθρώπου, αλλά και η κακομεταχείριση της φύσης, αφού η φύση είναι η ίδια η Δημιουργία του Θεού. Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος έχει ηγηθεί σπουδαίων πρωτοβουλιών για την πρόληψη και αντιμετώπιση της μόλυνσης του περιβάλλοντος, αλλά και για τη συνεργασία των θρησκειών και της επιστήμης για την προστασία του περιβάλλοντος!

Ο Πατριάρχης Αντιοχείας Ιωάννης

Ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Θεόφιλος

Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Θεόδωρος

Ο «πράσινος Πατριάρχης» Βαρθολομαίος

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος
(συλλογή φωτογραφιών)

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΤΑ ΟΡΘΟΔΟΞΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

Να δημιουργήσετε έναν εννοιολογικό χάρτη σχετικά με τα Πατριαρχεία και να καταγράψετε τη γεωγραφική θέση τους;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

2 ΙΣΤΟΞΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ

Μπορείτε να επιλέξετε ένα από τα Πατριαρχεία για τα οποία μόλις διαβάσατε (Κωνσταντινούπολης, Ιεροσολύμων, Αντιοχείας κ.λπ.), να το εντοπίσετε μέσω του λογισμικού Google Earth και να περιηγηθείτε, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, στην επίσημη ιστοσελίδα του.

3 ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ;

Μπορείτε να χωριστείτε σε ομάδες, να επιλέξετε από έναν Πατριάρχη και να αναζητήσετε στο διαδίκτυο, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, πληροφορίες για τη ζωή του. Στη συνέχεια, μπορείτε να παρουσιάσετε τα ευρήματά σας στην τάξη.

4 ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΕΝΩΝ

Συμπληρώστε τα κενά, επιλέγοντας τη σωστή λέξη:
κέντρα, αλήθειες, πίστης, αιρέσεις

Τα Πατριαρχεία αποτελούν τα ..... της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης στη γη, διαφυλάσσοντας τις ....., την Παράδοση και τη συνέχεια από την πρώτη Εκκλησία, ώστε να μην υπάρχουν ..... και διαφορές σε θέματα .....

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ
ΤΑ ΟΡΘΟΔΟΞΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

12. Η Ορθόδοξη Εκκλησία σε δύσκολους καιρούς. Οι Νεομάρτυρες και η δύναμη της Πίστης

Ποιος ήταν ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου κατά την Οθωμανική Αυτοκρατορία;

Τι ήταν οι Νεομάρτυρες που θυσιάστηκαν για να διατηρηθεί η φλόγα της πίστης των υπόδουλων Ελλήνων;

τουρκοκρατία, παιδεία, Κοσμάς Αιτωλός

Γνωρίζουμε και εδώ τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας και ξέρουμε ότι υπάρχουν ορθόδοξες ιεραποστολές -όπως αυτή στο Κονγκό, όπου έχουν βαπτιστεί πολλοί Χριστιανοί και πολλά παιδιά έχουν σωθεί από την πείνα. Η πίστη παίζει μεγάλο ρόλο, ειδικά όταν η κατάσταση σε μια χώρα είναι δύσκολη και υπάρχει πόλεμος ή άλλου είδους καταπίεση, παραδέχονται οι σύνεδροι από το Κονγκό. Μάλιστα, ένας εξ αυτών είναι βαπτισμένος Χριστιανός. Έτσι, παίρνει αυτός τη σκυτάλη: **Και μιας και μιλάμε για πόλεμο και υποδούλωση, πείτε μας, φίλοι/-ες Έλληνες/-ίδες, τι ρόλο έπαιξε το Οικουμενικό Πατριαρχείο σε εκείνη τη δύσκολη περίοδο της οθωμανικής κατοχής στον ελλαδικό χώρο;**

Πρώτον, χαιρόμαστε που έχεις βαπτιστεί Χριστιανός, αλλά έτσι κι αλλιώς σας θεωρούμε όλους/-ες αδέρφια μας. Λοιπόν, η **Ορθοδοξία** και το **Οικουμενικό Πατριαρχείο** αντιστάθηκαν σθεναρά στην υποδούλωση των Ελλήνων και αποτέλεσαν μεγάλη δύναμη για τον κόσμο. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, η Εκκλησία παρέμεινε συνεχιστής και κληρονόμος του Βυζαντίου. Οι Οθωμανοί κατακτητές παραχώρησαν στην Εκκλησία σημαντικά πολιτικά προνόμια και την άφησαν να διοικεί τους ορθόδοξους υπηκόους. Οπότε, το Οικουμενικό Πατριαρχείο διατήρησε με κάποιον τρόπο τη λειτουργία και το κύρος του. Οι Οθωμανοί, ωστόσο, δε δίσταζαν να εκτελούν όποιον επαναστατούσε ή ξεσήκωνε τον λαό με τη χριστιανική πίστη. Αυτοί που έχασαν τη ζωή τους για την πίστη τους στον Χριστό, ονομάστηκαν **Νεομάρτυρες**.

Γιατί ονομάστηκαν έτσι; Ήταν νέοι σε ηλικία;

Όχι ακριβώς. Νεομάρτυρες ονομάζονται όσοι έχασαν τη ζωή τους για την πίστη τους στον Χριστό σε νεότερες εποχές, από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης και μετά δηλαδή. Κατά την εποχή της τουρκοκρατίας, οι Νεομάρτυρες στήριζαν και αναζωπύρνωσαν τις ελπίδες των υπόδουλων Ελλήνων για ελευθερία. Ανάμεσά τους διακρίνονται

Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ευλογεί τη σημαία της Επανάστασης Θεόδωρος Βρυζάκης (1865) Εθνική Πινακοθήκη Ελλάδας

ο Κοσμάς ο Αιτωλός, η Φιλοθέη η Αθηναία, η Αγία Ακυλίνα και άλλοι.

Αυτός ο Κοσμάς ο Αιτωλός είναι αρκετά γνωστός!

Ναι, ο **Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός** (1714 - 1779), γνωστός και ως «Πατροκοσμάς». Ήταν μοναχός στο Άγιο Όρος αλλά εγκατέλειψε το μοναστήρι, διότι πήρε εντολή από τον Πατριάρχη Σεραφείμ να περιοδεύσει στη Δυτική και Βόρεια Ελλάδα και την Ήπειρο, εμποδίζοντας τον εξισλαμισμό των Χριστιανών. Μέσα σε 16 χρόνια **ίδρυσε περίπου 200 σχολεία** που βοήθησαν να μη χάσουν τα παιδιά την ελληνική τους ταυτότητα και την πίστη τους. Ο Κοσμάς ο Αιτωλός υπήρξε τόσο σεβαστός και σημαντικός, ώστε ακόμη και ο Αλή Πασάς εκτιμούσε το έργο του. Τελικά, συνελήφθη από τους Τούρκους και εκτελέστηκε. Ανακηρύχθηκε άγιος της Ορθόδοξης Εκκλησίας

Άρα, η θρησκεία μπορούμε να πούμε πως προστάτεψε τόσο την εκπαίδευση όσο και τον ελληνισμό;

Σε μεγάλο βαθμό, ναι. Χωρίς τους Νεομάρτυρες και τους **φωτισμένους ανθρώπους της Εκκλησίας, οι Έλληνες** θα είχαν χάσει γρήγορα την ταυτότητά τους. Η εκκλησιαστική και θρησκευτική εκπαίδευση του Γένους διατήρησε και την επαφή των Ελλήνων με τη **γλωσσική τους παράδοση** και βοήθησε, σταδιακά, και στην προετοιμασία της Επανάστασης!

1 ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Αναζητήστε, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, πληροφορίες στο διαδίκτυο για έναν/μία Νεομάρτυρα (π.χ. Αγία Ακυλίνα, Αγία Φιλοθέη, Αθανάσιο Κουκαλιώτη). Στη συνέχεια, στον τοίχο της τάξης αναρτήστε σύντομες πληροφορίες για τη ζωή, τη διδασκαλία και το μαρτύριό τους στα χέρια των Οθωμανών.

2 ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ: ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός ή Πατροκοσμάς, που ίδρυσε πάνω από διακόσια σχολεία, είναι ο πιο γνωστός Νεομάρτυρας. Αφού χωριστείτε σε ομάδες, να καταγράψετε σημαντικά ιστορικά στοιχεία από τη ζωή και τη δράση του, όπως:

- α) οι διδασχές του, δηλαδή οι διδασκαλίες του
- β) οι περιοχές όπου δίδαξε
- γ) η ίδρυση σχολείων
- δ) το μαρτυρικό τέλος του.

Όταν ολοκληρώσετε την εργασία σας, θα γνωρίζετε περισσότερα για τον Κοσμά τον Αιτωλό και το σπουδαίο έργο του.

Άγιοι Νεομάρτυρες

3 ΠΕΝΤΕ Π ΚΑΙ ΕΝΑ Γ

Ένας Νεομάρτυρας προσπαθεί να εμψυχώσει τους υπόδουλους Έλληνες, ώστε να αντιμετωπίσουν τις ενέργειες των Οθωμανών για τον εξισλαμισμό τους.

- Ποιο είναι το πρόβλημα; .....
- Πού συμβαίνει; .....
- Πότε συνέβη αυτό; .....
- Ποιος/οι εμπλέκεται/ονται στο πρόβλημα; .....
- Γιατί συμβαίνει; .....
- Πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί; .....

4

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

Ωρα για παιχνίδι. Προσπαθήστε να λύσετε το σταυρόλεξο, επιλέγοντας κεφαλαία γράμματα. Όταν το ολοκληρώσετε, θα γνωρίζετε σημαντικά στοιχεία για τους Νεομάρτυρες.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

3. Πολύ γνωστή Νεομάρτυρας ήταν και η ... η Αθηναία.
 4. Χωρίς τους Νεομάρτυρες και τους φωτισμένους ανθρώπους της ... οι Έλληνες θα είχαν χάσει γρήγορα την ταυτότητά τους.
 5. Η ... και το Οικουμενικό Πατριαρχείο αντιστάθηκαν σθεναρά στην υποδούλωση των Ελλήνων.
 7. Ίδρυσε πάνω από διακόσια σχολεία.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Έχασαν τη ζωή τους για την πίστη τους στον Χριστό σε νεότερες εποχές.
 2. Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός ήταν γνωστός και ως...
 6. Μία ακόμη Νεομάρτυρας ήταν η Αγία...

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός
Έργο Βλ. Τσοτσώνη
Ι.Μ. Μεγάλου Μετεώρου

Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός
(συλλογή εικόνων)

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός κηρύττει.
Ας φτιάξουμε το παζλ

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός διδάσκει τους Έλληνες.
Ας φτιάξουμε το παζλ

Σταυρόλεξο με θέμα τους Νεομάρτυρες

13. Μοναστήρια: κοινότητες ακτημοσύνης, ενότητας και προσφοράς

Τι είναι το κοινόβιο μοναστήρι και πώς ζουν εκεί οι μοναχοί;

Ποιος είναι ο ρόλος του μοναστηριού στην κοινωνική και πνευματική ζωή ενός τόπου;

μετάνοια, εγκράτεια, μοναχισμός

Οι Ινδοί/-ές σύνεδροι επιστρέφουν να ρωτήσουν για τον μοναχισμό.

Ξέρουμε ότι υπάρχει μια παράδοση στον Χριστιανισμό και λέγεται μοναχισμός. Μπορείτε να μας πείτε περισσότερα για αυτό;

Ο κοινοβιακός μοναχισμός είναι μια αγαπημένη παράδοση. Η λέξη **κοινόβιο** προέρχεται από τις λέξεις «κοινός+βίος». Ο ιδρυτής του κοινοβιακού μοναχισμού θεωρείται ο **Παχώμιος** που οργάνωσε το πρώτο κοινόβιο στην Αίγυπτο. Ωστόσο, ήταν ο **Μέγας Βασίλειος** -ένας εκ των τριών Ιεραρχών- εκείνος που έφερε το κοινόβιο μοναστήρι κοντά στις πόλεις και ανέδειξε τον σημαντικό του ρόλο μέσα στην κοινωνία των πιστών. Στη συνέχεια, η **Δ' Οικουμενική Σύνοδος** το 451 θέσπισε κανόνες που ορίζουν τις δραστηριότητες των μοναχών (σε ανδρικά και γυναικεία μοναστήρια) και ρυθμίζουν ζητήματα διοίκησης του μοναστηριού, όπως ποιος είναι ο ρόλος του **ηγούμενου**, δηλαδή του διοικητικά ανωτέρου κάθε ιεράς μονής.

Και ποιοι είναι οι κανόνες των μοναχών;

Τρεις μεγάλες αξίες όρισε ο Μέγας Βασίλειος:

- Την **ακτημοσύνη**, δηλαδή να μην ανήκει σε κανένα τίποτα και να τα έχουν όλα κοινά.

- Τη **μετάνοια**, ως εσωτερική μεταστροφή και επιστροφή στον σωστό δρόμο.

- Την **εγκράτεια**, που σημαίνει αυτοσυγκράτηση απέναντι στους πειρασμούς και τα πάθη. Οι μοναχοί ή οι μοναχές, ανάλογα το μοναστήρι, ανδρικό ή γυναικείο, ζουν όλοι/-ες μαζί. Εργάζονται σε **διακονήματα**, δηλαδή ο καθένας έχει έναν ρόλο, μια δουλειά για την οποία είναι υπεύθυνος. Κάνουν **προσευχή** σε συγκεκριμένες ώρες και τηρούν **νηστεία** σε συγκεκριμένες ημέρες του έτους. Φυσικά, τελούν τις **ιερές ακολουθίες** της Εκκλησίας, τη **Θεία Λειτουργία** και διαρκώς προσεύχονται για τη σωτηρία όλου του κόσμου.

Συναντιούνται ποτέ οι μοναχοί/-ές με τους υπόλοιπους/-ες πιστούς/-ες; Συμμετέχουν κάπως οι μοναχοί/-ές στο κοινωνικό σύνολο;

Τα μοναστήρια έχουν μοναχούς/-ές, προικισμένους/-ες με χαρίσματα, που προέρχονται από διάφορα επαγγέλματα και τέχνες, πολλές φορές είναι επιστήμονες, γιατροί, ιστορικοί, φιλόσοφοι και συγγραφείς, ακόμα και καλλιτέχνες. Συμβάλλουν στην κοινωνία με συγγραφικό έργο και με τεράστιο **φιλανθρωπικό έργο**. Έχουμε πολύ φωτεινά τέτοια παραδείγματα, όπως **τη Φιλοθέη την Αθηναία** που μόρφωσε τα κορίτσια επί Τουρκοκρατίας, τη **Μαρία Σκομπτσόβα** που, μεταξύ άλλων, ήταν και φιλόσοφος και λογοτέχνης, την **αγία Γαβριηλία Παπαγιάννη**, αλλά και τη **μοναχή Νεκταρία** της Καλκούτας της Ινδίας!

Οι Ινδοί/-ές μαθητές/-τριες εντυπωσιάζονται. **Την ξέρω τη μοναχή Νεκταρία!**, λέει ένας από αυτούς. **Έχει αναλάβει τα τελευταία χρόνια να ιδρύσει σχολεία για τη μόρφωση των πολύ φτωχών παιδιών της Καλκούτας!** Ίδρυσε και ορφανοτροφείο! Τους σώζει τη ζωή και την αγαπούν πολύ όλοι εδώ!

Μοναχή Νεκταρία της Καλκούτας

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΑΙΝΙΑΣ

Παρακολουθούμε, μαζί με τον/την εκπαιδευτικό μας, απόσπασμα ταινίας ή ντοκιμαντέρ από έναν σημαντικό μοναστηριακό τόπο (Μετέωρα, Άγιο Όρος κ.λπ.). Όταν ολοκληρωθεί η προβολή της ταινίας, σημειώνουμε τι μας έκανε περισσότερο εντύπωση.

2 ΓΙΝΟΜΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΞΕΝΑΓΟΣ

Επιλέξτε ένα μοναστήρι της περιοχής σας και προσπαθήστε να το περιγράψετε, δίνοντας σημαντικά στοιχεία σε κάποιον/α που δεν το έχει επισκεφθεί (ονομασία, τοποθεσία, αν είναι ανδρικό ή γυναικείο μοναστήρι, τι μπορεί να δει κανείς εκεί κ.λπ.).

3 ΜΟΝΑΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΕΣ, ΜΙΑ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΗ ΣΧΕΣΗ

Σχηματίζοντας δύο ομόκεντρους κύκλους, προσπαθείτε να σταθείτε αντικριστά. Συζητήστε και επιχειρηματολογήστε ένα λεπτό για τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ μοναχών και προσκυνητών και τα οφέλη της, με αφορμή τα λόγια του Άγιου Σιλουανού του Αθωνίτη: «Ο μοναχός είναι ικέτης υπέρ όλου του κόσμου· θρηνεί δι' όλον τον κόσμο· και εις τούτο έγκειται το κύριον έργο αυτού...». Στη συνέχεια, προτείνετε να προχωρήσει μία θέση δεξιά μόνο ο εξωτερικός κύκλος, προκειμένου να αντικρίσετε νέους συνομιλητές.

4 ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ

Αναζητήστε, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, στο διαδίκτυο και μέσα από ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες πληροφορίες για τον βίο του Αγίου Παΐσιου του Αχιορείτη.

Ποια στοιχεία μοναχισμού εντοπίσατε; Συζητήστε με την ομάδα σας και σχολιάστε ό,τι σας κάνει εντύπωση.

5 ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΕΝΩΝ

Συμπληρώστε τα κενά με λέξεις του σημερινού μαθήματος. Σας δίνεται το πρώτο γράμμα κάθε λέξης.

Ο ιδρυτής του κοινοβιακού μοναχισμού θεωρείται ο Π_____, ενώ ο Μ_____
Β_____ τον ανέδειξε μέσα στην κοινωνία των πιστών.

Οι τρεις βασικές αξίες που όρισε ο Μέγας Βασίλειος είναι η α_____,
η μ_____ και η ε_____.

Οι μοναχοί τηρούν τη νηστεία, προσεύχονται και τελούν τις ιερές Α_____
και τη Θ_____ Λ_____.

Πολλοί μοναχοί είναι μορφωμένοι και συμβάλλουν στην κοινωνία με σ_____
και φ_____ έργο

ΑΣ ΔΙΑΒΑΣΟΥΜΕ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΝΑΧΗ ΝΕΚΤΑΡΙΑ

14. Ιερός ναός: Ο ουρανός στη γη

Από ποια μέρη αποτελείται ο ορθόδοξος ναός;

Πόσο σημαντικός είναι για την κοινότητα των πιστών και πώς εκφράζουν εκεί τη λατρεία τους;

Θεία Λειτουργία, προσευχή, ύμνοι

Οι σύνοδοι μαθητές/-τριες από την Κίνα έχουν σειρά. Τους αρέσουν πολύ τα περίτεχνα κτίρια και τα χρώματα, οπότε τους έχει κάνει εντύπωση ο ορθόδοξος ναός και θέλουν να μάθουν περισσότερα.

Ποιος είναι ο χώρος προσευχής όπου συγκεντρώνονται οι πιστοί; Και πώς μοιάζει;, ρωτούν τους/τις Έλληνες/ίδες.

Είναι ο ναός. Ο **ορθόδοξος ναός**, συγκεκριμένα, είναι εξωτερικά ένα παραλληλόγραμμο κτίριο και έχει συνήθως **τρούλο**, δηλαδή μια στρογγυλή σκεπή. Εσωτερικά αποτελείται από τρία μέρη: τον **νάρθηκα** ή **πρόναο**, τον **κυρίως ναό** και το ιερό **Βήμα**. Εκεί βρίσκεται η Ωραία Πύλη, δηλαδή η κεντρική είσοδος του Ιερού. Στον νάρθηκα παλιότερα στέκονταν οι κατηχούμενοι, όσοι δηλαδή μελετούσαν τον Χριστιανισμό, αλλά δεν είχαν ακόμα βαπτιστεί. Μόνο όταν βαπτίζονταν, μπορούσαν να μπουν στον κυρίως ναό. Σήμερα, που οι άνθρωποι βαπτίζονται σε βρεφική ηλικία συνήθως, αυτό το μέρος του ναού χρησιμοποιείται ως πρόναος, όπου τοποθετούνται εικόνες και μανουάλια για τα κεριά.

Στον κυρίως ναό στέκονται οι πιστοί. Έχει συνήθως τρεις διαδρόμους που λέγονται και **κλίτη**. Παλαιότερα, οι γυναίκες κάθονταν μόνο στον **γυναικονίτη**, έναν εξώστη που υπάρχει μέχρι σήμερα στις περισσότερες εκκλησίες και συνηθίζουν να κάθονται γυναίκες και παιδιά. Στα δεξιά του κυρίως ναού βρίσκεται το **δεσποτικό**, δηλαδή ο θρόνος του Επισκόπου. Απέναντι από το δεσποτικό υπάρχει ο **άμβωνας**, ένα υπερυψωμένο βήμα, με ένα σκαλιστό περιστέρι που συμβολίζει το Άγιο Πνεύμα. Εκεί ανεβαίνει κάποιος κληρικός, για να διαβάσει το Ευαγγέλιο ή να κηρύξει τον λόγο του Θεού. Το χώρισμα μεταξύ του κυρίως ναού και του ιερού ονομάζεται **τέμπλο** και φέρει συνήθως εικόνες. Σε κάποιες εκκλησίες το τέμπλο είναι λιτό και σε άλλες περίτεχνο, ενώ σε ορισμένες ξεχωρίζει ως ξυλόγλυπτο έργο τέχνης.

Δεν αλλάζει ποτέ η διάταξη ενός ναού στο εσωτερικό; Όλοι οι ορθόδοξοι ναοί είναι ίδιοι;

Περίπου, ναι. Ανάλογα με το μέγεθος του ναού. Το σημαντικό με τον ορθόδοξο ναό είναι πως τίποτα από αυτά που υπάρχουν στο εσωτερικό του δεν είναι τυχαία τοποθετημένα. Το κάθε τι έχει μια ερμηνεία και έναν πολύ συγκεκριμένο λόγο ύπαρξης – ακόμα και το πιο μικρό καντηλάκι.

Ο ναός αποτυπώνει τη σχέση ουρανού και γης: ο στρογγυλός τρούλος και οι πολυέλαιοι θυμίζουν τον ουράνιο θόλο με τα αστέρια, οι τοιχογραφίες με τους αποστόλους και την Παναγία μεταφέρουν την παρουσία της Εκκλησίας, ενώ οι κίονες παραπέμπουν στους αγίους και τους πατέρες που στηρίζουν το «σπιτικό» αυτό. Στην κορυφή, ο Χριστός Παντοκράτορας δεσπόζει, θυμίζοντας πως είναι πανταχού παρών.

Και πώς εκφράζουν εκεί οι πιστοί/ές τη λατρεία τους;

Όλη η **Θεία Λειτουργία** είναι σαν **διάλογος** μεταξύ των ιερέων, των ψαλτών, των πιστών και του Θεού. Οι ψάλτες ψάλλουν και οι πιστοί συμμετέχουν στους ύμνους, προσκυνούν τις εικόνες, ανάβουν το κεράκι τους, κάνουν το σημείο του Σταυρού και επαναλαμβάνουν προσευχές και λόγια του ιερέα μέσα στις **ιερές ακολουθίες**. Έπειτα μεταλαμβάνουν σώμα και αίμα Χριστού στη **Θεία Ευχαριστία** και παίρνουν το αντίδωρο. Το **αντίδωρο** είναι ένα μικρό κομμάτι από το πρόσφορο (τον άρτο) που δίνουν οι ιερείς στους πιστούς μετά τη Θεία Λειτουργία. Λέγεται **πρόσφορο**, γιατί το προσφέρουν οι πιστοί το πρωί στον ναό, προκειμένου να τελεστεί η Θεία Λειτουργία.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΠΕΡΙΓΗΓΗΣΗ ΣΕ ΕΝΑΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΝΑΟ

Δοκιμάστε, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, να περιηγηθείτε εικονικά σε ένα ορθόδοξο χριστιανικό ναό, σκανάροντας το Q Rcode.

Τι σκέψεις σας δημιουργεί;

Έχει ομοιότητες με τον ιερό ναό της ενορίας σας;

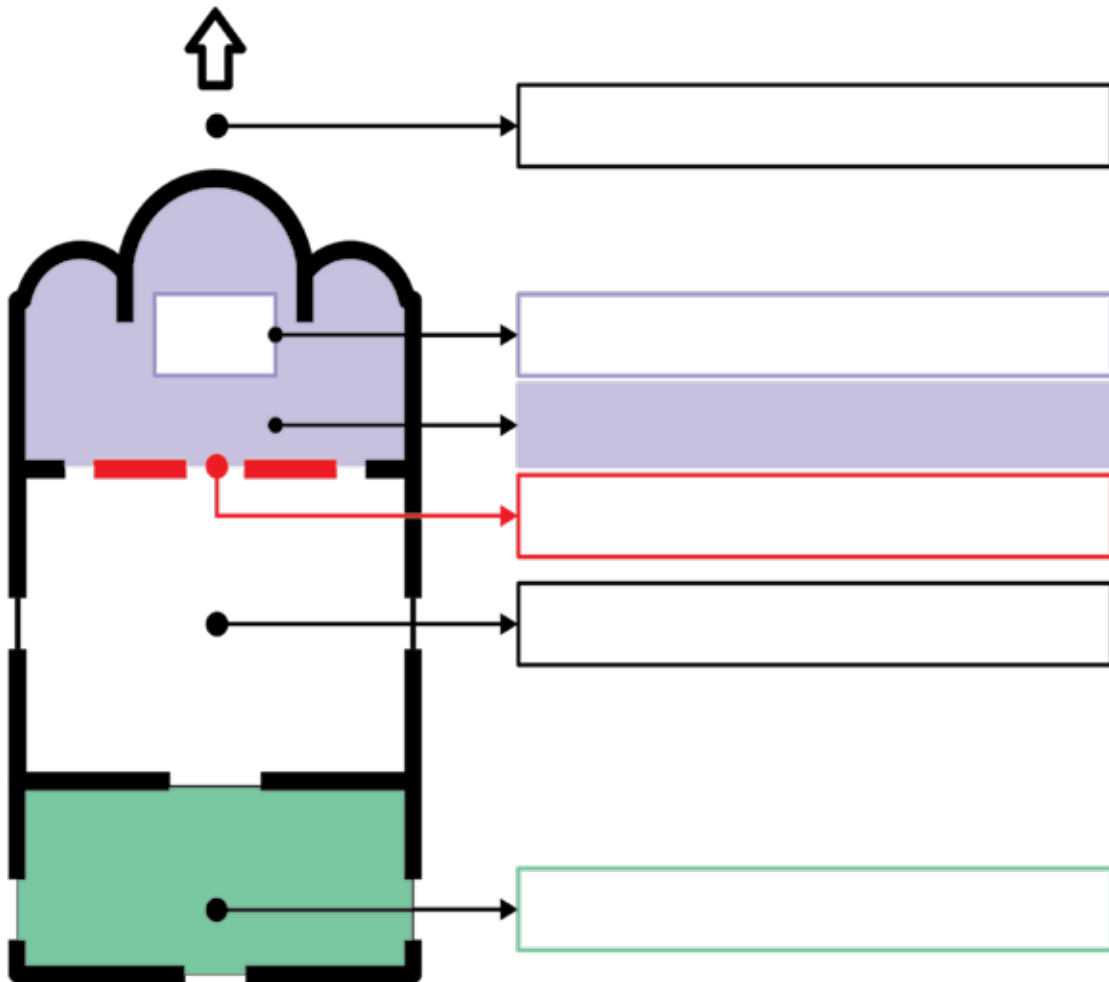
2

ΚΑΤΟΨΗ ΕΝΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΝΑΟΥ

Σας δίνεται η κάτοψη ενός χριστιανικού ναού.

Με βάση όσα αναφέρθηκαν στο σημερινό μάθημα, τοποθετήστε σωστά στα πλαίσια τα μέρη του ναού, επιλέγοντας από τις λέξεις που ακολουθούν:

Ιερό Βήμα, Κυρίως Ναός, Αγία Τράπεζα, Πρόναος ή Νάρθηκας, Ωραία Πύλη, Ανατολή

3

ΘΥΜΑΜΑΙ ΚΑΙ ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΙ

Φτιάξτε δύο κύκλους, έναν εσωτερικό και έναν εξωτερικό. Στη συνέχεια, διηγηθείτε στους/στις συμμαθητές/-τριές σας, που βρίσκονται απέναντί σας, τα προσωπικά σας βιώματα από τη συμμετοχή σας σε ιερές ακολουθίες (βάπτισμα, γάμος, εορτασμός αγίου/αγίας) στον ορθόδοξο χριστιανικό ναό. Έπειτα, προχωρήστε μία θέση εάν είστε στον εξωτερικό κύκλο, αντικρίστε τους νέους/νέες συνομιλητές/-τριες και συνομιλήστε μαζί τους, ανταλλάσσοντας τα βιώματά σας.

4

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ... ΓΙΑ ΔΥΝΑΤΟΥΣ ΛΥΤΕΣ!

Έρθε η ώρα να ανακαλύψετε τα κύρια μέρη ενός ορθόδοξου χριστιανικού ναού, λύνοντας με κεφαλαία γράμματα το σταυρόλεξο:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

4. Το χώρισμα μεταξύ του κύριου ναού και του ιερού, που φέρει εικόνες και συνήθως είναι ξυλόγλυπτο, ονομάζεται...
6. Το δεύτερο μέρος είναι ο...
8. Το τρίτο μέρος σε έναν ορθόδοξο ναό είναι το Ιερό...
9. Ένας ορθόδοξος ναός συνήθως έχει...
10. Ο κύριος ναός έχει τρεις διαδρόμους που λέγονται...

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥΣ ΝΑΟΥΣ

ΚΑΘΕΤΑ

1. Στα δεξιά του ναού υπάρχει το...
2. Απέναντι από το δεσποτικό υπάρχει ένα υπερυψωμένο βήμα με ένα σκαλιστό περιστέρι που συμβολίζει το Άγιο Πνεύμα.
3. Ένας ορθόδοξος ναός αποτελείται από τρία κύρια μέρη: τον...
5. Τα παλιά χρόνια οι γυναίκες κάθονταν χωριστά από τους άντρες στον ναό
7. Χώρος προσευχής, όπου συγκεντρώνονται οι πιστοί

15. Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: Οι εικόνες, έκφραση πίστης

Γιατί είναι σημαντικές οι εικόνες για την Εκκλησία;

Με ποιον τρόπο εκφράζουν την πίστη και αποτελούν μέρος της λατρείας προς τον Θεό;

**βιβλία των αγραμμάτων,
τοιχογραφίες, αγιογραφίες**

Μαθητές/-τριες από τη Βραζιλία έχουν επιλεγεί να κάνουν σήμερα ερωτήσεις στους/στις Έλληνες/-ίδες. Έχουν επιλέξει ένα θέμα που τους έχει ενθουσιάσει, γιατί η Βραζιλία είναι μια πολύχρωμη χώρα, γεμάτη εικόνες.

Αγαπητοί/-ές συνάδελφοι/-ισες Έλληνες/-ίδες, θέλουμε να σας ρωτήσουμε για αυτήν την όμορφη παράδοση που έχετε να ζωγραφίζετε στις εκκλησίες σας, να έχετε εικόνες, ψηφιδωτά και τοιχογραφίες. Πόσο σημαντική είναι για τους ορθόδοξους αυτή η τέχνη και τι ακριβώς απεικονίζεται στις εικόνες;

Είναι πολύ σημαντικές οι εικόνες για την Ορθοδοξία. Αποτελούν μέρος της **λατρείας** προς τον Θεό. Οι ορθόδοξοι προσκυνούν και τιμούν το εικονιζόμενο ιερό πρόσωπο της εικόνας. Στην εκκλησία **ιστορούνται** (έτσι λέμε, και όχι «ζωγραφίζονται») πρόσωπα και γεγονότα της Αγίας Γραφής. Μάλιστα λέμε πως οι εικόνες είναι τα **βιβλία των αγραμμάτων**, διότι παλαιότερα, όταν πολλοί άνθρωποι δεν ήξεραν να διαβάζουν και δεν μπορούσαν να μελετήσουν την Αγία Γραφή, μπορούσαν να γνωρίσουν τα βιβλικά γεγονότα, κοιτάζοντας τις τοιχογραφίες και τις εικόνες της εκκλησίας. Κάτι σαν εικονογραφημένο Ευαγγέλιο! Όλα τα **πρόσωπα της Αγίας Γραφής** βρίσκονται μέσα στην εκκλησία, από τον Αδάμ και την Εύα μέχρι τους αποστόλους, και όχι μόνο. Έχουμε και ιστορήσεις της πορείας της εκκλησίας, της **λατρευτικής ζωής** και των **βίων των αγίων** και των **μαρτυρίων** τους.

Και πώς τοποθετούνται όλα αυτά μέσα στην Εκκλησία; Ποιος αποφασίζει τι θα ζωγραφιστεί και πού;

Τίποτα δε γίνεται τυχαία. Για παράδειγμα, δεν μπορεί κάποιος/-α αγιογράφος να ζωγραφίσει

όπως θέλει τη μορφή της Παναγίας, υπάρχουν συγκεκριμένοι τύποι που πρέπει να ακολουθήσει. Το ίδιο και τον Χριστό και τους αγίους. Μάλιστα, σε κάθε εικόνα, ο πιστός βλέπει πληροφορίες για τη ζωή και το μαρτύριο του κάθε αγίου. Έτσι λοιπόν, μέσα στην εκκλησία όλα έχουν τη θέση τους: στην είσοδο του κυρίως ναού συνήθως βλέπουμε τον Χριστό ως **Διδάσκαλο** να ευλογεί με το δεξί χέρι, ενώ με το αριστερό κρατά το Ευαγγέλιο. Στην ίδια στάση, αλλά σε μεγαλύτερη μορφή, Τον βλέπουμε στον τρούλο από πάνω μας, ως **Παντοκράτορα**, στο κέντρο της εκκλησίας. Στην κόγχη του ιερού βήματος βλέπουμε πάντα την Παναγία με το θείο βρέφος στην αγκαλιά της, την «**Πλατυτέρα των Ουρανών**».

Και τι άλλο μπορεί κανείς να δει στις τοιχογραφίες του ναού;

Κάτω από την Παναγία, στο ιερό, ζωγραφίζονται οι **Απόστολοι** και οι **Άγγελοι**, και ο **Χριστός** να τους μεταδίδει από τη μια μεριά το Σώμα του και από την άλλη το Αίμα του. Μπορούμε να δούμε επίσης γεγονότα της Αγίας Γραφής, της **ζωής του Χριστού**, της **Παναγίας** και των αγίων στις καμάρες του ναού, στους πλάγιους τοίχους και στον νάρθηκα.

Εσωτερικό Ιερού Ναού Ταξιαρχών Μοσχάτου

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΑΣ ΜΙΛΑΕΙ

«Οι εικόνες είναι τα βιβλία των αγραμμάτων».

Την πρόταση αυτή τη συναντήσατε στην ενότητα που διαβάσατε.

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτήν τη θέση;

Τι συναισθήματα σας προκαλεί; Σας αρέσουν οι εικονογραφημένες ιστορίες;

2 ΒΡΕΣ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ ΠΟΥ ΤΑΙΡΙΑΖΕΙ

Να τοποθετήσετε τους παρακάτω τίτλους στα αντίστοιχα έργα τέχνης.

ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, η Ανάσταση του Λαζάρου, η Είσοδος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα, η Ανάσταση του Χριστού, η Πεντηκοστή.

Ι.Ν. Προφήτη Δανιήλ, Αθήνα

Μωσαϊκό 11ου αιώνα, Άγιος Λουκάς Βοιωτίας

Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου
Αντρέι Ρουμπλιώφ (περίπου 1405 με 1410)
Ναός του Ευαγγελισμού,
Κρεμλίνο, Μόσχα, Ρωσία

Παναγιώτη Κόλλια
Ι.Ν. Τιμίου Προδρόμου
Μαγουλιάνων Αρκαδίας

Η Ανάσταση του Λαζάρου
Εικόνα από το τέμπλο του Ναού
Κοιμήσεως της Θεοτόκου
της Μονής Kirillo-Belozersky (περίπου 1497)
Ρωσικό Μουσείο, Αγία Πετρούπολη, Ρωσία

16. Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: Έκφραση της λατρείας μέσω της μουσικής

Πώς δημιουργήθηκαν οι ύμνοι της Εκκλησίας και γιατί υπάρχουν;

Πώς εκφράζει ο/η πιστός/-ή, μέσω της βυζαντινής μουσικής, τη λατρεία και την πίστη του στον Θεό;

υμνωδοί, ψάλτες, μελωδίες

Σήμερα σειρά έχουν οι μαθητές/-τριες από την Αργεντινή!

Καλημέρα, αγαπητοί/-ές Έλληνες/-ίδες! Εμείς εδώ στην Αργεντινή αγαπάμε τη μουσική και μας αρέσει να μελετούμε όλα τα είδη. Όμως, πρόσφατα, μελετήσαμε λίγο για τη θρησκευτική μουσική και μας έκανε μεγάλη εντύπωση η βυζαντινή μουσική και η ιστορία της. Τι όμορφες μελωδίες, και φωνές αλλά και τι ωραία λόγια που ακούγονται... Μπορείτε να μας πείτε περισσότερα για αυτόν τον τρόπο έκφρασης στην ορθόδοξη λατρεία;

Ευχαρίστως. Οι βυζαντινοί ύμνοι είναι τρόπος ευχαριστίας και δοξολογίας προς τον Θεό και πολύ σημαντικό κομμάτι της λατρείας στην Εκκλησία. Είναι, πράγματι, πολύ εντυπωσιακοί. Η ιστορία ξεκινάει πολύ παλιά. Στην εποχή του Χριστού. Διαβάζουμε στην Αγία Γραφή ότι ο Χριστός έψαλλε ύμνους με τους μαθητές του (Ευαγγέλιο Ματθαίου 26:30). Και έτσι συνέχισαν να κάνουν και οι Απόστολοι αργότερα, όταν τελούσαν τη Θεία Ευχαριστία. Άρα, αποτελεί παράδοση της Εκκλησίας.

Σήμερα ποιος ψέλνει στην εκκλησία τους ύμνους και ποιος τους γράφει;

Ψάλλουν οι ψάλτες μαζί με τους πιστούς. Οι ύμνοι γράφτηκαν από μεγάλους υμνωδούς, ποιητές και ποιήτριες, όπως ο Ρωμανός ο Μελωδός, ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, η μοναχή Κασσιανή, ο Θεόδωρος ο Στουδίτης, η Κασσιανή Μοναχή και άλλοι/-ες.

Και γιατί είναι σημαντικοί οι ύμνοι αυτοί;

Λέμε ότι, με αυτόν τον τρόπο, μιμούμαστε τους αγγέλους που έψαλλαν όταν γεννήθηκε ο Χριστός. Επίσης, ακούγοντας τους ύμνους γαληνεύουν οι ψυχές μας, παρηγορούμαστε, φεύγουν οι λύπες, δημιουργείται μια ατμόσφαιρα κατανύξης μέσα στην Εκκλησία. Ανοίγουν οι καρδιές και υψώνεται το πνεύμα μέχρι τον Θεό. Σημαντικό, επίσης, είναι ότι με τους ύμνους και τις ψαλμωδίες καταλαβαίνει κανείς καλύτερα τα νοήματα του λόγου του Θεού. Άλλωστε, ένα μεγάλο μέρος των ύμνων είναι από χωρία της Αγίας Γραφής και ειδικότερα από το βιβλίο των Ψαλμών της Παλαιάς Διαθήκης. Μέσα στην Εκκλησία, κατά τη Θεία Λειτουργία, είναι σαν να ζει κανείς στον ουρανό με τους Αγγέλους και τα άστρα και τις ψαλμωδίες και τον Χριστό.

Χορωδία ψαλτών

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Στα παρακάτω πλαίσια να γράψετε 5 υμνωδούς, ποιητές και ποιήτριες που έχουν γράψει ύμνους της Εκκλησίας μας.

Αναζητήστε, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, έπειτα, και ακούστε ύμνους τους στο διαδίκτυο.

Five empty rounded rectangular boxes for writing names.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός κρατώντας ειλητήριο με ύμνο προς τη Θεοτόκο (Μιχαήλ Αναγνώστου 1734, Βυζαντινό Μουσείο Χίου).

2 ΒΡΕΙΤΕ ΤΟ ΣΩΣΤΟ

Να σημειώσετε Σ στις σωστές και Λ στις λανθασμένες προτάσεις.

Οι βυζαντινοί ύμνοι είναι ένας τρόπος δοξολογίας και ευχαριστίας προς τον Θεό.

Ο Χριστός έψαλλε ύμνους μαζί με τους μαθητές του.

Οι ψαλμοί στη Θεία Λειτουργία γίνονται μόνο από τους ψάλτες και όχι από τους πιστούς.

Οι ύμνοι βοηθούν τον άνθρωπο να καταλάβει καλύτερα τον λόγο του Θεού.

Οι ύμνοι βασίζονται μόνο σε ποιήματα και όχι στην Αγία Γραφή.

3 ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Με τη βοήθεια του δασκάλου ή της δασκάλας σας, αναζητήστε στο διαδίκτυο αποσπάσματα βυζαντινών ύμνων. Αφού τους ακούσετε, να καταγράψετε τα συναισθήματα και τις εικόνες που σας δημιουργούνται.

4 ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΑΠΟ ΕΝΑΝ ΨΑΛΤΗ

Είστε δημοσιογράφοι της σχολικής σας εφημερίδας. Θέλετε να πάρετε συνέντευξη από τον ψάλτη της ενορίας σας για να τον ρωτήσετε για τη σημασία των ύμνων στην Εκκλησία.

Προετοιμάστε με την ομάδα σας τις ερωτήσεις που θα του κάνετε. Για παράδειγμα:

- Πώς ξεκινήσατε να ψέλνεται στην Εκκλησία;
- Τι νιώθετε όταν ψέλνεται έναν ύμνο;
- Ποιος ύμνος είναι ο αγαπημένος σας και γιατί;

Αφού ετοιμάσετε τις ερωτήσεις σας, επισκεφθείτε την Εκκλησία της ενορίας σας για να πάρετε τη συνέντευξη.

1.	6.
.....	.....
2.	7.
.....	.....
3.	8.
.....	.....
4.	9.
.....	.....
5.	10.
.....	.....

5 ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΓΡΑΦΟΥΝ...

Να γράψετε σε χαρτάκια προσευχές ή ύμνους που ξέρετε προς τον Χριστό, την Παναγία ή κάποιον/-α άγιο/-ία. Στη συνέχεια, βάλτε τα χαρτάκια σας στον φάκελο της ομάδας σας. Όλοι οι φάκελοι θα τοποθετηθούν σε ένα κουτί. Τέλος, εκπρόσωπος της κάθε ομάδας θα πάρει από έναν φάκελο και θα διαβάσει φωναχτά το περιεχόμενό του.

Ας συζητήσουμε για τα συναισθήματα που σας προκαλούνται.

17. Η Θεία Λειτουργία, το κέντρο της ορθόδοξης λατρείας

Πώς μαθαίνουμε μέσα στη Θεία Λειτουργία για τη ζωή του Χριστού;

Με ποιον τρόπο ενώνεται ο ουρανός με τη γη κατά την τέλεση της Θείας Λειτουργίας;

ζωή του Χριστού, Άγιο Πνεύμα, αγιασμός

Τι είναι η Θεία Λειτουργία και πώς ακριβώς τελείται; Συμμετέχουν και οι πιστοί; συνεχίζουν οι μαθητές/-τριες από την Αργεντινή.

Τα μέρη της Θείας Λειτουργίας βασικά είναι τρία: Η **Προσκομιδή** ή Πρόθεση, η **Λειτουργία των Κατηχουμένων** (δηλαδή το μέρος της Λειτουργίας που παλαιότερα μπορούσαν να παρακολουθούν οι Κατηχούμενοι που δεν ήταν ακόμη βαπτισμένοι), και η **Λειτουργία των Πιστών**. Στη Θεία Λειτουργία συμβάλλουν οι ύμνοι, οι προσευχές, οι ψαλμωδίες, οι εικόνες και τα ιερά αντικείμενα. Όλα αυτά δημιουργούν μια αίσθηση ότι βρισκόμαστε στον ουρανό, ότι βιώνουμε ολόκληρη τη **ζωή του Χριστού**, από την αρχή ως το τέλος της: τη Γέννησή του, τα θαύματα και τη διδασκαλία του, τον θάνατο, την Ανάσταση και την Ανάληψή του. Κι έπειτα, το ότι έστειλε το Άγιο Πνεύμα στους Αποστόλους, για

να δημιουργηθεί η Εκκλησία και να εξαπλωθεί το μήνυμά του σε όλο τον κόσμο. Στη Θεία Λειτουργία συμμετέχει ο κάθε πιστός αλλά σε **ομάδα**, όχι καθένας μόνος του, εγωιστικά. Όλοι είναι μέλη του σώματος του Χριστού, μαζί με όλη την Εκκλησία.

Και πόσο σημαντική είναι η Θεία Λειτουργία για τη θρησκευτική ζωή;

Η Θεία Λειτουργία είναι ο τόπος και ο χώρος της σωτηρίας των πιστών. Έχει κέντρο της το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Η Θεία Λειτουργία είναι σχέση **αγάπης** και **ειρήνης**, **ενότητας** και **αδελφοσύνης** μεταξύ μας. Σκοπός της είναι ο αγιασμός των πιστών αλλά και η μεταβολή των δώρων που προσφέρουν οι πιστοί, του άρτου και του οίνου δηλαδή, σε σώμα και αίμα Χριστού για το κεντρικό μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

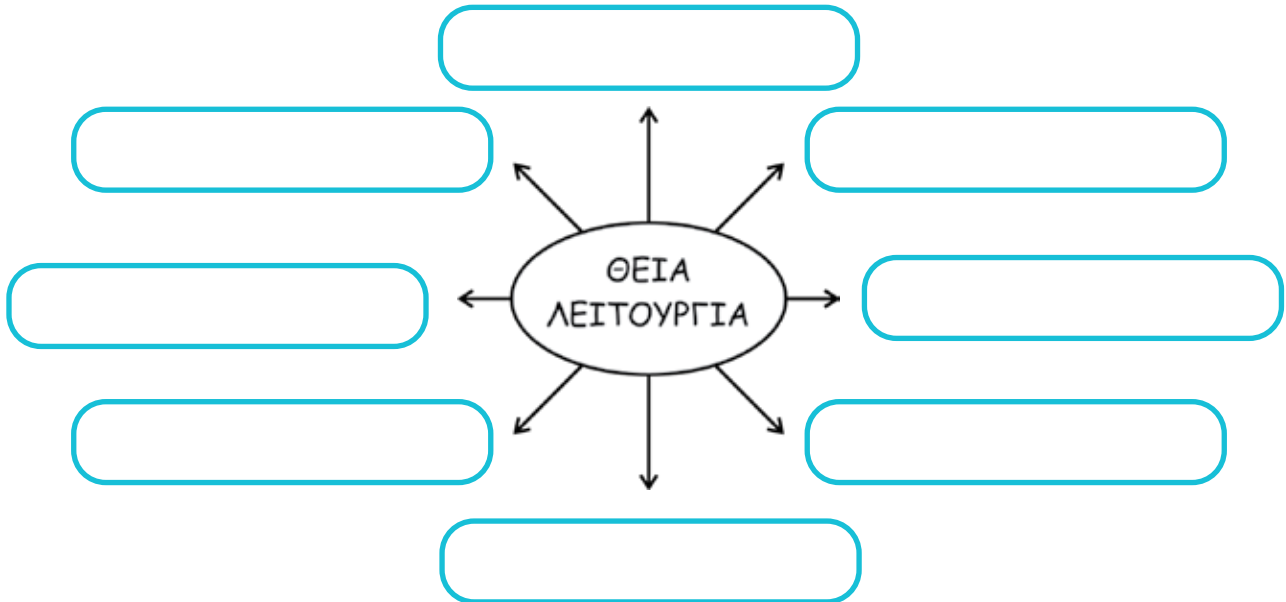

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Μάθαμε πως η Θεία Λειτουργία είναι ο τόπος και ο χώρος της σωτηρίας των πιστών. Δημιουργήστε έναν εννοιολογικό χάρτη με κέντρο τη «Θεία Λειτουργία».

2 ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟ

Η συμμετοχή στη Θεία Λειτουργία γίνεται έμπρακτα, με την παρουσία του πιστού στον ναό. Προσφέρει ο πιστός μέσω της Προσκομιδής των Τιμίων Δώρων, συμμετέχει στις ψαλμωδίες, τις κοινές δεήσεις και προσευχές καθώς ολοκληρώνεται με τη συμμετοχή του στη Θεία Κοινωνία. Η παρακολούθηση μέσω ραδιοφώνου ή τηλεόρασης της τέλεσης της Θείας Λειτουργίας θεωρείται παρουσία σε αυτήν;

3 ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ

Στο κρυπτόλεξο που ακολουθεί, να εντοπίσετε οριζόντια, κάθετα διαγώνια και αντίστροφα τα ουράνια και τα επίγεια στοιχεία στη Θεία Λειτουργία.

ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗ

ΟΙΝΟΣ

ΑΙΜΑ

ΑΡΤΟΣ

ΣΩΜΑ

Τ	Μ	Ο	Υ	Υ	Λ	Μ	Ε	Ψ	Λ	Λ	Γ	Ρ	Ο	Ν
Υ	Ρ	Θ	Ι	Ε	Θ	Λ	Δ	Α	Α	Μ	Ξ	Β	Φ	Θ
Ξ	Μ	Κ	Τ	Ν	Π	Μ	Λ	Μ	Δ	Δ	Π	Ρ	Δ	Γ
Μ	Η	Φ	Ι	Γ	Ο	Δ	Ω	Ρ	Χ	Α	Ψ	Η	Υ	Χ
Θ	Ν	Φ	Π	Ρ	Ο	Σ	Κ	Ο	Μ	Ι	Δ	Η	Ε	Γ
Ξ	Ξ	Σ	Ζ	Ρ	Τ	Η	Α	Ρ	Α	Α	Κ	Χ	Η	Ω
Ε	Μ	Κ	Ζ	Φ	Ι	Λ	Ι	Ι	Ρ	Ν	Γ	Ο	Ξ	Ψ
Η	Α	Γ	Η	Β	Σ	Ρ	Μ	Ρ	Τ	Δ	Ρ	Ζ	Θ	Σ
Σ	Η	Λ	Θ	Α	Λ	Α	Β	Φ	Ο	Δ	Ο	Ζ	Κ	Τ
Γ	Λ	Β	Ρ	Φ	Ω	Μ	Μ	Ο	Σ	Β	Β	Π	Λ	Ε

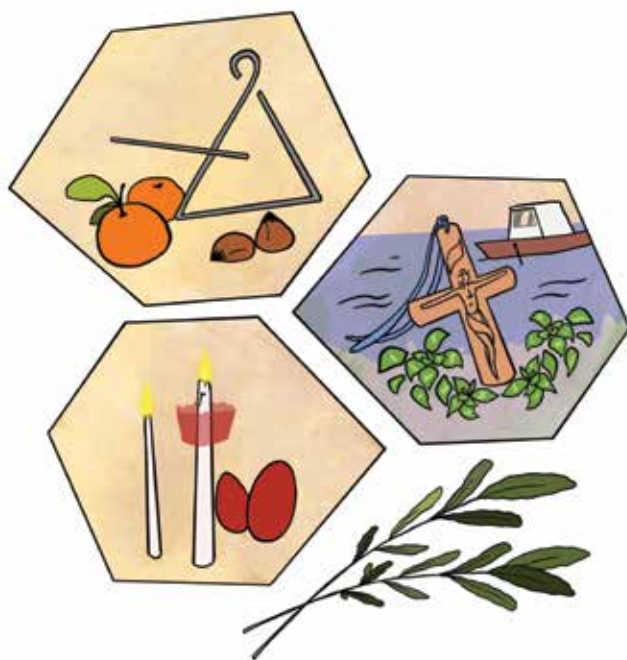
18. Οι μεγάλες γιορτές της Ορθοδοξίας

Ποια είναι τα είδη χριστιανικών εορτών και πώς συνδέονται με την παράδοση και τα έθιμα του τόπου μας.

Δεσποτικές εορτές, Θεομητορικές εορτές, τιμή αγίων

Οι σύνεδροι από το Μεξικό έχουν σειρά. **Γεια σας, φίλοι/-ες Έλληνες/-ίδες. Θα θέλαμε να σας ρωτήσουμε για τις γιορτές σας. Έχουμε κι εμείς στο Μεξικό πάρα πολλές γιορτές και πλούσια παράδοση και μας ενδιαφέρει πολύ και η δική σας. Ποιες είναι οι μεγαλύτερες χριστιανικές εορτές;**

Οι γιορτές των Χριστιανών χωρίζονται σε τρεις ομάδες. Στις **Δεσποτικές**, γιορτές δηλαδή που σχετίζονται με τον Κύριο Ιησού Χριστό (Δεσπότη) και με τα λυτρωτικά γεγονότα της ζωής του, όπως: τα Χριστούγεννα, η Υπαπαντή, τα Θεοφάνεια, η Μεταμόρφωση του Κυρίου, η Κυριακή των Βαΐων (είσοδος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα), η Μεγάλη Εβδομάδα (τα Άγια Πάθη), η Ανάσταση, η Ανάληψη, η Πεντηκοστή, η εορτή του Αγίου Πνεύματος και η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού. Αυτές οι γιορτές αποτελούν τον κεντρικό άξονα της λατρευτικής ζωής. Έπειτα, έχουμε τις **Θεομητορικές** γιορτές, δηλαδή τις γιορτές που είναι αφιερωμένες στην Παναγία (Μητέρα του Θεού): Τον Ευαγγελισμό, τη γιορτή της Ζωοδόχου Πηγής, την Κατάθεση της Τιμίας Ζώνης της Θεοτόκου, την Κοίμηση της Θεοτόκου, το Γενέσιον της Θεοτόκου, τη γιορτή της Αγίας Σκέπης της Θεοτόκου, τα Εισόδια της Θεοτόκου, και τη Σύναξη της Υπεραγίας Θεοτόκου. Οι υπόλοιπες γιορτές αφορούν τις ημέρες **μνήμης και τιμής των αγίων**. Ανάλογα, μάλιστα, με το όνομά του, κάθε πιστός/-ή γιορτάζει και την αντίστοιχη μέρα του αγίου/-ίας του.

Κοίμηση της Θεοτόκου
Έργο Βλ. Τσοτσώνη
Ι.Μ. Ρουσάνου, Μετέωρα

Ευαγγελισμός της Θεοτόκου
Έργο Μπάμπη Πυλαρινού
Ι.Ν. Αγίου Στεφάνου Μεταμόρφωσης Αττικής

Έχετε πολλές γιορτές! Και πώς γιορτάζετε αυτές τις μέρες;

Οι χριστιανικές γιορτές στην Ελλάδα είναι στενά συνδεδεμένες με την **παράδοση** του τόπου που είναι πλούσια. Κάθε περιοχή έχει τα δικά της **έθιμα**, ανάλογα πού βρίσκονται. Στα νησιά της Ελλάδος, στην ηπειρωτική χώρα, στις μεγάλες πόλεις, στη Μακεδονία, στη Θράκη, στην Ήπειρο, στην Πελοπόννησο ή στην Κρήτη. Ιδιαίτερα οι γιορτές των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Φώτων συνοδεύονται από μοναδικά και πρωτότυπα έθιμα. Σε κάθε τόπο θα συναντήσετε μια πληθώρα τοπικών παραδόσεων, ξεχωριστών γιορτινών φαγητών και γλυκών, καθώς και εορταστικών τραγουδιών, όπως τα παραδοσιακά **κάλαντα**.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΙΚΟΝΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Ζωδόχος Πηγής, έργο Βλ. Τσοτσώνη, Ι. Ν. Αγίας Λυδίας Φιλίππων

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΤΑΞΙΝΟΜΩΝΤΑΣ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ

Οι γιορτές, ανάλογα με ποιον σχετίζονται, χωρίζονται σε τρεις ομάδες. Να κατατάξετε με την ομάδα σας τις γιορτές που ακολουθούν, αντιστοιχίζοντας τα στοιχεία στις δύο στήλες. Στη συνέχεια, χωρίστε σε ομάδες ανά δύο. Με τη βοήθεια του δασκάλου / της δασκάλας σας επιλέξτε μία χριστιανική εορτή (π.χ. Πάσχα) και προσπαθήστε να αναζητήσετε πληροφορίες για παραδόσεις και έθιμα του τόπου σας που συνδέονται με αυτήν τη γιορτή.

A

Ευαγγελισμός της Θεοτόκου

Μεγάλη Εβδομάδα (Άγια Πάθη)

Άγιος Ανδρέας

B

Ημέρες μνήμης και γιορτής αγίων.

Θεομητορικές, γιατί είναι αφιερωμένες στην Παναγία (Μητέρα Θεού).

Δεσποτικές, γιορτές δηλαδή που σχετίζονται με τον Κύριο Ιησού Χριστό (Δεσπότη).

2

ΓΙΟΡΤΙΝΟ ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ

Αναζητήστε στο κρυπτόλεξο οριζόντια και κάθετα έξι σημαντικές γιορτές της Εκκλησίας.

Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Υ Γ Ε Ν Ν Α Κ Ω Τ Σ Γ Ζ Θ Δ Ν
 Ρ Μ Ψ Σ Υ Φ Ο Ξ Θ Ο Α Ο Σ Ο Λ Ι Π Γ Ε Α Α
 Ε Ψ Ε Ξ Π Φ Θ Υ Ρ Α Γ Λ Ο Θ Ψ Ν Ψ Ξ Ο Λ Ν
 Ψ Τ Β Ν Α Ι Π Ρ Ρ Χ Ο Ρ Ι Φ Θ Ω Τ Ψ Φ Ε Α
 Υ Κ Μ Λ Π Ε Υ Α Γ Γ Ε Λ Ι Σ Μ Ο Σ Θ Α Ν Σ
 Β Χ Ω Κ Α Τ Λ Ν Κ Ρ Γ Α Π Ω Ω Α Ν Ο Ν Ξ Τ
 Ν Θ Ξ Ψ Ν Μ Γ Γ Δ Υ Β Ε Θ Φ Α Τ Σ Γ Ε Ω Α
 Ε Η Θ Θ Τ Ψ Μ Ρ Ο Ρ Ε Η Ο Ε Χ Υ Κ Α Ι Ι Σ
 Π Ε Ν Τ Η Κ Ο Σ Τ Η Γ Λ Ω Φ Υ Ι Χ Χ Α Υ Η

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
 ΥΠΑΠΑΝΤΗ
 ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΗ
 ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ
 ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ

3

ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΜΑΣ

Σκεφτείτε μια θρησκευτική γιορτή ή ένα πανηγύρι που γίνεται στον τόπο σας ή σε ένα χωριό που γνωρίζετε. Μπορεί να είναι η γιορτή του τοπικού αγίου ή κάποια άλλη εκκλησιαστική εορτή.

Γράψτε ένα μικρό κείμενο και παρουσιάστε το στην τάξη.

Μπορείτε να αναφέρετε τα εξής:

-Ποιος Άγιος/ ποια γιορτή τιμάται;

-Πότε γίνεται αυτή η γιορτή;

-Περιγράψτε όσα γίνονται την ημέρα εκείνη.

-Υπάρχουν κάποια ξεχωριστά έθιμα που συνηθίζετε να τηρείτε στον τόπο σας εκείνη τη μέρα;

Μπορείτε, αν θέλετε, να ρωτήσετε και γονείς ή παππούδες/γιαγιάδες, για να σας βοηθήσουν να θυμηθείτε καλύτερα.

4

ΕΝΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΑΠΟ ΤΑ ΑΛΛΑ

Διαμορφώστε έναν χώρο στην τάξη σας, όπου θα τοποθετήσετε ένα χαρτόνι με έναν πίνακα που θα παρουσιάζει τις εορτές των συμμαθητών/-τριών σας. Στον πίνακα θα αναγράφεται το όνομα κάθε παιδιού που γιορτάζει, καθώς και σύντομα στοιχεία για τον Άγιο/την Αγία, του οποίου/της οποίας φέρει το όνομα. Επίσης, μπορείτε να καταγράψετε μεγάλες γιορτές, όπως τα Χριστούγεννα, και σύντομες πληροφορίες με τα έθιμα του τόπου σας (κάλαντα, γλυκά, φαγητά κ.λπ.) που συνδέονται με αυτές τις γιορτές.

Γέννηση του Χριστού, έργο Παναγιώτη Κόλλια
Ι.Ν. Αγίων Αποστόλων Μαγουλιάνων Αρκαδίας

Β'

Β' ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

19. Τα θαύματα του Χριστού, εικόνες της Βασιλείας του Θεού
20. Οι Παραβολές: Η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού
21. Μακαρισμοί, ο αιώνιος νόμος της Αγάπης
22. Η Μεταμόρφωση του Χριστού - Η αληθινή μορφή Του
23. Η Ανάσταση του Χριστού: Το χαρμόσυνο μήνυμα
24. Άγγελοι: Οι ουράνιες υπάρξεις κοντά στον Θεό
25. Τα Μυστήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας: Η είσοδος στη Βασιλεία του Θεού

19. Τα θαύματα του Χριστού, εικόνες της Βασιλείας του Θεού

Τι ήταν τα θαύματα που έκανε ο Χριστός και πώς φαίνονταν στους ανθρώπους;

Πώς αποκάλυπταν τη Βασιλεία του Θεού, όπου δεν υπάρχουν αρρώστιες, θλίψη και πόνος;

σωματική και πνευματική θεραπεία, αμαρτία, σωτηρία

Στους/στις μαθητές/-τριες από την Ιαπωνία αρέσουν πολύ οι ερωτήσεις για την ηθική και την πνευματικότητα. Σήμερα ρωτούν τους/τις Έλληνες/-ίδες για τα θαύματα του Χριστού. **Τι ήταν τα θαύματα που έκανε ο Ιησούς Χριστός και για ποιον λόγο έκανε αυτές τις πράξεις;**

Τα θαύματα του Χριστού δεν ήταν κάποιες πράξεις εντυπωσιασμού ούτε απόδειξης για την παντοδυναμία του Θεού. Ήταν **πράξεις αποκάλυψης**. Δηλαδή, ήταν παράθυρα μέσα από τα οποία μπορούσε κανείς να δει την ιδανική κατάσταση του ανθρώπου κοντά στον Θεό. Κυρίως ο Χριστός θεραπεύει από βαριές ασθένειες ή αναπηρίες. Έχει σημασία να εξηγήσουμε ότι για τους Ιουδαίους τότε η αρρώστια ήταν ένα σημάδι ότι ο άνθρωπος βρισκόταν κάτω από την εξουσία του κακού, ότι είχε διαπράξει μια μεγάλη **αμαρτία** ο ίδιος ή οι γονείς του, γι' αυτό και βασανίζονταν. Τα θαύματα, λοιπόν, ανακούφιζαν τους ανθρώπους από τη δύσκολη κατάσταση που τους δημιουργούσε ο πόνος και ο θάνατος και αποκάλυπταν την **παρουσία της Βασιλείας του Θεού** στο πρόσωπο του Χριστού.

Θεράπευε πραγματικά τους ανθρώπους;

Ναι, τους θεράπευε σωματικά αλλά κυρίως **πνευματικά**. Οι προϋποθέσεις για να σωθεί κάποιος ήταν η θεϊκή δύναμη, φυσικά, αλλά και η πίστη, η καθαρή καρδιά, η μετάνοια και το αίτημα της **σωτηρίας**. Το να θέλουν οι ίδιοι να σωθούν. Μάλιστα, όλοι/-ες μπορούσαν -και μπορούν- να σωθούν και να θεραπευθούν. Άνθρωποι του περιθωρίου, άρρωστοι, αλλόθρησκοι, αμαρτωλοί.

Μπορείτε να μας δώσετε ένα παράδειγμα θαύματος με θεραπεία;

Θα σας πούμε το αγαπημένο μας από τα θαύματα. Τη θεραπεία του εκ γενετής τυφλού: Μια μέρα ο Ιησούς είδε έναν άνθρωπο που είχε γεννηθεί τυφλός. Οι μαθητές του Τον ρώτησαν αν έφταιχαν οι γονείς του που είχε γεννηθεί τυφλός, διότι τότε πίστευαν ότι αν κάποιος γεννιόταν με αναπηρία, έφταιγε μια αμαρτία των γονιών του. Ο Χριστός τούς είπε ότι γεννήθηκε τυφλός, για να φανερωθεί η δύναμη των έργων του Θεού πάνω σε αυτόν. Έπειτα τον πλησίασε, έφτυσε σε λίγο χύμα, έφτιαξε πηλό και τον άλειψε πάνω στα μάτια του τυφλού. Μετά του είπε να πάει να πλυθεί στην κολυμβήθρα του Σιλωάμ. Ο τυφλός έκανε όπως του είπε ο Χριστός και, όταν γύρισε πίσω, έβλεπε. Όσοι τον είδαν, δεν μπορούσαν να το πιστέψουν. Αργότερα, τον κάλεσαν οι Φαρισαίοι και τον ρωτούσαν ποιος τον θεράπευσε και μάλιστα την αρχία του Σαββάτου (απαγορευόταν κάθε είδους δράση και εργασία την ημέρα του Κυρίου στους Ιουδαίους). Εκείνος τούς είπε: «Εδώ είναι το παράξενο, πως εσείς δεν ξέρετε ποιος είναι ο άνθρωπος, κι όμως αυτός μου άνοιξε τα μάτια. Ξέρουμε πως ο Θεός τούς αμαρτωλούς δεν τους ακούει, αλλά αν κάποιος Τον σέβεται και κάνει το θέλημά Του, αυτόν τον ακούει. Από τότε που έγινε ο κόσμος, δεν ακούστηκε ν' ανοίξει κανείς τα μάτια ενός γεννημένου τυφλού. Αν αυτός δεν ήταν από τον Θεό, δεν θα μπορούσε να κάνει τίποτα» (Ευαγγέλιο Ιωάννη 9:1-41).

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΞΕΚΛΕΙΔΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗ ΦΡΑΣΗ

Στο κείμενο διαβάσαμε πως ο Χριστός, μέσα από τα θαύματά του, θεράπευε τους ανθρώπους όχι μόνο σωματικά αλλά κυρίως πνευματικά. «Οι προϋποθέσεις για να σωθεί κάποιος/-α ήταν η πίστη, η καθαρή καρδιά, η μετάνοια και το αίτημα της σωτηρίας. Το να θέλουν οι ίδιοι/-ες να σωθούν». Πώς καταλαβαίνετε την τελευταία πρόταση; Τι σκέψεις σάς δημιουργούνται και τι συναισθήματα;

2 Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΕΚ ΓΕΝΕΤΗΣ ΤΥΦΛΟΥ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

Παρατηρήστε την εικόνα του Χριστού μπροστά στον εκ γενετής τυφλό. Απαντήστε στη συνέχεια στις ερωτήσεις.

Ποια συναισθήματα σάς δημιουργεί αυτή η εικόνα;

.....
.....
.....
.....

Τι θέλει να τονίσει ο αγιογράφος μέσα από τη στάση και την έκφραση των προσώπων;

.....
.....
.....
.....

Αν ήσασταν στη θέση του ανθρώπου που θεραπεύτηκε, τι θα νιώθατε και τι θα θέλατε να πείτε στον Χριστό;

.....
.....
.....
.....

Η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού
Τοιχογραφία 16ου αιώνα
Μονή Διονυσίου στο Άγιο Όρος

3 ΑΝΑΚΑΛΩ ΑΠΟ ΤΗ ΜΝΗΜΗ ΜΟΥ

Στο κείμενο που μόλις διαβάσατε, περιγράφεται η παραβολή του τυφλού. Ο Χριστός χρησιμοποίησε νερό και χώμα σε μορφή πηλού και θεράπευσε τον εκ γενετής τυφλό. Μπορείτε να θυμηθείτε σε ποια άλλη βιβλική διήγηση το χώμα και το νερό (λάσπη / πηλός) χρησιμοποιήθηκε από τον Θεό; Μπορείτε τώρα να σκεφτείτε πώς συνδέονται αυτές οι δύο πράξεις;

4 ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΘΕΡΑΠΕΥΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ

Σε ένα μεγάλο χαρτί ή στον πίνακα της τάξης σχεδιάστε ένα περίγραμμα που απεικονίζει άτομο με σοβαρή αναπηρία, το οποίο θεραπεύτηκε από το Χριστό. Εσείς, είτε ατομικά, είτε σε ομάδες, μέσα στο περίγραμμα γράφετε σκέψεις ή συναισθήματα του ανθρώπου αυτού που θεραπεύτηκε και έξω από το περίγραμμα γράφετε σκέψεις και συναισθήματα δικά σας ή άλλων προσώπων για το θαύμα.

20. Οι Παραβολές: Η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού

Τι ήταν οι παραβολές και πώς δίδασκε ο Χριστός με αυτές στους απλούς ανθρώπους;

ιστορίες, αλήθειες, παραδείγματα ζωής

Στη συνέχεια, οι μαθητές/-τριες από τη μακρινή Ιαπωνία θέλουν να μάθουν για τις παραβολές*.

Εκτός από τα θαύματα, ο Ιησούς Χριστός είναι γνωστός και για τις παραβολές που έλεγε. Τι ακριβώς ήταν αυτές οι ιστορίες;

Η λέξη «**παραβολή**» προέρχεται από το **παρά + βάλλω**, δηλαδή βάζω κάτι πλάι σε κάτι άλλο για να συγκρίνω ή να μιλήσω γι' αυτό με έναν παρόμοιο τρόπο για το ίδιο σκεπτικό. Για παράδειγμα, όταν ο Χριστός ήθελε να μιλήσει για τα ταλέντα και τα χαρίσματα του ανθρώπου και πώς κανείς πρέπει να τα καλλιεργεί και να τα μοιράζεται, έφτιαξε μια παραβολή για τα τάλαντα, τα χρήματα δηλαδή. Η παραβολή μιλούσε για το πώς πρέπει να διαχειρίζεται κανείς τα χαρίσματα και τα χρήματά του, ώστε να τα πολλαπλασιάσει και να τα αξιοποιήσει προς το καλό των άλλων (παραβολή των τάλαντων, Ευαγγέλιο Ματθαίου 25:14-30).

Οι παραβολές ήταν ιστορίες που έφτιαχνε εκείνη τη στιγμή ο ίδιος ο Χριστός. Ήταν μικρές και ευχάριστες, με θέματα από την καθημερινή ζωή και τη φύση, τις σχέσεις των ανθρώπων, τα προβλήματα της ζωής. Φαινόταν βέβαια **απλές**, αλλά περιείχαν πολύ σημαντικές **αλήθειες** για τη Βασιλεία του Θεού*. Ο Ιησούς αναφερόταν σε γνωστά πράγματα από τη **Γραφή**, αλλά κυρίως έλεγε δικά του, **καινούρια και πρωτάκουστα**. Για τη συγχώρεση και την αγάπη, για το πώς αξιοποιούμε τα χαρίσματά μας, για το πώς να φροντίζουμε τη σκέψη και τον λόγο μας, ώστε να είναι ωφέλιμα, για το πώς ο Θεός συγχωρεί και δέχεται αυτούς που έχουν χάσει τον δρόμο τους, για την ισότητα και την ελευθερία, για το δικαίωμα όλων στη σωτηρία. Οι άνθρωποι τότε δεν είχαν ξανακούσει τόσο όμορφα λόγια γεμάτα αγάπη και ελπίδα. Όμως, δίδασκε **αφηρημένες** και δύσκολες έννοιες. Έτσι, αυτές οι απλές ιστορίες βοηθούσαν τον απλό κόσμο να καταλάβει. Γίνονταν αφορμή να σκεφτούν, να προβληματιστούν και να πάρουν θέση.

Μπορείτε να μας δώσετε ένα παράδειγμα; Να μας πείτε μια παραβολή;

Ναι, μπορούμε να σας διηγηθούμε μια παραβο-

λή: Οι τελώνες -δηλαδή αυτοί που συγκέντρωναν τους φόρους για το ρωμαϊκό κράτος- και οι αμαρτωλοί, συνήθιζαν να πλησιάζουν τον Ιησού και να Τον ακούν. Είχαν περιέργεια, αλλά και μια λαχτάρα να πιστέψουν. Οι αρχηγοί των Ιουδαίων διαμαρτύρονταν, έλεγαν ότι ο Χριστός συνεχώς δέχεται αμαρτωλούς και τρώει μαζί τους. Το θεωρούσαν ανεπίτρεπτο. Εκείνος τότε τους είπε την εξής παραβολή: «Ποιος από σας αν έχει εκατό πρόβατα και χάσει ένα απ' αυτά, δεν θα εγκαταλείψει τα ενενήντα εννιά στην έρημο, για να ψάξει για το χαμένο, ώσπου να το βρει; Κι όταν το βρει, το βάζει χαρούμενος στους ώμους του, έρχεται στο σπίτι και προσκαλεί τους φίλους και τους γείτονες και τους λέει: «χαρείτε μαζί μου, γιατί βρήκα το πρόβατό μου που είχε χαθεί». Σας βεβαιώνω πως έτσι θα γίνει χαρά και στον ουρανό για τη μετάνοια ενός αμαρτωλού, παρά για ενενήντα εννιά δικαίους που δεν έχουν ανάγκη από μετάνοια».

Αν κατάλαβα καλά, λέει ένας από τους Ιάπωνες μαθητές, μιλάει για ανθρώπους που έχουν χάσει τον δρόμο τους;

Ακριβώς. Ο βοσκός ή ποιμένα, είναι ο Θεός. Το κοπάδι, οι άνθρωποι. Το χαμένο πρόβατο, ο κάθε άνθρωπος που δεν ακολουθεί τις εντολές του Θεού και έχει χάσει τον δρόμο του. Ο Θεός ενδιαφέρεται για τον κάθε άνθρωπο, κάνει τα πάντα για να τον επαναφέρει στον σωστό δρόμο και, όταν επιστρέψει, γίνεται μεγάλη γιορτή στον ουρανό.

Τα υπόλοιπα πρόβατα που δεν είναι χαμένα, δηλαδή οι υπόλοιποι πιστοί, θα πρέπει να χαίρονται για τους αδελφούς τους που επέστρεψαν και όχι να τους κατακρίνουν. Αλλά αυτή είναι μια άλλη παραβολή...

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΡΥΜΜΕΝΟ ΝΟΗΜΑ

Με τη βοήθεια του/της δασκάλου/-ας σας, βρείτε στην Καινή Διαθήκη την παραβολή του σπλαχνικού πατέρα (Ευαγγέλιο Λουκά 15: 11-32). Διαβάστε την. Τι σκέψεις κάνετε; Τι συναισθήματα σας προκαλεί; Καταγράψτε τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας σε ένα μικρό φύλλο χαρτί. Ανταλλάξτε το με τον/τη διπλανό/-ή σας.

Rembrandt Harmensz van Rijn,
Η Επιστροφή του Ασώτου,
Μουσείο Hermitage, Αγία Πετρούπολη (1668)

2 ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

Όπως στην παραβολή του σπλαχνικού πατέρα, καλείστε να δεχτείτε πίσω τον μικρό σας γιο, που έφυγε μακριά και κατασπατάλησε το μερίδιο από την περιουσία σας. Είναι ιδιαίτερα ταλαιπωρημένος από την άσωτη ζωή του.

- Τι συναισθήματα έχετε;
- Τι σκέψεις κάνετε;
- Θα ανοίξετε την αγκαλιά σας και θα τον δεχτείτε, σαν να μη συνέβη τίποτα;
- Θα τον διώξετε;
- Θα τον συγχωρήσετε;
- Πώς θα δικαιολογήσετε τη στάση σας στον μεγάλο γιο σας, που είναι απέναντί σας τόσο πιστός και εργατικός;

3 ΑΒΓ: ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΞΗ «ΠΑΡΑΒΟΛΗ»

Ξεκουραστείτε, συμπληρώνοντας την ακροστιχίδα που ακολουθεί με κεφαλαία γράμματα. Όταν την ολοκληρώσετε, θα γνωρίζετε περισσότερα για τις παραβολές.

Π _ _ _ _ _ Ο βοσκός αλλιώς.

Α _ _ _ _ _ Όλοι είμαστε πνευματικά...

Ρ _ _ _ _ _ Η λέξη «παραβολή» έχει και το γράμμα...

Α _ _ _ _ _ Οι παραβολές ήταν απλές, αλλά περιείχαν σημαντικές...

Β _ _ _ _ _ Οι παραβολές αναφέρονταν στη ... του Θεού.

Ο _ _ _ _ _ ..., τελώνες και αμαρτωλοί συνήθιζαν να πλησιάζουν τον Ιησού και να Τον ακούνε.

Λ _ _ _ _ _ Ο Θεός ενδιαφέρεται για τον κάθε άνθρωπο, ιδιαίτερα γι' αυτόν που έχει πάρει ... δρόμο.

Η _ _ _ _ _ Το τελευταίο γράμμα της λέξης «παραβολή».

21. Μακαρισμοί, ο αιώνιος νόμος της Αγάπης

Ποιος είναι ο αιώνια ευτυχισμένος άνθρωπος;

Πώς μπορεί η ζωή στη γη να μοιάζει με τη ζωή στον ουρανό;

πραότητα, ταπείνωση, εικόνα Θεού

Οι Ινδοί/-ές έχουν εκφράσει μεγάλο ενδιαφέρον για το θέμα των μακαρισμών, και έχουν έναν πολύ συγκεκριμένο λόγο.

Αγαπητοί/-ές φίλοι/-ες, ο μεγάλος στοχαστής του έθνους μας, ο Μαχάτμα Γκάντι, που αγωνίστηκε για την αγάπη και την ελευθερία όλων των καταπιεσμένων ανθρώπων, αν και ήταν ινδουιστής, έλεγε πάντα πόσο σημαντικά ήταν τα λόγια του Ιησού Χριστού. Αγαπημένη του διδασκαλία, από όσα είπε ο Χριστός, ήταν η Επί του Όρους Ομιλία. Οι Μακαρισμοί. Μπορείτε να μας πείτε τι είναι οι Μακαρισμοί και ποιος είναι ο μακάριος άνθρωπος, σύμφωνα με τον Ιησού Χριστό;

Βεβαίως! Στο Ευαγγέλιο του Ματθαίου (5:3-12) διαβάζουμε τη διδασκαλία του Χριστού προς τους μαθητές Του στην Επί του Όρους Ομιλία. Οι μαθητές κάθονται γύρω Του για να ακούσουν με προσοχή λόγια που επρόκειτο να μείνουν ως οι πολυτιμότερες συμβουλές για τους ανθρώπους όλων των εποχών.

*Ο Χριστός λέει πώς πρέπει να φέρεται και να σκέφτεται ο άνθρωπος που είναι ευτυχισμένος τώρα και για πάντα: ο **μακάριος**. Με μια ευτυχία ήρεμη και γαλήνια στην αιωνιότητα. Με λίγα λόγια, λέει πως ο **μακάριος** άνθρωπος:*

- είναι **ταπεινός** μπροστά στον Θεό, **θλίβεται** και **πενθεί για τις αμαρτίες** τις δικές του, αλλά και των υπολοίπων.
- είναι **πράος*** και **εγκρατής*** στους λόγους και στις πράξεις του.
- είναι **δίκαιος** και αγωνίζεται για τη δικαιοσύνη,
- **ελεεί** με κάθε τρόπο τους ανθρώπους, δηλαδή βοηθά αλλά και αισθάνεται για αυτούς συμπόνοια γεμάτη αγάπη.
- είναι **ειρηνοποιός** και θέλει όλοι να είναι μονιασμένοι και αγαπημένοι.
- έχει **καθαρή καρδιά και καθαρή συνείδηση**, αφού κάνει καλές πράξεις και καλές σκέψεις,
- ακόμα κι αν διώκεται ή τιμωρείται **δεν αρνείται την πίστη του** στον Χριστό (έχουμε το παράδειγμα των Μαρτύρων σε αυτό).
- όταν τον κακολογούν και τον κατακρίνουν **αδίκως, δε λυγίζει και δεν αντιγυρίζει την κακή συμπεριφορά**.

Δύσκολα πράγματα, αλλά όχι ακατόρθωτα! Και πώς θα ανταμειφθεί αυτός που τα κάνει όλα αυτά;

*Με αυτόν τον τρόπο ζωής γίνεται κανείς **μιμητής του Χριστού**, και αυτή ακριβώς είναι η ανταμοιβή. Τηρώντας τις συμβουλές του Κυρίου, κάποιος μπορεί να γίνει ένας ολοκληρωμένος και ευτυχισμένος, μακάριος άνθρωπος που **θα ζει στη γη** **λες και βρίσκεται στον ουρανό**.*

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Οι Μακαρισμοί του Χριστού
Carl Bloch (1877)

Μουσείο Ιστορίας, Κάστρο Φρέντερικσμποργκ, Δανία

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1

ΣΚΕΨΟΥ / ΣΥΖΗΤΗΣΕ ΑΝΑ 2, ΜΟΙΡΑΣΟΥ ΑΝΑ 4. ΣΚΕΨΟΥ / ΣΥΖΗΤΗΣΕ ΑΝΑ 2

Ενέργειες και πράξεις που φέρνουν χαρά!

Πάρτε ένα φύλλο χαρτί και τραβήξτε μια κάθετη γραμμή στη μέση, χωρίζοντάς το σε δύο στήλες. Στην αριστερή στήλη ο κάθε μαθητής ή μαθήτρια γράφει πέντε πράγματα, δραστηριότητες ή στιγμές που του/της φέρνουν ευτυχία. Όταν ολοκληρώσει, διπλώνει τη στήλη, ώστε να μη φαίνεται τι έγραψε, και δίνει το χαρτί στον διπλανό ή τη διπλανή του. Εκείνος/η γράφει στη δεξιά στήλη τις δικές του/της πέντε πράξεις ή στιγμές που του/της φέρνουν χαρά.

Στο τέλος, ξεδιπλώστε το χαρτί και διαβάστε μαζί τις δύο λίστες. Συζητήστε: - Έχετε κοινά πράγματα που σας κάνουν χαρούμενους;

- Υπάρχει κάτι που έγραψε ο διπλανός/η διπλανή σας και σας άρεσε;

2

Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΙΩΝΙΑΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Στη συνέχεια χωριστείτε σε ομάδες. Συγκεντρώστε σε ένα χρωματιστό χαρτόνι φράσεις που ξεκινούν με την πρόταση «**Μακάριοι όσοι**» και συνεχίστε με ό,τι θεωρείτε πως κάνει τον άνθρωπο αιώνια ευτυχισμένο. Έπειτα, ζωγραφίστε ή κολλήστε εικόνες που εκφράζουν αυτά που γράψατε.

Η επί του Όρους Ομιλία
Cosimo Rosselli
(περίπου 1481-1482)
Καπέλλα Σιξτίνα, Βατικανό

3

ΓΡΗΓΟΡΟ ΚΟΥΙΖ

Να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν σχετικά με την επί του Όρους Ομιλία του Χριστού, επιλέγοντας μία ή περισσότερες απαντήσεις:

1. Την Επί του Όρους Ομιλία του Χριστού τη βρίσκουμε στο Ευαγγέλιο του
  - α. Ματθαίου
  - β. Λουκά
  - γ. Ιωάννη
  - δ. Μάρκου
2. Η Επί του Όρους Ομιλία του Χριστού έγινε
  - α. στο όρος των Μακαρισμών (Γεννησαρέτ)
  - β. σε ναό
  - γ. στο σπίτι κάποιου μαθητή
3. Η Επί του Όρους Ομιλία περιλαμβάνει:
  - α. μακαρισμούς
  - β. Την Κυριακή Προσευχή (Πάτερ ημών...)
  - γ. τροπάρια
4. Ο Ιησούς Χριστός με την Επί του Όρους Ομιλία του εξηγεί πώς πρέπει να φέρεται και να σκέφτεται ο άνθρωπος που θέλει να είναι:
  - α. πλούσιος στην αιωνιότητα
  - β. ευτυχισμένος στην αιωνιότητα
  - γ. επιτυχημένος στην αιωνιότητα

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ
ΘΕΜΑ ΤΟΥΣ ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΥΣ

22. Η Μεταμόρφωση του Χριστού - Η αληθινή μορφή Του

Τι συνέβη κατά τη Μεταμόρφωση του Κυρίου στο όρος Θαβώρ και πού μπορούμε να δούμε την απεικόνιση αυτού του θαυμαστού γεγονότος;

άκτιστο φως, θεϊκή φύση, δόξα Θεού

Οι Κινέζοι σύνοδοι ενδιαφέρονται για το γεγονός της Μεταμόρφωσης του Κυρίου και έχουν πολλές ερωτήσεις.

Αγαπητοί/-ες Έλληνες/-ίδες, με μια έρευνα στο διαδίκτυο βρήκαμε την εικόνα της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Είναι πολύ εντυπωσιακή και έχουμε πολλές απορίες. Αλλά πείτε μας, αρχικά, τι είναι η Μεταμόρφωση του Κυρίου;

Η Μεταμόρφωση του Κυρίου περιγράφεται από όλους τους Ευαγγελιστές (Ματθαίο 17:1-9, Μάρκο 9:2-13, Λουκά 9:28-36) με εξαίρεση τον Ιωάννη. Σύμφωνα με τη διήγηση, ο Ιησούς ανέβηκε σε ένα ψηλό βουνό. Μαζί Του πήρε τον Πέτρο, τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη. Εκεί, μεταμορφώθηκε μπροστά τους. Το πρόσωπό του έλαμπε σαν τον ήλιο και τα ενδύματά του έγιναν άσπρα σαν το φως. Τότε εμφανίστηκαν ο Μωυσής και ο προφήτης Ηλίας και συνομιλούσαν με τον Ιησού. Ο Πέτρος ενθουσιάστηκε και πρότεινε να μείνουν εκεί και να στήσουν τις σκηνές τους. Ενώ τα έλεγε αυτά, ένα φωτεινό σύννεφο τους σκέπασε, και μέσα από το σύννεφο ακούστηκε μια φωνή που έλεγε: «Αυτός είναι ο αγαπημένος μου Υιός, ο εκλεκτός μου. Αυτόν να ακούτε». Όταν το άκουσαν οι μαθητές, έπεσαν με το πρόσωπο στη γη και φοβήθηκαν πολύ. Τους πλησίασε τότε ο Ιησούς, τους άγγιξε και τους είπε: «Σηκωθείτε και μη φοβάστε. Σήκωσαν τότε τα μάτια τους και δεν είδαν κανέναν άλλο, παρά τον ίδιο τον Ιησού μόνο του. Ενώ κατέβαιναν από το βουνό, τους πρόσταξε: «Μην πείτε σε κανέναν αυτό που είδατε, ώσπου ν' αναστηθεί ο Υιός του Ανθρώπου* από τους νεκρούς».

Ενώ μιλούσατε, αναζητήσαμε πάλι στο διαδίκτυο την εικόνα της Μεταμόρφωσης. Πράγματι, περιγράφει πολύ ωραία αυτό που είδαν οι μαθητές του Χριστού. Ο Χριστός φοράει λευκό ένδυμα και βρίσκεται μέσα στη «δόξα» που λέτε. Και στο φωτοστέφανο λέει... «Ο ΩΝ»; Τι σημαίνει αυτό;

Ο Χριστός φανερώθηκε μέσα σε φως, άκτιστο φως*, δηλαδή φως που δεν προερχόταν από κάτι επίγειο ή ουράνιο, ήταν ένα φως απεριόριστο και πνευματικό. Το λέμε και «δόξα». Αν προσέξετε, στην εικόνα της Μεταμόρφωσης ο Χριστός βρίσκεται μέσα σε έναν κύκλο. Αυτό το λέμε «δόξα». Ο Χριστός στη Μεταμόρφωση αποκαλύπτει τις δύο τέλει φύσεις

του, τη θεϊκή και την ανθρώπινη. Το γεγονός αυτό δίνει στους μαθητές μια γεύση, μια «προτύπωση», της μεταμορφωμένης ανθρώπινης φύσης και θέωσης που μπορεί κάποιος να κερδίσει, ζώντας τη ζωή του εν Χριστώ. «Ο ΩΝ» σημαίνει «ό υπάρχων, ό παρών». Υπενθυμίζει ότι ο Χριστός είναι η εικόνα του Θεού Πατέρα και έχει την ίδια ουσία με Αυτόν.

Και γιατί έχει έτσι τα χέρια του;

Αυτή είναι μια συχνή απορία. Ο Χριστός, στις περισσότερες εικόνες, έχει το χέρι Του σε στάση ευλογίας, με τον δείκτη και το μεσαίο δάχτυλο υψωμένα και τα άλλα τρία ενωμένα. Τα δύο υψωμένα δάχτυλα συμβολίζουν τις δύο φύσεις Του, ενώ τα τρία ενωμένα την Αγία Τριάδα.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Μεταμόρφωση του Σωτήρος, έργο Βλ. Τσοτσώνη
Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Χαλανδρίου

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΠΑΡΑΤΗΡΩΝΤΑΣ ΜΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ

Παρατηρήστε προσεκτικά τη βυζαντινή εικόνα της Μεταμόρφωσης του Χριστού (έργο Βλ. Τσοτσώνη).

-Τι βλέπετε;

-Τι νομίζετε ότι συνέβη;

-Τι συνέβη στη συνέχεια;

2 ΝΑ ΣΟΥ ΠΩ ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ;

Να αφηγηθείτε το γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού σε ένα σύντομο κείμενο μέχρι 120 λέξεις.

3 ΗΜΟΥΝ ΚΙ ΕΓΩ ΕΚΕΙ!

Φανταστείτε πως είστε ένας από τους τρεις μαθητές του Χριστού, ο Πέτρος, ο Ιάκωβος ή ο Ιωάννης. Βρίσκεστε στο όρος Θαβώρ και ζείτε κάτι ανεπανάληπτο, κάτι μοναδικό.

- Πώς νιώθετε;
- Τι συναισθήματα σάς δημιουργούνται;
- Τί θα κάνετε από εδώ και πέρα;

Περιγράψτε σύντομα την εμπειρία που ζήσατε μέσα από ένα παιχνίδι ρόλων, υποδυόμενοι τους τρεις μαθητές του Χριστού.

4 ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ

Συμπληρώστε τα κενά με τις λέξεις που λείπουν:

Σωτήρος - Ο ΩΝ - φύσεις - Πέτρος - Κινέζοι - φως - Ηλίας - Θαβώρ

1. Ποιοι σύνεδροι ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τη Μεταμόρφωση του Χριστού; .....
2. Λέγεται αλλιώς και Μεταμόρφωση του .....
3. Ένας από τους μαθητές που ακολούθησαν τον Χριστό ήταν ο .....
4. Τα ενδύματα του Χριστού έγιναν άσπρα σαν το .....
5. Ένας από τους Προφήτες που συνομίλησαν με τον Ιησού ήταν ο .....
6. Το όρος στο οποίο έλαβε χώρα η Μεταμόρφωση του Χριστού ήταν το όρος .....
7. Η λέξη που υπάρχει στο φωτοστέφανο της εικόνας της Μεταμόρφωσης είναι.....
8. Τα δύο υψωμένα δάχτυλα του Ιησού συμβολίζουν τις δύο..... Του.

23. Η Ανάσταση του Χριστού: Το χαρμόσυνο μήνυμα

Πώς ο Χριστός νίκησε τον θάνατο και άνοιξε τον δρόμο για την αιώνια ζωή;

Είναι η ζωή ένα δώρο που δεν τελειώνει;

αιωνιότητα, δόξα, χαρά

Συνεχίζοντας, οι Κινέζοι/-ες συνέδροι αναρρωτιούνται για την Ανάσταση.

Πώς είναι δυνατόν κάποιος/-α να νικήσει τον θάνατο; ρωτούν. Επειδή μας αρέσουν πολύ οι εικόνες, μετά την εικόνα της Μεταμόρφωσης μελετήσαμε την εικόνα της Αναστάσεως που είναι εξίσου εντυπωσιακή. Και πάλι ο Χριστός εμφανίζεται μέσα σε “δόξα”. Μπορείτε να μας πείτε περισσότερα για αυτό το μεγάλο γεγονός που γιορτάζεται κάθε χρόνο;

Τρεις ημέρες μετά την ταφή του, ο Κύριος αναστήθηκε (Ευαγγέλια Ματθαίου 28, Μάρκου 16, Λουκά 24, Ιωάννη 20). Οι **Μυροφόρες** -δηλαδή οι γυναίκες που πήγαν, σύμφωνα με το έθιμο, να μυράνουν το σώμα Του με μύρο, ένα αρωματικό έλαιο- διαπίστωσαν ότι ο τάφος ήταν κενός και είδαν έναν άγγελο να τους δίνει ένα μήνυμα ότι ο Χριστός έχει αναστηθεί. Οι γυναίκες πήγαν στην Ιερουσαλήμ, για να μεταφέρουν τα νέα στους μαθητές. Λίγο αργότερα, ο **Πέτρος** πήγε στον τάφο και είδε ότι όντως ήταν κενός και πως η πέτρα, που έκλεινε την είσοδο, είχε μετακινηθεί. Τότε, η **Μαρία η Μαγδαληνή**, που έμεινε εκεί κλαίγοντας και νομίζοντας ότι κάποιος πήρε το σώμα του Χριστού από τον τάφο, συνάντησε τον ίδιο τον Χριστό που βγήκε μέσα από τα δέντρα του κήπου εκεί κοντά και τη φώναξε με το όνομά της. Μετά την Ανάστασή Του, ο Ιησούς Χριστός εμφανίστηκε, επίσης, στους δύο μαθητές προς Εμμαούς, στους δέκα Αποστόλους, στον Θωμά, που αρχικά αμφέβαλε, αλλά και σε περισσότερους από 500 πιστούς ταυτόχρονα. Ανέθεσε στους μαθητές το καθήκον να κηρύξουν το Ευαγγέλιο σε όλο τον κόσμο. Μετά από σαράντα ημέρες, ανέβηκε στον ουρανό (Ανάληψη) μπροστά στους μαθητές Του.

Τι σημαίνει η Ανάσταση για τους Χριστιανούς;

Η Ανάσταση του Χριστού σημαίνει ότι ο θάνατος έχει πια νικηθεί. Η νίκη του θανάτου αποκαλύπτει ότι η ζωή μας έχει νόημα και δεν τελειώνει. Η ζωή μας φτάνει στον ουρανό. Ο άνθρωπος πλάστηκε από τον Θεό, για να ξεπεράσει τον θάνατο και να ζήσει αιώνια, μαζί με τον Χριστό. Όταν κάποιος λέει «**Χριστός Ανέστη**», απαντάμε «**Αληθώς Ανέστη**». Ενώ στην Εκκλησία ακούμε:

Αναστάσεως ημέρα καί λαμπρυνθώμεν τη πανηγύρει και αλλήλους περιπτυσώμεθα. Είπωμεν, αδελφοί, και τοις μισούσιν ημάς συγχωρήσωμεν πάντα τη Αναστάσει.

Δηλαδή «μέρας χαράς και γιορτής, όλα φωτίζονται και όλοι οι Χριστιανοί αδελφοί είμαστε αγαπημένοι και συγχωρούμε ο ένας τον άλλον για πάντα».

ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΙΚΟΝΩΝ ΜΕ ΘΕΜΑ
ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Η Ανάσταση του Χριστού, έργο Νότας Κόλλια
Ι.Ν. Αγ. Νικολάου και Ρούφου Θήβας

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ ΤΗ ΛΕΞΗ «ΑΝΑΣΤΑΣΗ»

Με κεντρική έννοια τη λέξη «Ανάσταση» να γράψετε λέξεις που να αναδεικνύουν το χαρμόσυνο μήνυμα για την ανθρωπότητα.

2 ΣΚΕΨΟΥ, ΣΥΖΗΤΗΣΕ, ΜΟΙΡΑΣΟΥ.

Ο θάνατος μέσα από την ελπίδα της Ανάστασης

Όταν ένα αγαπημένο μας πρόσωπο πεθαίνει, νιώθουμε μεγάλο πόνο και υπερβολική θλίψη. Είναι όμως δικαιολογημένη η θλίψη μετά από το ελπιδοφόρο μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού; Χωριστείτε σε ομάδες. Καταγράψτε τις εμπειρίες σας, τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας στο θέμα του θανάτου. Στο τέλος, ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας ανακοινώνει τα αποτελέσματα του προβληματισμού σας στην υπόλοιπη τάξη.

3 ΑΣ ΠΑΙΞΟΥΜΕ ΜΙΑ ΣΚΗΝΗ!

Η Μαρία η Μαγδαληνή, μαζί με τις Μυροφόρες —τις γυναίκες που αγαπούσαν τον Χριστό και πήγαν πολύ νωρίς στον τάφο Του, κρατώντας αρωματικά λάδια για να Τον μυρώσουν— διαπίστωσαν πως ο τάφος ήταν άδειος και ένας άγγελος τους είπε ότι ο Χριστός είχε αναστηθεί. Αμέσως έτρεξαν να μεταφέρουν το χαρμόσυνο νέο στους μαθητές Του.

Ζωντανέψτε τη σκηνή, υποδυόμενοι τους ρόλους των μαθητών και των Μυροφόρων, την ώρα που εκείνες τούς μεταφέρουν το νέο. Δώστε έμφαση στο πώς αντιδρούν, τι λένε και πώς νιώθουν.

Οι Μυροφόρες, Ιερά Μονή Διονυσίου Αγίου Όρους, Τοιχογραφία

4 ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Είναι νύχτα της Ανάστασης. Οι καμπάνες χτυπούν χαρμόсуна και οι άνθρωποι κρατούν αναμμένες τις λαμπάδες τους. Σε κάθε γωνιά, μικροί και μεγάλοι ψάλλουν το παρακάτω αναστάσιμο απολυτίκιο.

Μελετούμε τη μετάφρασή του, βάζοντας στα κενά τις λέξεις: νίκησε, αναστήθηκε, ζωή, χάρισε

Χριστός ανέστη εκ νεκρών,
Θανάτω θάνατον πατήσας,
και τοις εν τοις μνήμασι
ζωην χαρισάμενος.

Μετάφραση:

Ο Χριστός _____ από τους νεκρούς,
και με τον θάνατό Του _____ τον θάνατο,
και _____ τη _____ σ' αυτούς
που ήταν στα μνήματα.

5

ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟ ΚΟΥΙΖ

Επιλέξτε τη σωστή απάντηση:

- Μετέφερε/αν στις γυναίκες την είδηση ότι ο Ιησούς αναστήθηκε:
  - ένας άγγελος.
  - Ρωμαίοι στρατιώτες.
  - ο Πέτρος.
- Είδαν πρώτοι ότι ο τάφος του Χριστού ήταν άδειος:
  - οι Ρωμαίοι Στρατιώτες που βρίσκονταν εκεί.
  - οι γυναίκες που πήγαν να μυρώσουν το σώμα Του.
  - ο Θωμάς και ο Πέτρος.
- Η Ανάσταση του Χριστού για τους Χριστιανούς σημαίνει:
  - ότι η ζωή τελειώνει με τον θάνατο.
  - ότι ο άνθρωπος πλάστηκε για να ζήσει αιώνια με τον Χριστό.
  - ότι οι πράξεις μας δεν έχουν μεγάλη σημασία.
- Μέρες χαράς και γιορτής, όλα φωτίζονται και όλοι οι Χριστιανοί αδελφοί είμαστε αγαπημένοι και:
  - συγχωρούμε ο ένας τον άλλον για πάντα.
  - λέμε την αλήθεια.
  - ψάλλουμε χαρούμενοι.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

24. Άγγελοι: Οι ουράνιες υπάρξεις κοντά στον Θεό

Τι είναι οι άγγελοι;

Υπάρχουν διηγήσεις στην Αγία Γραφή που αναφέρονται σε αυτούς;

Μπορούμε να εντοπίσουμε τις μορφές τους σε βυζαντινές εικόνες;

προστασία, Αρχάγγελοι, Ταξιάρχες

Είπατε πριν ότι ένας άγγελος εμφανίστηκε στις Μυροφόρες στον τάφο του Χριστού. Τι είναι ο άγγελος; συνεχίζουν οι Κινέζοι/-ες σύνεδροι, οι οποίοι/-ες έχουν μερικές απορίες, για όλα αυτά που άκουσαν.

«Άγγελος» είναι αυτός που μεταδίδει ειδήσεις, πληροφορίες ή αγγελίες. Οι άγγελοι ζουν μεταξύ ουρανού και γης. Κατά την Ιερά Παράδοση της Εκκλησίας, ο φύλακας άγγελός μας, μας ακολουθεί και μας προστατεύει από τη στιγμή της βάπτισης. Οι άγγελοι είναι βοηθοί του Θεού. Υπάρχουν και οι **Αρχάγγελοι**, οι πιο γνωστοί από τους οποίους είναι οι **Μιχαήλ** και **Γαβριήλ**, οι Ταξιάρχες του Θεού. Τους συναντούμε συχνά στα κείμενα της Αγίας Γραφής. Ο Αρχάγγελος Γαβριήλ ήταν αυτός που έφερε το μήνυμα στον Ιωακείμ και την Άννα ότι θα γεννήσουν τη Θεοτόκο. Είναι, επίσης, αυτός που έφερε την είδηση στον Ζαχαρία ότι θα γεννήσει τον Ιωάννη τον Πρόδρομο (Ευαγγέλιο Λουκά 1:11-20), αλλά και αυτός που έφερε το χαρμόσυνο νέο στη Θεοτόκο ότι θα γεννήσει τον Χριστό (Ευαγγέλιο Λουκά 1:26-38). Αυτός παρουσιάστηκε και στους βοσκούς και τους έφερε την είδηση ότι γεννήθηκε ο Χριστός. Πιθανότατα ήταν και ο Άγγελος ο οποίος κύλησε τον βράχο από το μνήμα του Ιησού (Ευαγγέλιο Ματθαίου 28:2). Και αυτός ήταν που ανακοίνωσε το μήνυμα στις Μυροφόρες για την Ανάσταση του Κυρίου. Από την άλλη, ο Αρχάγγελος Μιχαήλ ήταν εκείνος που ανήγγειλε στον Αβραάμ την ανάγκη θυσίας του γιου του, του Ισαάκ, και ο οποίος στη συνέχεια την απέτρεψε (Γένεση 22:1-19). Επίσης, ήταν εκείνος που οδήγησε τον λαό του Ισραήλ έξω από την Αίγυπτο, στη Γη της Επαγγελίας.

Και πώς μοιάζει ένας άγγελος;

Συνήθως οι άγγελοι έχουν ανθρώπινη μορφή, και φτερά. Οι αρχάγγελοι αποδίδονται από τους αγιογράφους νεαροί, με μεγάλα φτερά στην πλάτη, πολεμική περιβολή, με σπαθί ή σκήπτρο στο δεξί χέρι, σύμβολο της εξουσίας που τους χάρισε ο Θεός, και μια σφαίρα στο αριστερό, η οποία συμβολίζει τον κόσμο.

ΠΑΖΛ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥΣ

Αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ,
Φορητή εικόνα, Χριστίνα Παπαθέου - Δουληγέρη

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΕΝΩΝ

Οι άγγελοι ζουν μεταξύ ..... και γης. Κατά την Ιερά Παράδοση της Εκκλησίας, ο ..... άγγελός μας μάς ακολουθεί και μας προστατεύει από τη στιγμή της ..... . Οι άγγελοι είναι ..... του Θεού.

2 ΑΣΚΗΣΗ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗΣ

Αντιστοιχίστε τον άγγελο με το γεγονός από τη Βίβλο.

Αρχάγγελος Μιχαήλ •

Αρχάγγελος Γαβριήλ •

• έφερε την είδηση στον Ιωακείμ και την Άννα ότι θα γεννήσουν τη Θεοτόκο.

• ήταν εκείνος που οδήγησε τον λαό του Ισραήλ έξω από την Αίγυπτο, στη Γη της Επαγγελίας.

• έφερε τη χαρμόσυνη είδηση στη Θεοτόκο ότι θα γεννήσει τον Χριστό.

• παρουσιάστηκε στους βοσκούς και τους έφερε την είδηση ότι γεννήθηκε ο Χριστός.

• ήταν ο Άγγελος ο οποίος κύλησε τον βράχο από το μνήμα του Ιησού.

• αυτός ήταν που έφερε το μήνυμα στις Μυροφόρες για την Ανάσταση του Κυρίου.

• ανήγγειλε στον Αβραάμ την εντολή για τη θυσία του γιου του, Ισαάκ, την οποία, στη συνέχεια, απέτρεψε.

Ξέρατε ότι...

Οι άγγελοι χωρίζονται σε εννέα τάγματα: **Άγγελοι, Αρχάγγελοι, Αρχές, Εξουσίες, Δυνάμεις, Θρόνοι, Κυριότητες, Χερουβείμ, Σεραφείμ.**

3

ΒΡΕΣ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ ΠΟΥ ΤΑΙΡΙΑΖΕΙ

Προσπαθήστε να δώσετε τίτλους σε βυζαντινές εικόνες με απεικονίσεις αγγέλων.

Τοιχογραφίες στον ναό της Αγίας Παρασκευής
στην Κονταριώτισσα Πιερίας

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΜΕ
ΤΑ ΕΞΑΠΤΕΡΥΓΑ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΑΣ ΔΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ
ΜΕ ΤΟ ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ

25. Τα Μυστήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας: Η είσοδος στη Βασιλεία του Θεού

Τι είναι τα Μυστήρια της Εκκλησίας και πόσα είναι;

Πώς τελούνται και τι συμβολίζουν;

Πώς συμμετέχουν οι πιστοί σε αυτά;

Αγία Τριάδα, λατρεία, βάπτιση

Το συνέδριο συνεχίζεται με πιο εξειδικευμένα θέματα της λατρείας στην Εκκλησία. Μαθητές/-τριες από τη μακρινή Νέα Ζηλανδία ζητούν από τους Έλληνες να τους πουν για τα λεγόμενα «Μυστήρια» της Εκκλησίας.

Πείτε μας, τι ακριβώς είναι τα Μυστήρια της Εκκλησίας και πόσα είναι;

Τα Μυστήρια της Εκκλησίας είναι ιερές πράξεις που τελούν οι ιερείς με τη βοήθεια και τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος. Είναι 7 στον αριθμό και συγκεκριμένα: το Βάπτισμα, το Χρίσμα, η Θεία Ευχαριστία, η Ιεροσύνη, η Μετάνοια, (εξομολόγηση), το Ιερό Ευχέλαιο και ο Γάμος.

Γιατί όμως ονομάζονται «Μυστήρια;» Είναι παράξενα; Είναι μυστικά;

Όχι, απλώς λέγονται έτσι, διότι ο άνθρωπος δεν μπορεί να τα κατανοήσει με τη λογική και το μυαλό του, αλλά μπορεί να τα βιώσει, να τα ζήσει δηλαδή, και έτσι να τα κατανοήσει με την καρδιά του. Κάθε φορά που συντελείται ένα Μυστήριο, είναι σαν να εξαφανίζεται ο επίγειος χρόνος που μας χωρίζει από την εποχή του Χριστού και ζούμε και πάλι μαζί του. Τα Μυστήρια είναι η μίμηση των πράξεων του Χριστού και γίνονται στο όνομά Του και στο όνομα της Αγίας Τριάδας.

Και πώς τελούνται;

Είναι απαραίτητα κάποια υλικά για την τέλεση των Μυστηρίων, όπως το νερό, το λάδι, το μύρο, ο άρτος και ο οίνος. Αυτά καθαγιαζονται μέσα στις ιερές ακολουθίες. Δηλαδή, δεν είναι πια απλά επίγεια υλικά, αλλά ευλογούνται και παίρνουν μια ουράνια αξία. Για παράδειγμα, το νερό στην κολυμβήθρα κατά τη βάπτιση αγιάζεται από τον ιερέα ο οποίος ρίχνει, επίσης, στο νερό ευλογημένο λάδι τρεις φορές σε σχήμα σταυρού.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΤΟ ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ ΤΩΝ... ΕΠΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Στο κρυπτόλεξο που ακολουθεί είναι κρυμμένες επτά λέξεις, όσα και τα ιερά Μυστήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Αναζητήστε τις λέξεις οριζόντια, κάθετα ή διαγώνια.

Λ Ι Ω Φ Ψ Γ Ψ Ω Ω Μ Λ Ψ Υ Γ
 Φ Ζ Ο Φ Ι Ε Ρ Ο Σ Υ Ν Η Ε Ε
 Η Ε Η Γ Μ Ω Ψ Σ Ρ Λ Ι Σ Χ Τ
 Β Ι Υ Κ Α Ρ Ν Β Ε Τ Π Υ Ρ Ι
 Λ Α Χ Χ Λ Μ Β Ν Η Β Ζ Ξ Ι Ζ
 Θ Ρ Π Ζ Ε Κ Ο Ω Β Ρ Λ Ω Σ Σ
 Ν Ρ Ξ Τ Ι Λ Σ Σ Σ Μ Ι Ο Μ Ψ
 Α Κ Ι Θ Ι Ω Α Ο Λ Λ Ρ Ζ Α Ρ
 Α Ψ Λ Ρ Φ Σ Ψ Ι Χ Ε Κ Θ Ι Ι
 Μ Φ Π Σ Ο Φ Μ Α Ο Α Π Τ Ν Ξ
 Θ Ε Ι Α Ε Υ Χ Α Ρ Ι Σ Τ Ι Α
 Η Υ Ζ Μ Ο Ν Θ Υ Χ Κ Ω Ν Α Μ
 Μ Ε Ξ Ο Μ Ο Λ Ο Γ Η Σ Η Γ Ε
 Φ Β Ο Η Ξ Ν Ω Υ Β Ω Χ Μ Ξ Ι

ΒΑΠΤΙΣΜΑ

ΧΡΙΣΜΑ

ΓΑΜΟΣ

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

ΙΕΡΟΣΥΝΗ

ΕΥΧΕΛΑΙΟ

ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

2 ΣΚΕΨΟΥ / ΣΥΖΗΤΗΣΕ / ΜΟΙΡΑΣΟΥ: ΕΝΑ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑ

Με την ομάδα σας ανταλλάξτε εμπειρίες από Μυστήρια της Εκκλησίας στα οποία συμμετείχατε. Όλα τα μέλη της ομάδας σημειώστε σε χαρτάκια τα συναισθήματα που σας προκάλεσαν. Στο τέλος, διαβάστε τα χαρτάκια με τις εμπειρίες σας σε όλη την τάξη.

3 ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΕΝΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

Επισκεφθείτε, με τον/τη δάσκαλο/-α σας, τον ιερέα της ενορίας στην οποία ανήκει το σχολείο σας. Ζητήστε του να σας ξεναγήσει εντός του ναού και, τη συνέχεια, να σας παρουσιάσει τα ιερά βιβλία που χρησιμοποιούνται στις ακολουθίες, αλλά και τα σχετικά υλικά που χρησιμοποιούνται στα Μυστήρια. Όταν επιστρέψετε στην τάξη σας, καταγράψτε σύντομα την εμπειρία σας από την επίσκεψή σας στον ναό.

1.   A _ _ _ _ _
2.   Γ _ _ _ _ _
3.   _ I _ _ _ _
4.   A _ _ _ _ _ _ _ _ _
5.   _ _ _ _ T _ _ _
6.   _ _ P _
7.   I _ _ _ _
8.   _ A _ _ _ _ _
9.   _ _ Δ _
10.   _ A _ _ _ _ _

1. Χρησιμοποιείται στη Θεία Ευχαριστία.
2. Ένα από τα επτά Μυστήρια.
3. Χρησιμοποιείται και αυτός στη Θεία Ευχαριστία.
4. Παίρνουν όλοι και όλες στο τέλος της Θείας Λειτουργίας.
5. Στις ιερές Ακολουθίες εκτός από τους ιερείς συμμετέχουν και οι ... .
6. Υγρό, απαραίτητο στην παρασκευή της Θείας Κοινωνίας.
7. Ανάβουμε το ... στο μανουάλι, καθώς προσευχόμαστε (αντίστροφα).
8. Απαραίτητος μαζί με τον ιερέα για την τέλεση των Μυστηρίων και των Ακολουθιών.
9. Με αυτό ανάβουμε τα καντήλια που βρίσκονται στα εικονοστάσια.
10. Ένα Μυστήριο που βιώνουμε, συνήθως, σε πολύ μικρή ηλικία.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ
ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Γ΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΖΩΗ

26. Η συμμετοχή των πιστών στα Μυστήρια της Εκκλησίας
27. Μέτρο πάντων η Αγάπη
28. Η προσευχή και η νηστεία
29. Αλλάζω τον νοου μου και μετανοώ εμπράκτως: Συγχωρώ πραγματικά
30. Ζω με τους άλλους, ζω για τους άλλους, χωρίς διακρίσεις

26. Η συμμετοχή των πιστών στα Μυστήρια της Εκκλησίας

Πώς συνδέεται η Θεία Κοινωνία με τον Μυστικό Δείπνο;

Πώς γίνονται οι άνθρωποι Χριστιανοί συμμετέχοντας στα Μυστήρια της Βάπτισης και του Χρίσματος;

μίμηση Χριστού, ανάμνηση, Ευχαριστία

Μας έχουν κάνει μεγάλη εντύπωση αυτές οι τελετές που έχετε στην Εκκλησία, και μας αρέσει πολύ το ότι συμμετέχουν και οι πιστοί/-ές. Εγώ, προσωπικά, έχω έρθει σε έναν ορθόδοξο γάμο στην Ελλάδα και μου άρεσε πάρα πολύ, λέει ένας από τους Νεοζηλανδούς μαθητές.

Ναι, βέβαια συμμετέχουν και οι πιστοί, σε όλα τα Μυστήρια, λένε οι Έλληνες/-ίδες μαθητές/-τριες. Δηλαδή, για την ακρίβεια, τα Μυστήρια δεν μπορούν να τελεστούν χωρίς τους πιστούς, αφού η θρησκεία μας βασίζεται στην **κοινωνία των προσώπων** και στον διάλογο μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Εξάλλου, ο ίδιος ο Χριστός ήρθε, έζησε και δίδαξε ανάμεσα στους ανθρώπους. Ο Θεός είναι κοινωνία προσώπων, η **Αγία Τριάδα**. Άρα, ο Θεός και η Εκκλησία δεν μπορούν να είναι κάτι απομονωμένο, αλλά βρίσκονται μέσα στη ζωή όλων.

Νωρίτερα είπατε ότι τα Μυστήρια είναι μίμηση των πράξεων του Χριστού και σύνδεση μαζί του. Μπορείτε να μας το εξηγήσετε λίγο καλύτερα αυτό;

Για παράδειγμα, η **Θεία Ευχαριστία** συνδέεται με τον **Μυστικό Δείπνο**. Ο Χριστός παρέδωσε το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, προσφέροντας το **Σώμα** του και το **Αίμα** του και παραγγέλλοντας στους μαθητές Του να κάνουν το ίδιο. Είναι, δηλαδή, σήμερα η τελετή της **ανάμνησης** εκείνου του γεγονότος, αλλά και όλων όσων ο Κύριος έχει κάνει από την αρχή της δημιουργίας για εμάς. Η Θεία Ευχαριστία τελείται κατά τη Θεία Λειτουργία, όπου οι πιστοί μεταλαμβάνουν «σώμα και αίμα» Χριστού, ευχαριστώντας τον Θεό.

Αντίστοιχα, το **Μυστήριο της Βάπτισης** συνδέεται με τη **Βάπτιση του Χριστού** στον Ιορδάνη ποταμό από τον Ιωάννη τον Πρόδρομο. Επίσης,

εφαρμόζει την εντολή του Χριστού στους μαθητές του, όταν εμφανίστηκε μετά την Ανάστασή Του και πριν την Ανάληψη, για να τους πει: **«πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη, βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος»** (Ευαγγέλιο Ματθαίου 28:19). Δηλαδή, «πηγαίνετε και κάνετε μαθητές μου όλα τα έθνη, βαπτίζοντάς τους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος».

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΚΛΙΚ ΣΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Αναζητήστε, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, στο διαδίκτυο πληροφορίες από βυζαντινές αγιογραφίες του Μυστικού Δείπνου ή από την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας στις κατακόμβες, εικόνες από ορθόδοξες ιεραποστολές, από μοναστήρια (λ.χ. Μετέωρα, Άγιο Όρος) αλλά και φωτογραφίες από την τέλεση του Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας στη σημερινή εποχή (σε μια πόλη, ένα χωριό, ένα νησί). Στη συνέχεια, εργαζόμενοι σε ομάδες, δημιουργήστε έναν πίνακα σε ένα χαρτόνι και καταγράψτε ομοιότητες και διαφορές του χθες με το σήμερα. Στο τέλος, ανακοινώστε τα συμπεράσματά σας σε όλη την τάξη.

2 Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ: ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Ψηφιδωτό στην Αγία Σοφία Κωνσταντινούπολης

Τι βλέπετε;

Τι πιστεύετε ότι συμβαίνει;

Τι θα συμβεί στη συνέχεια;

Βλέπετε ομοιότητες με τη σημερινή εποχή;

3

ΠΕΝΤΕ Π ΚΙ ΕΝΑ Γ:
ΕΝΑΣ ΠΙΣΤΟΣ /ΜΙΑ ΠΙΣΤΗ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ ΓΙΑ ΝΑ
ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΕΙ ΣΤΗ ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

α) Ποιοι συμμετέχει στη Θεία Ευχαριστία;

.....
β) Πού συμμετέχει;

.....
γ) Πότε συμβαίνει αυτό;

.....
δ) Ποιος/-οι εμπλέκεται/-ονται στο Μυστήριο;

.....
ε) Γιατί συμμετέχει;

.....
στ) Πώς μπορεί να συμμετάσχει στο Μυστήριο (προϋποθέσεις);

4

ΑΒΓ: ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΞΗ «ΒΑΠΤΙΣΗ»

Συμπληρώστε με κεφαλαία γράμματα. τις λέξεις στην ακροστιχίδα που ακολουθεί.
Όταν την ολοκληρώσετε, θα γνωρίζετε συνοπτικά το Μυστήριο της Βάπτισης.

Β_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ Όσοι έχουν ..., φωτίστηκαν από τον Θεό.

Α_ _ _ _ _ Ο/η νεοφώτιστος/η φοράει ... (λευκά) ρούχα.

Π_ _ _ _ _ Κατά τη διάρκεια της Βάπτισης, το Άγιο ... είναι παρόν.

Τ_ _ _ _ _ Έγκυρο βάπτισμα θεωρείται το βάπτισμα στο όνομα της Αγίας ... .

Ι_ _ _ _ _ Ο ... τελεί το Μυστήριο της Βάπτισης.

Σ_ _ _ _ _ Ο/ η νονός/ά διαβάζει στην αρχή το ... της Πίστεως

Η_ _ _ Το τελευταίο γράμμα της λέξης «βάπτιση».

27. Μέτρο πάντων η Αγάπη

Πώς πρέπει να ζει κανείς μέσα στην Αγάπη, σύμφωνα με τον ύμνο της Αγάπης του Αποστόλου Παύλου;

Μπορούμε να εφαρμόσουμε έμπρακτα αυτά τα λόγια και να δώσουμε παραδείγματα από την καθημερινή ζωή;

ύμνος της Αγάπης, ανιδιοτέλεια, προσφορά

Μέχρι τώρα έχουμε καταλάβει πως ο Χριστιανισμός έχει τρεις βασικές αξίες: την αγάπη, τη μετάνοια και τη συγχώρεση. Θέλουμε αρχικά να σας ρωτήσουμε για την αγάπη. Πόσο εύκολο είναι ο σύγχρονος άνθρωπος να αγαπήσει πραγματικά ανιδιοτελώς (δηλαδή, χωρίς να περιμένει κάποιο αντάλλαγμα);

Οι ορθόδοξοι έχουν ως κεντρικό οδηγό τα λόγια του Αποστόλου Παύλου που είχε μιλήσει για την Αγάπη. Ο λόγος του είναι γνωστός ως ο Ύμνος της Αγάπης. Λέει περίπου αυτά:

Αν ξέρω να μιλώ όλες τις γλώσσες των ανθρώπων και των αγγέλων, αλλά δεν έχω αγάπη, τότε έγινα σαν ένας άψυχος χαλκός που βουίζει κούφια. Και αν έχω το χάρισμα να προφητεύω και γνωρίζω όλα τα μυστήρια και όλη τη γνώση, και αν έχω όλη την πίστη, ώστε να μετακινώ με τη δύναμή της ακόμη και τα βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, τότε δεν είμαι τίποτε απολύτως. Και αν πουλήσω όλη την περιουσία μου για να χορτάσω με ψωμί όλους τους φτωχούς, και αν παραδώσω το σώμα μου για να καεί, αλλά αγάπη δεν έχω, τότε σε τίποτε δεν ωφελούμαι. Η αγάπη είναι μακρόθυμη, είναι ευεργετική και ωφέλιμη, η αγάπη δε ζηλεύει, η αγάπη δεν καυχιέται, δεν είναι περήφανη, δεν κάνει ασχήμιες, δε ζητεί το συμφέρον της, δε σκέφτεται το κακό για τους άλλους, δε χαίρεται όταν βλέπει την αδικία, αλλά χαίρεται όταν επικρατεί η αλήθεια. Η αγάπη όλα τα ανέχεται, όλα τα πιστεύει, όλα τα ελπίζει, όλα τα υπομένει. Η αγάπη ποτέ δεν ξεπέφτει (Α΄ Επιστολή Παύλου προς Κορινθίους 13:1-13 , μετάφραση Ελληνικής Βιβλικής Εταιρίας).

Πολύ ενδιαφέρων λόγος. Άρα, η αγάπη είναι πάνω από όλα, και το πιο δύσκολο απ' όλα;

Η αγάπη είναι πράξη. Αυτό έχουμε μάθει. Είναι το κίνητρο και είναι ο σκοπός. Όλα πρέπει να ξεκινούν και να τελειώνουν εκεί. Και αυτό προσπαθούμε να κάνουμε.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΓΑΠΗ;

Αγάπη είναι...

Μιλήστε όλοι μαζί στην τάξη για το τι σημαίνει για εσάς η αγάπη.

Ο δάσκαλος/η δασκάλα θα καταγράψει στον πίνακα όλες τις σκέψεις, φράσεις ή λέξεις που θα πείτε. Μπορείτε να μιλήσετε για:

- Πράξεις αγάπης που έχετε δει ή κάνετε εσείς
- Πρόσωπα που δείχνουν αγάπη με τη συμπεριφορά τους
- Καθημερινές στιγμές που κρύβουν αληθινή αγάπη

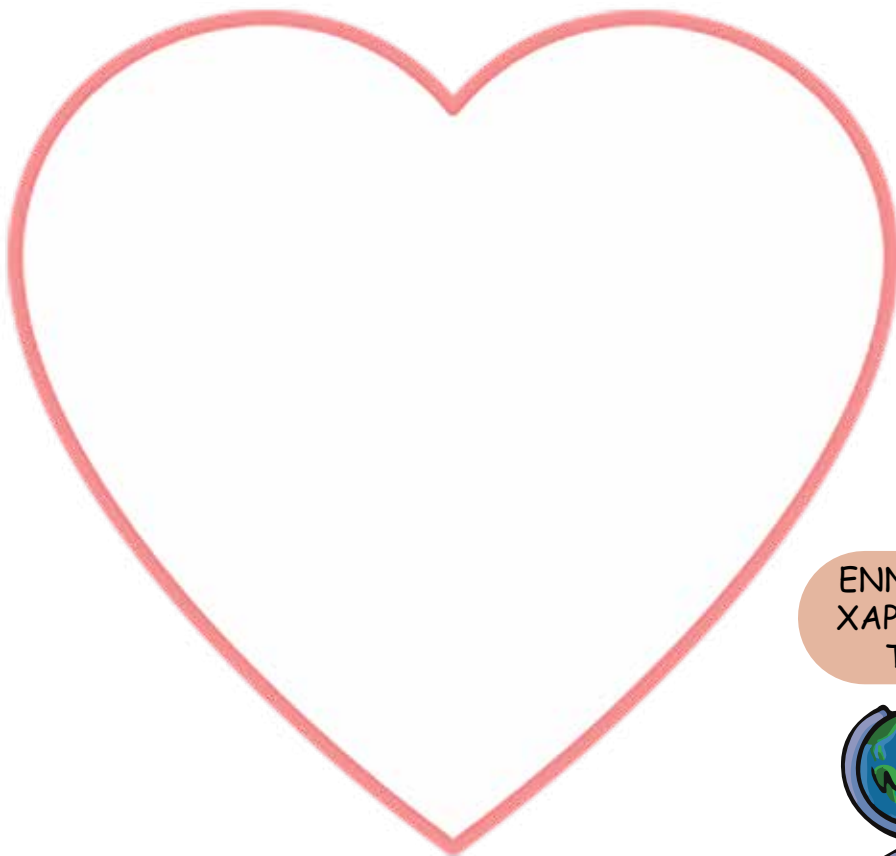
Επιλέξτε μία ή δύο φράσεις που αγγίζουν περισσότερο την καρδιά σας και γράψτε τις στο τετράδιό σας. Μπορείτε να τις συνοδεύσετε με μια μικρή ζωγραφιά.

2 Ο ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Αφού διαβάσετε τον Ύμνο της Αγάπης, υπογραμμίστε τα σημεία που θεωρείτε πως περιγράφουν τα χαρακτηριστικά της αγάπης. Στη συνέχεια, γράψτε προτάσεις με θέμα την αγάπη περιγράφοντας τρόπους με τους οποίους εκδηλώνουμε την αγάπη μας προς τους γονείς, τα αδέρφια ή τους φίλους μας.

3 ΔΙΝΩ ΜΟΡΦΗ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ!

Σχεδιάστε ή ζωγραφίστε μέσα στην καρδιά ό,τι σας κάνει να νιώθετε αγάπη: ένα πρόσωπο, ένα ζώο, μια αγκαλιά, ένα παιχνίδι, μια λέξη, μια ανάμνηση. Μπορείτε να προσθέσετε και λίγα λόγια ή σκέψεις που θα συνοδεύουν τη ζωγραφιά σας.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ
ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ
ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

28. Η προσευχή και η νηστεία

Ποια είναι η αξία της προσευχής και πώς επικοινωνούμε μέσω αυτής με τον Θεό;

Χρειάζεται η νηστεία πριν τη Θεία Κοινωνία και γιατί;

ταπείνωση, εγκράτεια,
καθαρότητα σώματος και πνεύματος

Τον λόγο σήμερα παίρνουν οι μαθητές/-τριες από το μεγάλο νησί της Γροιλανδίας.

Διαβάσαμε πως η προσευχή και η νηστεία συνοδεύουν τη μετάνοια και μπορούν να οδηγήσουν στη συγχώρεση. Θέλουμε να σας ρωτήσουμε πώς νηστεύουν οι Χριστιανοί και πώς προσεύχονται. Είναι απαραίτητο να νηστέψει κανείς, πριν κοινωνήσει;

Αν κανείς δεν είναι αδύναμος, άρρωστος ή ηλικιωμένος, αλλά γερός και χορτάτος και υγιής -έτσι ώστε να μη βάλει σε κίνδυνο τον εαυτό του και την υγεία του, μπορεί να νηστέψει. Ο σκοπός είναι η **ταπείνωση**, ο **σωματικός κόπος**, η προσπάθεια του να κρατήσει κανείς **καθαρό το σώμα** του και το **πνεύμα** του. Διότι πρέπει να «νηστεύουμε» και στις σκέψεις μας. Η ψυχή, δηλαδή, θα πρέπει να συμπάσχει με το σώμα. Η **εγκράτεια** θα πρέπει να χαρακτηρίζει και τις πράξεις μας αλλά και τις σκέψεις μας. Έτσι, μετά την περίοδο νηστείας και της προσευχής, μπορεί ο Χριστιανός να εξομολογηθεί και, αν είναι καθαρός και έχει μετανοήσει*, να **μεταλάβει** σώμα και αίμα Χριστού στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

Και τι γίνεται με την προσευχή; Θα πρέπει απαραίτητα να γίνεται μαζί με τη νηστεία; Και κάθε πότε πρέπει να γίνεται προσευχή;

Στην προσευχή θέτουμε έναν στόχο, έναν **σκοπό**. Η **ταπείνωση** είναι το βασικό χαρακτηριστικό. Επίσης, η προσευχή είναι προσωπική, δε θα πρέπει να βλέπουν οι άλλοι ότι προσευχόμαστε. Για

να προσευχηθούμε, όμως, θα πρέπει πάλι να μην έχουμε έχθρα με κάποιον **συνάνθρωπο**. Να προσπαθούμε τουλάχιστον. Ο Θεός θέλει να είμαστε **αγαπημένοι** μεταξύ μας πρώτα. Η **συνύπαρξη** είναι πολύ σημαντική. Δεν πρέπει, δηλαδή, να προσευχόμαστε με τα χείλη μας, αλλά με την **καρδιά** μας. Οι λόγοι μας να έχουν **ουσία**, σκεπτικό, στόχο και κυρίως επίγνωση, δηλαδή απόλυτη γνώση του εαυτού μας και των πράξεών μας. Εξάλλου, ο Θεός τα ξέρει όλα.

Και αφού τα ξέρει όλα ο Θεός, γιατί κάποιος/-α πρέπει να προσευχηθεί για να τον/την ακούσει;

έχουν την απορία οι μαθητές/-τριες από τη Γροιλανδία.

Ο Θεός γνωρίζει πολύ καλά ποιο είναι το συμφέρον μας και τα αιτήματά μας, τι χρειαζόμαστε δηλαδή. Όμως, περιμένει την προσευχή μας. Μας έχει αφήσει ελεύθερους και περιμένει να του ζητήσουμε αυτό που χρειαζόμαστε. Χωρίς το αίτημά μας δεν επεμβαίνει. Και σίγουρα, δε μας το ικανοποιεί αμέσως, ούτε με τον τρόπο που το περιμένουμε. Η **βοήθεια του Θεού έρχεται πάντα με αναπάντεχους τρόπους**. Πρέπει, όμως, να είμαστε επίμονοι στην προσευχή μας, συγκεντρωμένοι και καθαροί, γεμάτοι πίστη στην καρδιά, χωρίς να αμφιβάλουμε λεπτό ότι ο Θεός θα μας βοηθήσει, θα μας συγχωρήσει, θα μας βοηθήσει να γίνουμε καλύτεροι.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ ΣΙΩΠΗΛΑ: «Ο ΘΕΟΣ ΑΚΟΥΕΙ!»

Στο Ευαγγέλιο του Λουκά (κεφ. 11:9-13) διαβάζουμε το παρακάτω απόσπασμα:

«Ζητείτε και θα σας δοθεί, ψάξετε και θα βρείτε, χτυπάτε και θα ανοίξει για σας η θύρα. Γιατί, όποιος ζητάει από τον Θεό λαμβάνει, κι όποιος χτυπά, του ανοίγεται. Ποιος πατέρας ανάμεσά σας, όταν το παιδί του τού ζητήσει ψωμί θα του δώσει λιθάρι...; Δε θα δώσει αυτός το πανάγαθο Πνεύμα σε όσους το ζητούν;»

Τώρα, απαντήστε προφορικά:

- Τι σκέψεις κάνετε;
- Τι συναισθήματα σας δημιουργούνται;
- Θεωρείτε σημαντική την προσευχή;
- Τι μπορώ / τι δεν μπορώ να ζητάω στην προσευχή;

2 ΣΚΕΨΟΥ / ΣΥΖΗΤΗΣΕ / ΜΟΙΡΑΣΟΥ: ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Ο/Η δάσκαλος/-α μοιράζει σε κάθε ομάδα τέσσερις κάρτες με θέμα την προσευχή. Κάθε κάρτα έχει ένα ερώτημα:

Πού;

Πότε;

Πώς;

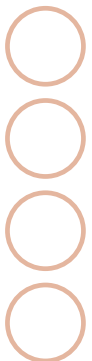
Προϋποθέσεις;

Αφού προετοιμάσετε χαμηλόφωνα με την ομάδα σας τις απαντήσεις, δοκιμάστε να απαντήσετε στην ερώτηση «γιατί προσευχόμαστε;». Τα αποτελέσματα τα ανακοινώνετε σε όλη την τάξη σας.

3 ΛΕΞΕΙΣ - ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ: ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΝΗΣΤΕΙΑ, ΕΝΑΣ ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Στις παρακάτω προτάσεις σημειώστε Π αν αναφέρεται στην προσευχή και Ν αν αναφέρεται στη νηστεία:

1. Δεν πρέπει να προσευχόμαστε με τα χείλη μας αλλά με την καρδιά μας.
2. Ο σκοπός είναι η ταπείνωση, ο σωματικός κόπος, η προσπάθεια να κρατήσει κανείς καθαρό το σώμα και το πνεύμα του.
3. Δεν πρέπει να σκεφτόμαστε κακό για κανέναν.
4. Η εγκράτεια θα πρέπει να χαρακτηρίζει και τις πράξεις μας αλλά και τις σκέψεις μας.

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΜΕ ΘΕΜΑ
ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

29. Αλλάζω τον νου μου και μετανιώ εμπράκτως: Συγχωρώ πραγματικά

Πότε μετανουόμe πραγματικά;

Τι μας διδάσκει η Αγία Γραφή γι' αυτό;

Πότε συγχωρώ αληθινά;

μεταμέλεια, ευθύνη, άφεση αμαρτιών

Συνεχίζουν οι σύνοεδροι από τη Γροιλανδία τις ερωτήσεις.

Τι σημαίνει μετανουό και πώς μπορεί κάποιος να το επιτύχει;

Σημαίνει αλλάζω τον τρόπο που σκέφτομαι: **μετά + νοέω**. Καταλαβαίνω ότι έχω κάνει κάτι κακό και **αλλάζω τον νου μου**. Βέβαια, για να μετανουήσει κάποιος ουσιαστικά, θα πρέπει να μετανουήσει **εμπράκτως**. Να μη λυπηθεί τον εαυτό του για το λάθος του, να μη χαθεί μέσα στο κακό που έκανε, να μη μετανιώσει απλά. Είναι άλλο η μεταμέλεια -όταν απλώς λυπάμαι για κάτι που έκανα, και άλλο η μετάνοια, δηλαδή όταν παραδέχομαι το λάθος μου, το κατανού, αναλαμβάνω την ευθύνη και προσπαθώ να το διορθώσω. Δεν πνίγομαι από τις τύψεις μου, αλλά προσπαθώ να επιτύχω την ειρήνη με τον Θεό και την ηρεμία μέσα μου.

Μπορείτε να μας δώσετε κάποιο παράδειγμα αληθινής μετάνοιας, για να το καταλάβουμε;

Ναι. Μπορούμε να καταλάβουμε τη διαφορά μεταξύ της μετάνοιας και της μεταμέλειας, με τα παραδείγματα του Πέτρου και του Ιούδα. Ο μεν Πέτρος, συναισθανόμενος την αμαρτία της άρνησης του Χριστού, μετανουήσε, «έκλαψε πικρά» και

έπειτα αφοσιώθηκε στον Χριστό ακόμα πιο πολύ, μετανουήσε με πράξεις, έγινε ο Πρωτοκορυφαίος των Αποστόλων. Ο Ιούδας, αντιθέτως, μετά την προδοσία του μεταμέληθηκε απλά και, εξαιτίας των τύψεων, έδωσε τέλος στη ζωή του.

Επιπλέον, εφόσον χαιρόμαστε τη συγχώρεση του Θεού, οφείλουμε να μην ξεχνάμε να συγχωρούμε εξίσου. Πρέπει να προσφέρουμε τη συγχώρεση απλόχερα στους άλλους, όπως τη λαμβάνουμε κι εμείς. Στην Κυριακή προσευχή λέει **«άφες ημίν τα οφειλήματα ημών, ως και ημείς αφίεμεν τοις οφειλέταις ημών»**, δηλαδή άφησέ μας τα χρέη μας (συγχώρησε τις αμαρτίες μας), όπως και εμείς αφήνουμε τους χρεώστες μας (όπως και εμείς συγχωρούμε αυτούς που μας έφταιξαν). Με λίγα λόγια, **«συγχώρησε μας, όπως κι εμείς συγχωρούμε τους άλλους»**. Άρα, είναι κάτι σαν προϋπόθεση. Πρέπει να συγχωρήσω τους άλλους, για να συγχωρεθώ.

Κι αν το καταφέρει κάποιος/-α αυτό, μπορεί να συγχωρεθεί;

Η μετάνοια, η εσωτερική αλλαγή και το δόσιμο της καρδιάς μας στον Θεό μας δίνουν ειρήνη! Συγχωρούμε πρώτα οι ίδιοι τον εαυτό μας και, φυσικά, συγχωρούμαστε από τον Θεό.

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΙΔΕΟΘΥΕΛΛΑ ΜΕ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ «ΜΕΤΑΝΟΙΑ - ΣΥΓΧΩΡΕΣΗ»

Στον πίνακα της τάξης σας καταγράψτε δέκα λέξεις που σχετίζονται με τη μετάνοια και τη συγχώρεση. Έπειτα, απαντήστε προφορικά: Η συγχώρεση προϋποθέτει τη μετάνοια ενός ανθρώπου; Έχετε δικές σας εμπειρίες μετάνοιας ή άλλων ανθρώπων του περιβάλλοντός σας;

2 ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ

Ο Άγιος Διονύσιος θεωρείται άγιος της συγχώρεσης, διότι συγχώρεσε τον άνθρωπο (έναν κακοποιό) που αφαιρέσε τη ζωή του αδελφού του χωρίς λόγο. Με αφορμή αυτήν την ιστορία, και παρατηρώντας τη βυζαντινή εικόνα, δραματοποιήστε τη σκηνή που ο Άγιος Διονύσιος συναντά αυτόν τον άνθρωπο.

- Τι κουβεντιάζουν;
- Τι συναισθήματα έχουν;
- Γιατί ο Άγιος Διονύσιος τον συγχωρεί;

3 ΡΟΛΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟ: Η ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΖΑΚΧΑΙΟΥ

Σύμφωνα με το Ευαγγέλιο του Λουκά (19:1-10), ο Ζακχαίος ήταν ένας διεφθαρμένος φοροεισπράκτορας (τελώνης) που κανείς δε συμπαθούσε και όλοι φοβόντουσαν. Όταν έμαθε πως ο Χριστός θα επισκεπτόταν την πόλη του, προσπάθησε να Τον συναντήσει. Λόγω του ότι ήταν μικρόσωμος, ανέβηκε σε ένα δέντρο, τραβώντας την προσοχή του Χριστού. Στη συνέχεια, ο Χριστός πήγε στο σπίτι του. Εκεί, έπεισε τον πλούσιο διεφθαρμένο τελώνη να αλλάξει τη συμπεριφορά του και να μετα-

νοήσει πραγματικά, μοιράζοντας την περιουσία του σε όσους είχε προηγούμενα βλάψει.

Με αφορμή την ιστορία, δημιουργήστε στον τοίχο ένα περίγραμμα του Ζακχαίου. Εντός του περιγράμματος γράψτε τις σκέψεις και τα συναισθήματά του τη στιγμή που συναντά τον Χριστό και επηρεάζεται από τον λόγο Του. Εκτός του περιγράμματος γράψτε τις σκέψεις και τα συναισθήματα των συμπολιτών του Ζακχαίου.

4 Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Σύμφωνα με το Ευαγγέλιο του Ματθαίου (6:9-13), παραδόθηκε από τον ίδιο τον Χριστό στους μαθητές Του για να προσεύχονται, γι' αυτό και ονομάστηκε Κυριακή Προσευχή, από το «Κύριος». Είναι σίγουρα η πρώτη προσευχή που μαθαίνει ένας Χριστιανός. Για να δούμε, τι θυμάστε; Συμπληρώστε στη σωστή θέση τις λέξεις που λείπουν. Όταν ολοκληρώσετε, θα έχετε καταφέρει να σχηματίσετε την προσευχή.

ουρανοίς - ελθέτω - άρτον - επιούσιον - άφες - οφειλήματα
οφειλέταις - πειρασμόν - πονηρού.

Πάτερ ημών ο εν τοις ....., αγιασθήτω το όνομά Σου,
..... η Βασιλεία Σου, γεννηθήτω το θέλημά Σου ως εν ουρανών και επί
της γης. Τον ..... ημών τον ..... δος ημίν σήμερα, και ..... ημίν
τα ..... ημών, ως και ημείς αφίεμεν τοις ..... ημών. Και μη
εισενέγκης ημάς εις....., αλλά ρύσαι ημάς από του .....

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑ

30. Ζω με τους άλλους, ζω για τους άλλους, χωρίς διακρίσεις

Τι στάση κράτησε ο Ιησούς απέναντι σε ανθρώπους του περιθωρίου, σε ασθενείς ή ακόμα και σε ανθρώπους διαφορετικής θρησκείας;

Μπορούμε να αγαπήσουμε χωρίς διακρίσεις όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως χρώματος, φυλής, εθνικότητας και θρησκευτικότητας;

Στιγμές ιεραποστολής στην Αφρική

εντολή της αγάπης, παράδειγμα Χριστού, θεραπείες

Μαθητές από την Πολυνησία, και συγκεκριμένα τη Χαβάη, παίρνουν τον λόγο. Θέλουν να μάθουν περισσότερα για τον ίδιο τον Χριστό.

Πώς συμπεριφερόταν ο Ιησούς Χριστός στους ανθρώπους; Πώς ακριβώς τους βοηθούσε και τους έσωζε;

Ο Χριστός πλησίαζε, βοηθούσε και θεραπεύε αρρώστους, περιθωριοποιημένους ανθρώπους*, και ανθρώπους διαφορετικής εθνικότητας ή θρησκείας. Δεν έκανε καμία διάκριση. Τότε, η ιουδαϊκή θρησκεία απέκλειε από τον ναό **αρρώστους** και **αμαρτωλούς** και **αλλόθρησκους**, δηλαδή ανθρώπους που θεωρούσαν ακάθαρτους, είτε διαφορετικής θρησκείας ή φυλής. Όμως ο Χριστός δεν περίμενε ο κόσμος να έρθει σε Αυτόν, πήγαινε ο ίδιος και τους έβρισκε. **Περιοδευε** σε όλες τις κοντινές πόλεις.

Μπορείτε να μας δώσετε ένα παράδειγμα; Να μας πείτε μια ιστορία;

Χαρακτηριστική είναι η διήγηση του Ευαγγελιστή Λουκά για τη **θεραπεία** κάποιων **λεπρών**. Ο Ευαγγελιστής Λουκάς, μάλιστα, ήταν ο ίδιος γιατρός. Λέει λοιπόν: Εκείνο τον καιρό, καθώς έμπαινε ο Ιησούς σε ένα χωριό, Τον συνάντησαν δέκα λεπροί: στάθηκαν από μακριά και του φώναζαν δυνατά: «Ιησού, Δάσκαλε, ελέησέ μας!» Βλέποντάς τους, Εκείνος τους είπε: «Πηγαίnete να σας εξετάσουν οι ιερείς». Και καθώς πήγαιναν, καθάριστηκαν από τη λέπρα. Ένας απ' αυτούς, όταν είδε ότι θεραπεύτηκε, γύρισε δοξάζοντας με δυνατή φωνή τον Θεό, έπεσε με το πρόσωπο στα πόδια του Ιησού και Τον ευχαριστούσε. Κι αυτός ήταν,

μάλιστα, *Σαμαρείτης* (υπήρχε έχθρα τότε μεταξύ Ιουδαίων και Σαμαρειτών). Τότε ο Ιησούς είπε: «Δε θεραπεύτηκαν και οι δέκα; Οι άλλοι εννιά πού είναι; Κανένας τους δε βρέθηκε να γυρίσει να δοξάσει τον Θεό, παρά μόνο αυτός εδώ ο αλλοεθνής (δηλαδή με διαφορετική εθνικότητα);» Και σ' αυτόν είπε: «Σήκω και πήγαινε στο καλό· **η πίστη σου σε έσωσε**» (Ευαγγέλιο Λουκά 17:12-19).

Δηλαδή ο Χριστός δεν περιορίζεται στους λίγους, στους εκλεκτούς, στους υγιείς ή στους δικούς του. Πολύ σπάνιο αυτό. Τηρούν οι ορθόδοξοι Χριστιανοί σήμερα το παράδειγμά του; Αυτή την τέλεια αποδοχή όλων και την αγάπη;

Ακριβώς. Και, το κυριότερο, δεν κάνει καμία **διάκριση**, σέβεται τον κάθε άνθρωπο και κάθε άνθρωπος έχει **δικαίωμα** στη σωτηρία. Το μόνο που χρειάζεται είναι μετάνοια και πίστη. Όσο για τους σύγχρονους Χριστιανούς, οφείλουν να είναι το **παράδειγμα του Χριστού**. Να πράττουν όπως ακριβώς και Εκείνος. Να αγαπούν όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως χρώματος, φυλής, εθνικότητας και θρησκευτικότητας. Ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αυτής της αποδοχής και αγάπης είναι οι **ορθόδοξοι ιεραποστολές** στην Αφρική ή στην Ινδία (θυμάστε τη μοναχή Νεκταρία της Καλκούτας). Στο Κονγκό της Αφρικής, η ορθόδοξη ιεραποστολή σώζει τα παιδιά από την πείνα και τις αρρώστιες, τους παρέχει μόρφωση, και έπειτα, αν θέλουν να πιστέψουν, τα κατηχεί και τα βαπτίζει Ορθόδοξους Χριστιανούς. Η Εκκλησία, όμως, πραγματοποιεί συσσίτια σε όλους όσους έχουν ανάγκη, ασχέτως θρησκευμάτων και καταγωγής.

Μπορείτε να μας πείτε αν είπε κάτι ο Χριστός, μια εντολή, μια συμβουλή σχετικά με την αγάπη μεταξύ των ανθρώπων χωρίς διακρίσεις; Κάτι που να θυμόμαστε;

Το τελευταίο πράγμα που είπε ο Χριστός στους μαθητές του, λίγο πριν αναληφθεί στους ουραμούς, ήταν μια εντολή. **Η εντολή της Αγάπης.** Είπε: «Αυτή είναι η δική μου εντολή: Να αγαπάτε ο ένας τον άλλον, όπως εγώ σας αγάπησα. Κανείς δεν έχει μεγαλύτερη αγάπη από κείνον που θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των φίλων του» (Ευαγγέλιο Ιωάννη 15:12-13).

Αν κάνουμε πράξη μονάχα αυτό, τότε θα έχουμε επιτύχει, όχι μόνο ως ορθόδοξοι Χριστιανοί, αλλά και ως άνθρωποι.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Δραστηριότητες και Ερωτήσεις Αξιολόγησης

1 ΙΔΕΟΘΥΕΛΛΑ: «Ο ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΣ»

Ακούγοντας αυτήν τη λέξη, ποιες άλλες λέξεις σάς έρχονται αυθόρμητα στον νου; Μπορείτε να τις γράψετε σε ένα χαρτί και στη συνέχεια να τις καταγράψετε στον πίνακα της τάξης σας.

2 ΡΟΛΟΣ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟ: ΕΝΑ ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΟ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Δημιουργήστε ένα περίγραμμα στον τοίχο της τάξης σας. Μέσα στο περίγραμμα μπαίνουν οι σκέψεις και τα συναισθήματα του προσφυγόπουλου και έξω από το περίγραμμα οι σκέψεις και τα συναισθήματα των συμμαθητών/-τριών του για αυτό. Αφού ολοκληρώσετε τη δραστηριότητα, προσπαθήστε να περιγράψετε τις δικές σας σκέψεις και συναισθήματα για όσα βιώνει το προσφυγόπουλο.

3 ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ: ΠΑΝΩ ΑΠ' ΟΛΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΙ!

Ένα εβραϊόπουλο σώζεται από μια οικογένεια ορθόδοξων Χριστιανών κατά τη διάρκεια της κατοχής. Το παιδί διηγείται την ιστορία του. Σε αυτήν τη δραστηριότητα, μπορείτε να κάνετε έναν μονόλογο. Να περιγράψετε τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, τους φόβους του σχετικά με το ότι ανήκει σε άλλο θρήσκευμα και άλλη φυλή.

4 Ο ΤΟΙΧΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ: ΕΝΑ ΓΛΥΚΟ ΑΝΤΙΟ!

Αυτή είναι η τελευταία ενότητα. Μοιραστήκατε μια ολόκληρη χρονιά συναισθήματα, βιώσατε μοναδικές εμπειρίες, απλώσατε ο ένας το χέρι στον άλλο, σκορπίζοντας μεταξύ σας αγάπη, σεβασμό, κατανόηση.

Σε ένα μεγάλο χρωματιστό χαρτόνι που ο/η δάσκαλος/-α θα έχει αναρτήσει στον τοίχο, όλοι/ες κολλάτε το δικό σας μήνυμα με θέμα την αγάπη ή αποχαιρετισμό στο Δημοτικό. Μπορεί να είναι ένα χαρτάκι με μια φράση, μπορείτε να γράψετε απευθείας επάνω στο χαρτόνι, μπορεί να είναι στίχος από τραγούδι ή ποίημα, μια ζωγραφιά, ένα αστέιο που συνηθίζατε να λέτε με τους/τις συμμαθητές/-τριες. Το χαρτόνι αυτό μπορείτε στο τέλος να το φωτογραφίσετε, με τη βοήθεια του/της δασκάλου/-ας σας, και να το κρατήσετε ως ενθύμιο!

ΒΡΕΣ ΤΗ ΛΕΞΗ

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

A

Άκτιστο φως: Η θέα του Θεού υπό μορφή φωτός που αποκαλύπτεται μόνο στους άξιους να το δεχτούν.

Αφορισμός: Είναι η εκκλησιαστική τιμωρία με την οποία ένα μέλος της Εκκλησίας αποκλείεται εντελώς από τη συμμετοχή στη ζωή της χριστιανικής κοινότητας και ειδικά από τη Θεία Ευχαριστία, επειδή επιμένει στη λανθασμένη άποψή του.

B

Βασιλεία του Θεού: Με τον ερχομό του Χριστού αποκαλύφθηκε μια ανακαινισμένη κτίση, όπου σε αυτή πλέον υπάρχει η ελπίδα της σωτηρίας του ανθρώπου. Η κυριαρχία του Χριστού δεν είναι σαν την κυριαρχία των ανθρώπων – βασιλέων αλλά έχει άλλα χαρακτηριστικά: την αγαπητική σχέση των ανθρώπων με τον Θεό, τον συνάνθρωπο, τον εαυτό τους και το περιβάλλον τους.

E

Εγκρατής: Αυτός που έχει αυτοσυγκράτηση.

Εκχριστιανισμός: Η διαδικασία με την οποία ένας λαός ακολουθεί τον Χριστιανισμό.

Επιφοίτηση: Ο φωτισμός των Αποστόλων την ημέρα της Πεντηκοστής από το Άγιο Πνεύμα.

K

Καινή Διαθήκη: Αποτελείται από 27 βιβλία, γραμμένα τον 1ο αιώνα μ.Χ., και περιλαμβάνει τα Τέσσερα Ευαγγέλια, τις Πράξεις των Αποστόλων, τις Επιστολές και την Αποκάλυψη. Περιγράφει τη ζωή, τη διδασκαλία, τη σταύρωση και την Ανάσταση του Ιησού Χριστού, καθώς και την ίδρυση της Εκκλησίας. Είναι το θεμέλιο της χριστιανικής πίστης και διδασκαλίας.

Κοινή ελληνιστική: Λαϊκή μορφή της αρχαίας ελληνικής γλώσσας που είχε διαδοθεί από την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου.

M

Μετάνοια: Η μεταμέλεια, η αλλαγή στάσης και συμπεριφοράς.

Μυστήρια: Ιερές τελετές που μεταδίδουν τη χάρη του Θεού στους πιστούς.

Π

Παλαιά Διαθήκη: Είναι η προϊστορία του Χριστιανισμού και αποτελεί μία από τις δύο συλλογές βιβλίων που απαρτίζουν την Αγία Γραφή. Η Παλαιά Διαθήκη αναφέρεται ειδικότερα στην αποκάλυψη του Θεού και στη «διαθήκη» του (τη συμφωνία) με τον ισραηλιτικό λαό, με σκοπό να ευλογηθεί πρώτα αυτός και στη συνέχεια όλη η ανθρωπότητα.

Πάπυρος: Υλικό γραφής με τη μορφή φύλλου ή ρολού (κυλίνδρου) παρόμοιο με το χοντρό χαρτί. Ο πάπυρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Αίγυπτο, καθώς το φυτό του παπύρου ήταν άφθονο στον ποταμό Νείλο.

Παραβολές: Διηγήσεις ιστοριών του Χριστού, παρμένες από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων εκείνης της εποχής, με τις οποίες προκαλούσε την προσοχή και το ενδιαφέρον των ακροατών Του και τους εισηγάγε με ζωηρές εικόνες στην κατανόηση των αληθειών του Θεού και των μυστηρίων της βασιλείας Του.

Περιθωριοποιημένοι άνθρωποι: Άνθρωποι που ζουν απομονωμένοι από την κοινωνική ζωή.

Πράος: Ο ήρεμος στη συμπεριφορά άνθρωπος.

Υ

Υιός του Ανθρώπου: Ο Χριστός ονομάζει έτσι τον εαυτό Του για να τονίσει την ανθρώπινη φύση Του.

Υπερβατικός: Αυτός που έχει σχέση με τον μεταφυσικό κόσμο, με τον κόσμο που δε γίνεται αντιληπτός με τις φυσικές αισθήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ - ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμοιρίδου, Ε. (2008), *Οι διωγμοί, στο Ιστορία της Ορθοδοξίας, Οι απαρχές του Χριστιανισμού. τ. 1*. Αθήνα: Road.
- Αντουράκη, Γ. (1993), *Χριστιανική αρχαιολογία και επιγραφική*, Αθήνα: ιδιωτική έκδοση.
- Βουλγαράκη, Η. (2008), *Ιεραποστολή, Μεθόριος Χριστιανισμού και Ελληνισμού*, Αποστολική Διακονία, Αθήνα: Μαΐστρος.
- Βούλγαρη, Χ. (2003), *Εισαγωγή εις την Καινήν Διαθήκην*, τ. Α΄ και Β΄, Αθήνα.
- Γαλίτη, Π. Γαλίτη-Κυρβασίλη, Π. (2018). Αγωγή στη Συγχώρηση (Forgiveness Education) Θεωρητική και Εμπειρική προσέγγιση – Πεδία Εφαρμογής. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, Τόμος 35, Τευχ. 65, 28-42.
- Καλλίνικου Κ. (1969), *Χριστιανικός Ναός και τα τελούμενα εν αυτώ*, Αθήνα: Γρηγόρης.
- Καραβιδόπουλου, Ι. (2016) *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, Θεσσαλονίκη: Ostrakon.
- Μαντζαρίδη, Γ. (2013), *Χριστιανική Ηθική, Άγιον Όρος: Ιερά Μονή Βατοπαιδίου*.
- Μεταλληνού, Γ. (1990), *Ενορία: ο Χριστός εν τω μέσω ημών*, Αθήνα: Αποστολική Διακονία.
- Μεταλληνού, Γ. (2008), *Τουρκοκρατία*, Αθήνα: Ακρίτας.
- Νικολάου Καβάσιλα (χ.χ.). *Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας*. Ωρωπός Αττικής: Ιερά Μονή Παρακλήτου.
- Παϊσίου Αγιορείτου (2006), *Πάθη και Αρετές, Λόγοι - Τόμος Ε*. Σουρωτή Θεσσαλονίκης: Ιερό Ησυχαστήριο Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος.
- Παπαδόπουλου, Ν. (1994), *Σύντομος εισαγωγή εις την Παλαιάν Διαθήκην*, Αθήνα: Έννοια.
- Παπαδόπουλου, Σ. (1990), *Πατρολογία Β΄*, Αθήνα: Γρηγόρη.
- Παπαδόπουλου, Σ. (1991), *Γρηγόριος ο Θεολόγος. Σπουδή του βίου και του έργου του*, Αθήνα: Αρμός.
- Παπαδόπουλου, Σ. (1998), *Η Εκκλησία και τα ιερά μυστήρια κατά τον ιερό Χρυσόστομο*, Αθήνα: Αποστολική Διακονία.
- Παπαδόπουλου, Σ. (2008), *Η ζωή ενός Μεγάλου, Βασίλειος Καισαρείας*, Στ΄ έκδοση, Αθήνα: Αποστολική Διακονία.
- Πορφύριου Κουσοκαλυβίτη, (2015), *Βίος και Λόγοι*, Χανιά: Ι. Μ. Χρυσοπηγής.
- Ράντζου, Μ. (2016). *Η Συγγνώμη και η Συγχώρηση στη Διαπροσωπική Επικοινωνία των Εφήβων και η Ελληνορθόδοξη Παιδεία*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Κυριακίδη.
- Σίσκου, Γ. & Ματιάκη, Β. (2019). *Η διδακτική της «συγχώρησης» ως εναλλακτική πρόταση πρόληψης της παραβατικότητας στο σχολείο, στο: Πρακτικά 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο: Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Σχολείο και Πολιτισμός 10-12 Μαΐου Αθήνα, (Τόμος Δ΄)*.
- Σκουτέρη, Κ. (1998), *Ιστορία Δογμάτων*, Αθήνα: αυτοέκδοση.
- Σκυλίτση Ι. (2012), *Σύνοψις Ιστοριών*, τόμος Α΄, Αθήνα: Κανάκης.
- Σμέμαν, Α. (2009), *Ευχαριστία*, μτφρ. Παπαδόπουλος Ι., Αθήνα: Ακρίτας.
- Στουφή-Πουλημένου, Ι. (2013), *Χριστιανική και βυζαντινή αρχαιολογία και τέχνη*, Αθήνα: Παρρησία.
- Σφραντζή Γ. (2018), *Χρονικόν*: Ariston Books.
- Τσιρέλη, Ε. (2021), *Ο συμβολισμός του ναού -Ο ουρανός στη γη*, pdf. Ανακτήθηκε από https://www.academia.edu/45145512/O_συμβολισμός_του_ναού_Ο_ουρανός_στη_γη_Ευλαμπία_Τσιρέλη στις 15/11/2024.
- Φειδά, Β. (1992), *Εκκλησιαστική Ιστορία Α΄*, Αθήνα: Αποστολική Διακονία.
- Φίλια, Γ. (2016). *Λειτουργική*, Τόμος Β΄. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Φλωρόφσκυ, π. Γ. (1999), *Το σώμα του ζώντος Χριστού. Μια ορθόδοξη ερμηνεία της Εκκλησίας*, μτφρ. Παπαδόπουλος Ι., Αθήνα: Αρμός.
- Φούντα, Ι. (1991), *Η Παλαιά Διαθήκη, περιεχόμενο και θεολογία της*, Μάνδρα Αττικής: ιδιωτική έκδοση.
- Φουντούλη, Ι. (1991). *Απαντήσεις εις Λειτουργικές Απορίες*. Αθήνα: Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- Holzner, J. (2010), *Παύλος*, μτφρ. Αρχιεπίσκοπος Ιερώνυμος Α΄, Αθήνα: Δαμασκός.
- Wright, T. N. (2019), *Απόστολος Παύλος, η ζωή και το έργο του*, μτφρ. Σ. Δεσπότης, Ι. Γρηγοράκη, Αθήνα: Ουρανός.

Η Αγία Γραφή

<https://greek.bible>

Η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη, Ελληνική Βιβλική Εταιρεία

<https://www.bible.com/el/versions/173-tgv-h-agia-grafh-palaia-kai-kainh-dia8hkh>

Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερική Ιεραποστολής

ierapostoles.gr

